

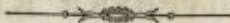

Jugoslovenska knjiga.

Jugoslovenska knjiga.

Zbirka srbskih in hrvaških izvrstnih del.

Izdaja

Janko Pajk.

I.

Izbrane narodne srbske pesni.

A. 46.

I z b r a n e

Narodne Srbske Pesni.

S slovnico, tolmačenjem in rečnikom.

Na svitlo dal

Janko Pajk,

c. k. gimnazijski profesor v Kranju.

V GORICI,

založil Dragotin Sohar, knjigotržec.

1865.

J. H. J.

Narodna slovenska knjižnica in muzej

Ne boje se slovinkinje vile
Uz šestoper da će poginuti;
Pače znadi da, gdje njega nije,
Tu ni pjesan slovinska ne zrije.

Is Mažur. Čengić age.

II 9 26004 9

9. X. 1947/8730

J. H. J.

K a z a l o.

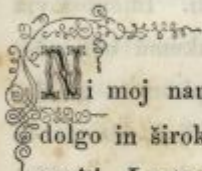
	Na strani
Čitatelju	VII—XIII
Srbska slovnica	1
I. Uroš i Mrljavčevići *)	23
II. Marko Kraljević i Musa kesedžija	36
III. „ „ „ Djemo Brdjanin	50
IV. „ „ „ Arapin	60
V. Sestra Leke kapetana	80
VI. Smrt Kraljevića Marka	107
Opomba	119
Pomen skrajšanj v rečniku	121
Začetek rečnika	122

*) Tako se naj v I. pesni povsod čita.

Maximo

1	Chapitre
23
31
35
39
43
47
51
55
59
63
67
71
75
79
83
87
91
95
99
103
107
111
115
119
123
127

Čitatelju.

Ni moj namen v predgovoru temu delcu na dolgo in široko o narodnih srbskih pesnih govoriti. Le to hočem opomeniti, da so ti krasni plodi proste domišljije srbskega ljudstva vsem izobraženim neslovanskim kakor tudi mnogim slovanskim narodom znani in z veliko pohvalo čitani, pri nas pa slovincih, najbližih sorodnikih srbov in Hrvatov, še premalo udomačeni. Slovenske svoje rojake s temi pesnimi bolj soznaniti, zraven pa tudi našim bližnjim sosedom, ki kakor mi z latinico pišejo, skrbno posnete besede teh pesni podati, — to

s to izdajo namerjavam. Pred vsem drugim naj to-
raj ustroj svoje knjižice popišem.

Pred besede sem kratko srbsko slovnico postavil, pisano v slovenskem jeziku. Kratkim biti je moje prvo prizadevanje bilo, ker sem si dobro svest da smo Slovenci sedanje dobe v gramatikiziranju tako rekoč do grla zabredli. Imenoslovja sem se latinskega držal, ker je vsakemu bolj učnemu — saj za kmeta ni ta knjiga pisana — gladko in razumljivo. Sintakse nisem pridjal, da ne bi preveč listov naraslo; samo o glagolu sem toliko omeniti moral, kolikor se mi je neobhodno potrebno zdelo. Posneta je pa slovnica — katero sem po svoje razredil — nekaj iz mojih lastnih opazk, največ pa iz srbske z latinico natisnjene izvrstne knjige: „Oblici srpskoga jezika, napisao G. j. Daničić, četvrto izdanje, u Biogradu u državnoj štampariji 1864.“ S srbskimi naglasi nisem mogel v tej slovnici rojakov soznani, ako tudi imam vse gradivo na-

brano, ker ta nauk posebno kajigo zahteva, kar vsak ve, kdor se je količkaj s srbskim naglasoslovjem pečal.

Besede teh pesni so vzete iz Vukove zbirke, druge knjige od leta 1823. Kjer so se besede z Vukovim novejšim rečnikom, kateri mi je bil vodja skoro pri vsaki besedi, in s pesnimi samimi uzajemale, tam nisem od Vuka nikjer odstopil, ampak se ga trdno držal izuzemši od Vuka nezapisani *h*, kterega sem kjerkoli je mogoče bilo postavil. Ker so te pesni, ktere jaz v gajici podajam, izmed najstarejših, zato se v njih dosta starega nahaja, kar pa jaz nisem v sedanjo srbščino prepisal, akoravno bi mi to bilo lahko bilo. Tudi nisem različnosti oblik in mnogovrstnosti govora po enem kopitu prirezati in tako rekoč popraviti hotel, ker imam jaz jezik za slobodno stvar človeškega duha, kterega ne sme človek v suženjske verige kovati. Tudi sem pri tem hotel, naj se slovenski

čitatelji z bogastvom srbskih narečij sprijaznijo, bez kterih znanja se ne dá srbska književnost temeljito razumeti. Da ravno rečeno v malo primerih pokažem, hočem nektere besede, kakor: dat. tebe za tebi, lagun za lagan, bîlo za bi-jelo, jali in ali za ili, fatiti za hvatiti, pre — za kar se večkrat pro — pričakuje, i. t. d. našteti. Marsikako mesto v teh pesnih se vidi na prvi pogled kakor da bi krivo bilo, ali pri drob-nem preiskovanju obvelja.

Mnogim besedam sem tolmačenje pridal, ker naši ljudje sploh nimajo srbskih rečnikov, in pod besede sem tolmačenje postavil, da bi čitanje menj težavno bilo. Ako je tu pa tam kaka menj važna beseda neiztolmačena ostala, naj mi to čita-telji blagovoljno prizanesejo, ker bi se sicer knjiga bila odebelušila in tako cena povišala.

Rečnik, kterega sem na koncu knjigi pri-vrgel, obsega tuje, ali srbskemu jeziku navadne

besede. Za razložnje nekterih tudi v Vuku ne razrešenih besed kakor tudi za „opombo“ se imam čisto posebno učenosti in uljudnosti prečastitega gospoda Stepana Kociančiča zahvaliti, rojaka ne samo v iztočnih jezikih — ktere v goriški bogoslovnici uči — ampak tudi v slovanščini jako zvedenega, kteri me je kakor pri tem delu z bistrim svojim znanjem, tako tudi pri mojih srbskih in hrvaških študijah sploh s svetom in knjigami podpiral. Ob enem se tukaj gospodi c. k. častnikom hrvaškim in drugim hrvaškim gospodom, ki se sedaj v Gorici bavijo, za njih podučne pogovore in knjižno podporo od srca zahvaljujem.

Da sem ravno Kraljevića Marka izbral, kdo mi bo to zameril, ako pomisli, da je on glavni junak južnih slovanov. Kteri jugoslovenski pesnik ni Marka opomenil? Slavni Vrazi, Trnski, Pucići in že stari pesniki so Marku narazrušive spomenike slave postavili. On se mi je tedaj najprimernejši

začetnik zdel. Marsikdo mi bo morebiti prigovarjal, zakaj nisem več in mnogovrstnih pesni natisnil. Uzrok temu je bil ta, ker je ta izdaja prvo poskušanje, ali se našemu omikanemu svetu srbske in hrvaške poezije ljubi. Ako bode morebiti to izdanje tako ljubezen obudilo ali našlo, ondaj mislim v izdavanju napredovati, ker mi je moj založnik, g. Dragotin Sohar, svojo pripravljenost obrekel. Tedaj bi za to knjižico prišla cela „jugoslovenska knjiga“ na svetlo in sicer najprej večja zbirka narodnih srbskih pesni raznovrstih, potem Mažuranićeva „Smrt Čengić age,“ Gundulićev „Osman“ in druga dela izbrana.

Da se pa to doseže — kar bi mislim našemu jeziku in pesništvu v veliko korist bilo, — mi je jako treba blagovoljne podpore tako od strani naših kakor hrvaških učenjakov, posebno pa mnogobrojnega udeleževanje naše za vse krasno vnete jugoslovenske mladeži in njenih učiteljev.

Ako bodo ti mojemu poduzetju prijazni, se bode lahko krasna, zdrava in skozi in skozi narodna poezija srbska in hrvaška na naše slovensko književno polje presadila in k edinosti enega knjižnega jezika na celem jugu pripomogla.

U to božja pomoć!

V Gorici 25. oktobra 1864.

Janko Pajk.

Srbska slovnica.

Srpska slovnica

Kratka slovnica srbskega jezika.

§. 1. *O nekih glasih.* Srbski jezik ne izgovarja po vseh krajih *h*, ampak ga ali čisto izpušča n. p. čoa mesto čoha, ali ga pa z *v* ali *j* nadomestjuje: uvo m. uho, tijo m. tiho. Jaz sem ga povsod postavil, kjer je ali na sredi ali na kraju izpuščen n. p. straha m. straa, hvatiti m. vatiti. — *Hv* pa se rad v *f* preminja: dofatiti = dohvatiti, fala = hvala.

§. 2. *Dž* je eden glas, ki se kakor talijanski *ge* izgovarja, n. p. džep (trdnjše nego naš žep).

§. 3. *Dj* je tudi eden glas ali mekši ko dž, n. p. djèvojka. Česi ga z *d'*, madjari z *gy* izražujejo. Kjer sem jaz *d'j* postavil naj se oba glasa, *d* in *j* slišita kakor v slovenskem, n. p. I 16 *d'jete*.

§. 4. *Ć* se mekše izgovarja nego *č*, n. p. ćemer (pâs). Dobro to besedo v izgovarjanju ločijo srbi od čemer (grenkost, otrov). Na goriškem slovinci *tje* in *tretji* skoro enako, samo nekoliko pretrdo izgovarjajo proti srbskemu *ć*. Česi pišejo *t'*, madjari *ty*.

Srbske deklinacije.

§. 5. Teh je troje: 1. substantivna; 2. pronominalna; in 3. adjektivna.

1. Substantivna deklinacija.

Ta se zopet na troje deli: a) v tisto, ki ima v genitivu — *e* (žena/*e*); b) ki ima v genitivu — *a* (jelen, selo, pleme); c) ki ima — *i* (stvar/*i*).

a) žena:

singular:	plural:
nom. žena	žen-e
gen. žen-e	žen-â
dat. žen-i	žen-ama
acc. žen-u	žen-e
voc. žen-o	žen-e
loc. žen-i	žen-ama
instrum. žen-om	žen-ama

(Pravega duala v našem smislu srb nema.)

Opazke: *α*) pred *i* se *g* v *z*, *h* v *s* in *k* v *c* spreminja: nozi (noga), snasi (snaha), ruci (ruka). *β*) možka substantiva (n. p. sluga) se kakor žena sklanjajo; *γ*) *mati* se razun instrum. *materom* v singul. ko v slovenskem, v plur. ko *žene* pregibuje;

b) *jelen* se sklanja:

singular:	plural:
nom. jelen	jelen-i
gen. jelen-a	jelen-â
dat. jelen-u	jelen-ima (om)
acc. jelen-a	jelen-e
voc. jelen-e	jelen-i
loc. jelen-u	jelen-ima
instr. jelen-om	jelen-ima (i)

(Jèlen se povsod na tistem zlogu naglaša).

O pombe: α) pred *e* v voc. sing. se *g* — *h* — *k* — *c* v *ž* — *š* — *č* spreminjajo: bože i. t. d.; pred *i* pa kakor pri a) deklinaciji; — β) acc. sing. se tudi pri neživih nekokrat na *a* končuje: I 145 „na šatora ne okreće glavu;“ — γ) mehki soglasniki imajo v voc. *u*: kralju; — δ) neutra se razun že iz slovenskega znanih razločkov čisto po *jelenu* sklanjajo.

c) *stvar* se sklanja:

singular:	plural.:
nom. stvar	stvar-i
gen. stvar-i	stvar-î
dat. stvar-i	stvar-ima
acc. stvar	stvar-i
voc. stvar-i	stvar-i

loc. stvar-i	stvar-ima
instr. stvar-ju	stvar-ima

Opombe: α) beseda *kči* (steblo *kčer* —) se razun nom. kakor *stvar* sklanja; — β) v instr. sing. se *j* s prejšnjim soglasnikom v eden mehek glas topi: smrcu (—tju) — γ) *kost*, *kókoš*, *vaš* (*uš*), *oči* in *uši* (= *ušesi*) in nekaj malo družih besed ima v gen. plur. *iju*: *kostiju* i. t. d.

2. Pronominalna deklinacija.

§. 6. Ta deklinacija razpada v dve vrsti. Prva obsega tista pronomina, ktera nemajo različnega spola: ja, ti, mi, vi, sebe, — druga obsega pronomina različnih spolov: on, sam, i. t. d.

a) izgledi prve vrste:

	singular:	
nom. ja	ti	—
gen. men-e	teb-e	seb-e
dat. men-e	teb-e	kakor <i>tebe</i> itd.
acc. men-e	teb-e	
voc. —	ti	
loc. men-e	teb-e	
instr. men-om	tob-om	

plural:

nom. mi	vi	—
gen. na-s	va-s	seb-e
dat. na-ma	va-ma	kakor v sing.
acc. na-s	va-s	
voc. —	vi	
loc. na-ma	va-ma	
instr. na-ma	va-ma	

Opazka: enklitice (*mi* za *mene* i. t. d.) so ravno take in se ravno tako rabijo ko slovenske.

b) izgledi druge vrste:

Genitiv teh pronomin se na — *oga* in — *ega* končuje, t. j. pri moškem in ženskem spolu.

singular:

moški	ženski	srednji spol
nom. sam	sam-a	razun nom., acc. in voc. (<i>sam-o</i>), kakor moški spol.
gen. sam-oga	sam-e	
dat. sam-omu (-ome)	sam-oj	
acc. sam-oga (sam)	sam-u	
voc. sam	sam-a	
loc. sam-om (-ome)	sam-oj	
instr. sam-ijem	sam-om	

	plural:	
moški	ženski	srednji spol
'nom. sam-i	sam-e	sam-a
gen. sam-ijeh	~~~~~	
dat. sam-ijem	kakor moški spol	
acc. sam-e	sam-e	sam-a
voc. sam-i	sam-e	sam-a
loc. sam-ijem	~~~~~	
instr. sam-ijem (-ima)	kakor moški spol	

Opazke. α) mehka stebila spreminjajo v možkem in srednjem spolu *o v e* n. p. *našega, našemu*; — β) ista stebila skrajšujejo — *ije v — i* n. p. *naših, našim*; — γ) dat. in loc. singulara kakor tudi dat., loc. in instr. plurala so si pogosto enaki.

On se kakor v slovenskem sklanja razun loc., instrum. in pa ženskega spola, kjer se po gore stoječim izgledom ravna. „*Ona*“ ima v dat. in loc. sing. *njojzi* zraven *njoj*; v acc. sing. pa navadno *je* namesto *ju*.

3. Adjektivna deklinacija.

§. 7. Adjektiva se v srbskem na dva načina sklanjajo: a) *nedoločeno*, t. j. kakor substantiva, ali tako samo v singularu (razun instr.); b) *določeno*,

t. j. kakor pronomina in tako v singularu in pluralu v moškem, ženskem in srednjem spolu.

a) *nedoločeno*

se sklanjata samo moški in srednji spol in to samo v singularu:

moški	ženski spol
nom. žut	žuto
gen. žut-a	<hr/>
dat. žut-u	kakor moški spol
acc. žut-a	žuto
(žut)	<hr/>
loc. žut-u	kakor moški spol
(instr. žut-ijem	

Opazka: Plurala in ženskega spola *nedoločeni* deklinaciji navadno manjka.

b) *določena deklinacija*

se od konca do kraja po *pronominalni* (§. 6.) ravna. Ni toraj posebnih izgledov treba pokazati.

Opomba: Navadno se adjektiva po eni kakor po drugi t. j. določeno in nedoločeno sklanjati dajo. Ali vendar je pri *posesivnih adjektivih*, ktera se končujejo na *o/ev, in, j*, nedoločena, — pri ad-

jektivih na *ij*, *ski* in *nji* določena sklanjava navadnejša, celo pravilna.

Komparacija adjektiva.

§. 8. Ta je troja:

- 1) na — *ji*: *mlad*, *mladji*, *najmladji* [*naj* — se vedno naglašša]; *visok*, *viši*, *najviši*; *živ*, *življi*, *najživlji*. [Ženski spol je povsod na — *a*, srednji na — *e*.]
- 2) na — *ši*, ali le pri teh treh prilogih navadna: *lak*, *lakši*; *lijep*, *ljepši*; *mek*, *mekši*.
- 3) na — *iji*: *star*, *stariji*; *pametan*, *pametniji*.

Razločki med pozitivni in komparativi nekterih prilogov so sploh isti ko v slovenskem: *dobar*, *bolji*; *mali*, *manji* i. t. d.

Konjugacija.

§. 9. Ta je navadna, *splošna* — in pa *posebna*. (Znanje slovenskega glagola povsod kakor temelj podlagam).

A) Splošna konjugacija:

Praesens je pri vseh šesterih vrstah glagolov enak slovenskemu, samo s temi razločki, da a) srbski glagol *duala* nema; b) da se prva oseba sin-

glulara tudi na — u včasi končuje: *hoću*; in c) da se tretja oseba plurala vedno skrajšana glasi: *plētu* [slov. *pletó*], *vide* (slov. *vidijo*).

Aorist se navadno iz infinitivovega osnova dela ter se na-nj končnice privezujejo, n. p.:

singular:	plural:
1. plet-oh	1. plet-osmo
2. plet-e	2. plet-oste
3. plet-e	3. plet-oše

(Naglas je vedno na korenem zlogu *plet* —). Od *čuti* je *čuh* (*ču*, *ču* i. t. d.); *tonuti* ima *tonuh* itd. *Reči* ima *rekoh*, *reče*, *reče*, *rekosmo* i. t. d., ter se *k* pred *e* v *č* spreminja kakor tudi *g* v *ž* (*dvigoh*, *dviže*). Glagoli druge vrste radi aorist tudi iz korena delajo, n. p.: *stegoh*, *steže* od *stegnuti* (*steg*—).

Iz teh izgledov se vidi, da je pri soglasnično končajočih se osnovih *o* in *e* treba vmes devati, pri samoglasničnih osnovih pa ne.

Imperfektum se vedno na — *ah* končuje; da bi dva *a* skupaj prišla, eden izpade: n. p. od *plesti*, *mrijeti*, *pisati*,

	singular:	
1. plet-ijah	mr-ah	pis-ah
2. plet-ijaše	mr-aše	pis-aše
3. plet-ijaše	mr-aše	pis aše

plural:

1. plet-ijasmo	mr-asmo	pis-asmo
2. plet-ijaste	mr-aste	pis-aste
3. plet-ijahu	mr-ahu	pis-ahu

(Naglas je povsod na korenu glagola).

Peci ima *pecijah*, *kleti*: *kunijah*, *čuti*: *čujah*, *umijeti*: *umijah*, *vidjeti*: *vidjah*, *nositi*: *nošah*, *čuvati*: *čuvah*, *brati*: *brah*, *kupovati*: *kupovah*.

Primeri zarad boljšega razločevanja končnice *imperfekta* s končnicami *aoristovimi*!

Imperativ se kakor v slovenskem na *i* in *j* končuje: *pleti*, *peci*, *reci*, *mri*, *umij* (*umijeti*), *piši*, *kùpuj* i. t. d.

Participium praesentis se dela iz 3. oseb. plur. praes., na — *ući* in — *eći*: *pletući*, *mrući*, *videći*, *noseći*, *pisući*, *berući*.

Partic. aoristi ima krajšo obliko *v* in deljšo *vši*; obe obliki pa se pri prvem razredu glagolov iz *korenine*, pri drugih razredih iz *infinitivovega* osnova delajo: *pletav* [*a se vmes deva, da se more izgovoriti*], *pletavši*; *mrv*, *mrvši*; *vidjev*, *vidjevši*; *kupovav*, *kupovavši*.

Particip. perfekti se v moškem spolu na *o*, v ženskem na *la*, v srednjem na *lo* konča; napravlja

pa se pri glagolih prvega razreda iz *korenine*, po drugod iz *infinitivovega* osnova, n. p.: *pleo, plela, plelo* (plesti); *mro, mrla, mrlo*; *tonuo*; *pisao* i. t. d. Nekokrat se *ao* v *o* stopi; jaz sem to naznamoval s strešico: VI 62 *svezô* = svezao (*svezala, svezalo*); nekokrat pa zopet *ao* stoji za *o*, n. p. I 251 *pomogao* (= pomogo); *došao* (= došo).

Partic. passivi je dvoji na — *n* in *t*: *pletèn, (pletèna, pletèno)*; *čúven*; *vidjen, pisan, klet* (kunen); *kupovan*.

B) Posebna konjugacija

nekterih glagolov; ti so: *biti, iti* in *hotjeti*.

a) *biti*:

	singular:	plural:
<i>Praes.</i>	1. jesam (sam)	jesmo (smo)
	2. jesi (si)	jeste (ste)
	3. jest (je)	jesu (su).

Imperfektum ima dve obliki:

a)

1. bijah	bijasma
2. bijaše	bijaste
3. bijaše	bijahu

(Naglasek je povsod na *i*);

β)

1. bjuh	bjesmo
2. bješe	bjeste
3. bješe	bjehu.

<i>Aorist:</i> 1. bih	bismo
2. bi	biste
3. bi	biše.

Opomba: Kader je treba glagol *biti* zanehati (negativnega storiti), se mu v praes. *ni*, sicer pa *ne* predstavlja: nijesam (nisam); ne bijah (tudi skupaj pisano) nebijah.

O *futuru* kakor sestavljenem času bode pozneje govor.

b) *iti* in sestavljenici tega glagola:

<i>simplex (compositum)</i>	<i>simplex (compositum)</i>
<i>Praes.</i> 1. idem (dodjem)	idemo (dodjemo)
2. ideš (dodješ)	idete (dodjete)
3. ide i. t. d.	idu i. t. d.

<i>Imperfectum:</i> 1. idjah (dodjah)	idjasmō (dodjasmō)
2. idjaše (dodjaše)	idjaste i. t. d.
3. idjaše „	idjahu

Aorist: 1. idoh (dodjob) idosmo (dodjosmo)
2. ide (dodje) idoste i. t. d.
3. ide „ idoše

Infinitiv: iti (doći).

Imperativ: idi (dodji) i. t. d.

Particip. perfect.: išao (došao ali došo, — šla,
— šlo).

Opomba: Namesto *otidem* se rado tudi pravi *odem*; tako tudi namesto *otidoh* rado *odoh, ode* itd.

c) *hotjeti*:

Praesens: 1. hoću (ću) hoćemo (ćemo)
2. hoćeš (ćeš) hoćete (ćete)
3. hoće (će) hoće (će).

Imperfect.: 1. hotijah (hoćah) hotijasmo (hoćasmo)
2. hotijaše (hoćaše) hotijaste i. t. d.
3. „ „ hotijahu.

Tudi se rado pravi *htijah*, celó *ščah* in *kćah* itd.

Aorist: 1. hotjeh (htjeh) hotjesmo (htjesmo)
2. hotje i. t. d. hotjeste i. t. d.
3. „ hotješe

Tudi se nahaja *htjedoh*, *ščeh* in *kćeh* i. t. d.

Particip. perf.: *hotio, hotjela, —; pa tudi htio, htjela.*

Ti trije glagoli se jako pogosto nahajajo; zato sem jih posebej razložil. Druge prividne nepravilnosti so v tolmačenju omenjene.

Sostavljeni časi glagola.

§. 10. *Imperfektum* iz praes. glagola *biti* in participija perfect. glagolov *imperfektivnih*, n. p.:

I. 158. Kad je Marko još nejačak bio,
Ja sam Marka vrlo milovao,
U svilena njedra uvijao

Perfektum iz praes. glagola *biti* in particip. perf. glagolov *perfektivnih*, n. p.:

IV. 21. Gospodine care od Stambola!
Kod mora sam kulu načinio.

Aorist kakor *perfektum*:

I. 185. Kad u jutru jutro osvanulo,
I pred crkvom zvona udariše,
Sva gospoda došla na jutrenje.

Plusquamperfectum se sastavlja:

a) iz imperfekta prostega od glagola *biti* in particip. perfect., n. p.:

I. 224. Gotovo ga *bješe sustigao*,

Al iz crkve nešto progovara;

β) iz sastavljenega imperfekta od glagola *biti* in particip. perf., n. p.:

V. 31. Izvadi mi gospodsko odjelo,

Što sam, sestro, *bio pripremio*.

Futurum I. iz infinitiva in praes. glagola *hotjeti*, n. p. I. 166. A ja *ću ti biti* do koljena.

I. 62. *Znati će se* na kome je carstvo.

I. 80. *Hoće* Marko pravo *kazivati*.

III. 26. *Učinićeš* krvcu o prazniku.

(*Učinićeš* = učinit *ćeš*).

Futurum II. se nadomestjuje sedanjikom dovršivnih, posebno sastavljenih glagolov, n. p.:

V. 37. Kad *isprosim*, sestro, i *dovedem* (ženu),
I tebe *ću* onda udomiti.

O načinih govora (modih).

§. 11. *Indicativ* preskočim.

Imperativ:

a) *affirmativen*:

I. 60. *Odbijte se*, silni od silnijeh!

III. 54. *Neka ima*, neznana delijo! (naj ima).

β) *prohibitiven*:

- I. 28. *Nemoj, sine, govoriti krivo!* (nikar ne govori)

Optativ:

- I. 251. *Bog ti pomogao!*

- I. 247. *Ti nemao groba ni pokopa!*

Da bi ti duša ne ispala!

- III. 372. *Da je kome stati te vidjeti!*

Conjunctiv:

- I. 53. *Brže hajde . . .*

Da ti kažeš . . .

- I. 20. (Piše knjigu)

Do onoga protop Nedeljka,

Neka dodje na Kosovo, (naj dojde)

Da on kaže na kome je carstvo.

Conditional:

- V. 26. *Imao bih s kime piti vino (imel bi)*

- III. 55. *Ako bog dá i sreća junačka*

- III. 64. *Da bi mu se kazivao Marko, (ko bi . . .)*

Hoće njega ture pogubiti; (pogubil bi ga)

— — — — —

Da ga pusti bijelu Prilipu, (ko bi . . pustil)

Hoće isjeć mloge uzavnice. (posekal bi)

primeri še V 359. i. t. d.

Infinitiv se rabi kakor v slovenskem; mnogokrat je krajšan in supinu podoben.

Supinum je srbski jezik zgubil.

... ..
... ..
... ..

... ..

- I. 251.
- I. 252.
- I. 253.
- I. 254.

... ..

- I. 255.
- I. 256.

... ..

... ..

... ..

- I. 257.
- I. 258.
- I. 259.

... ..

... ..

Uros i Mračajevčyčel.

Čestda se žehn včas
Ne obava na polu Korov

Kad
Jano **P e s n i.**

Čestda se žehn včas
Ne obava na polu Korov

Čestda se žehn včas
Ne obava na polu Korov

Čestda se žehn včas
Ne obava na polu Korov

Čestda se žehn včas
Ne obava na polu Korov

Čestda se žehn včas
Ne obava na polu Korov

Čestda se žehn včas
Ne obava na polu Korov

Čestda se žehn včas
Ne obava na polu Korov

1 2 3 4 5

I.

Uroš i Mrnjavčevići.

- Sastala se četiri tabora
Na ubavu na polju Kósovu
Kod bijele Samodreže crkve;
Jedno tabor Vukašina kralja,
5 Drugo tabor despota Uglješa,
Treće tabor vojevode Gojka,
A četvrto carević Uroša.
Carevi se otimlju o carstvo,
Medju se se hoće da pomore,
10 Zlaćenima da pobodu noži,
A ne znadu na kome je carstvo.
Kralj Vukašin veli: na mene je;

¹ sastati *sniti*. ² ubav *lep*. ³ kod *pri*. ⁴ carevi *se tu rabi v občnem smislu kakor „knezi,“ (bi mi rekli,) otimati (praes. otimam ali otimljem) trgati, o sa, carstvo namreč „srpsko.“* ⁵ medju *med (tu z acc. mesto instrum.) hoće da tako se „hotjeti“ rabi, kadar je našemu „hteti“ enak; pri futuru odpade „da.“*

- Despot Uglješ: nije, neg na mene;
Vojvod Gojko: nije, neg na mene.
- 15 Ćuti nejak carević Urošu,
Ćuti d'jete, ništa ne besjedi,
Jer ne smije od tri bratijenca,
Bratijenca, tri Mrnjavčevića.
Piše knjigu Vukašine kralju,
- 20 Piše knjigu i šilje čauša
Do Prizrena grada bijeloga
Do onoga protopop Nedeljka,
Neka dodje na Kosovo ravno,
Da on kaže na kome je carstvo.
- 25 „On je svjetla cara pričestio,
Pričestio i ispovjedio;
U njega su knjige starostavne.“
Piše knjigu despote Uglješa,
Piše knjigu i šilje čauša
- 30 Do Prizrena grada bijeloga
Do onoga protopop Nedeljka.
Treću piše vojevoda Gojko,

¹³ neg(o) *ampak*. ¹⁵ ćutiti (šutiti) *molčati*, nejak *slab*,
Urošu *voc. na nom.* ¹⁷ smijeti *upati se*, jer *ker*, bratijenci *brati*.
¹⁹ knjiga *list*. ²⁰ šilje *od slati*, čauš *posel*. ²¹ grad *mesto*.
²² protopop *viši pop*. ²⁵ pričestiti *obhajati*. ²⁶ ispovjediti *spo-*
vedati. ²⁷ u *pri*, knjige starostavne *oporočni listi (testament) (?)*

- I on šalje ognjena čauša.
A četvrtu carević Urošu
- 35 Piše knjigu i šilje čauša.
Sva četiri sitne knjige pišu
I pošilju ognjene čauše,
Sve potajno jedan od drugoga.
Sastaše se četiri čauša
- 40 U Prizrenu gradu bijelome
Kod dvorova protopop Nedeljka.
Ali prota doma ne bijaše,
No u crkvi bješe na jutrenji,
Na jutrenji i na leturdjiji.
- 45 Kol'ko s' silni ognjeni čauši!
Koliko su silni od silnijeh
Te ne kćeše konje odjahati,
No u crkvu konje nagoniše,
Potegoše pletene kandžije,
- 50 Udaraju protopop Nedeljka:
„Brže hajde, protopop Nedeljko,
Brže hajde na Kosovo ravno,
Da ti kažeš na kome je carstvo.

³⁶ sitan *droben*. ³⁵ potajno *skriviši*. ⁴² prota *skrajšano* is „*protopopa*.“ ⁴³ no *ampak*, jutrenja *juturna služba božja*.
⁴⁴ leturdjija *pravoslavna masa*. ⁴⁵ s' *su*, ognjeni, *nagli*. ⁴⁹ kandžija *bič*. ⁵¹ hajde *pojdi!*

- Ti si svjetlog cara pričestio,
55 Pričestio i ispovjedio.
U tebe su knjige starostavne.
Jal ćeš sada izgubiti glavu.“
Suze roni protopop Nedeljko,
Suze roni pa njima govori:
60 „Odbijte se, silni od silnijeh!
Dok u crkvi zakon savršimo.
Znati će se na kome je carstvo.“
Tako su se oni uzmaknuli.
A kad zakon božji savršiše,
65 Izljegoše pred bijelu crkvu.
Tad govori protopop Nedeljko:
„Djeco moja, četiri čauša!
Ja sam svjetla cara pričestio,
Pričestio i ispovjedio,
70 Al ga nisam pitao za carstvo,
Već za grijeh, što je zagrješio.
No idite u Prilipa grada
Do dvorova Kraljevića Marka,
A do Marka, do mojega djaka!

⁵⁷ jal *ali*. ⁵⁸ roniti *točiti*. ⁵⁹ odbiti se *oditi*. ⁶¹ dok *do-*
kler, zakon *obhajilo*, savršiti *končati*. ⁶³ uzmaknuti *umaknuti*.
⁶⁵ izljeći *run iti*. ⁷⁰ pitati *prašati*. ⁷¹ već *ampak*, što *hterega*
(što se rabi ko naš „ki.“) ⁷⁴ djak *učenec*.

- 75 Kod mene je knjigu naučio,
Kod cara je Marko pisar bio,
U njega su knjige starostavne,
I on znade na kome je carstvo.
Vi zovite na Kosovo Marka!
- 80 Hoće Marko pravo kazivati,
Jer se Marko ne boji nikoga
Razma jednog boga istinoga.⁸⁰
Otidoše četiri čauša,
Otidoše ka Prilipu gradu
- 85 Bjelu dvoru Kraljevića Marka.
Kad su bili pred bijele dvore,
Udariše zvekirom na vrata.
To začula Jevrosima majka
Pa doziva svoga sina Marka:
- 90 „Sine Marko, moje čedo drago,
Tko udara zvekirom na vrata?
Baš ka' da su babovi čauši.“⁸¹
Usta Marko te otvori vrata.
Čauši se pokloniše Marku:
- 95 „Božja t' pomoć, gospodaru Marko!“⁸²

⁸⁰ kazivati *povedati*. ⁸¹ niko *nikdo*. ⁸² razma *razun*,
istin *resničen*. ⁸³ ka *k* (*kakor* sa = s, oda = od i. t. d.)
⁸⁷ zvekir *kladvice na vratih*. ⁸⁸ čedo *dete*. ⁸⁹ baš ka' *ravno*
kakor, babov *očin*. ⁹³ te *ter (ino)*. ⁹⁵ t' *ti*.

- A Marko ih omilova rukom:
„Dobro došli, moja djeco draga!
Jesu l' zdravo srbliji vitezovi
I čestiti carevi i kralji?“
- 100 Čauši se smjerno pokloniše:
„Gospodaru Kraljeviću Marko!
Sve je zdravo ali nije mirno.
Gospoda se teško zavadila
Na Kosovu polju širokome
- 105 Kod bijele Samodreže crkve,
I oni se otimlju o carstvo,
Medju se se hoće da pomore,
Zlaćenima da pobodu noži,
A ne znadu na kome je carstvo.
- 110 Tebe zovu na Kosovo ravno,
Da im kažeš na kome je carstvo.“
Ode Marko u gospodske dvore
Pak doziva Jevrosimu majku:
„Jevrosima, moja mila majko!
- 115 Gospoda se jesu zavadila
Na Kosovu polju širokome
Kod bijele Samodreže crkve,
I oni se otimlju o carstvo,

⁹⁴ omilovati *pobožati*. ¹⁰⁰ smjerno *ponično*. ¹⁰² gospoda
gospodje, zavaditi *rasprti*.

- Medju se se hoće da pomore,
120 Zlaćenima da pobodu noži,
A ne znadu na kome je carstvo.
Mene zovu na polje Kosovo,
Da in kažem na kome je carstvo.“
Kol'ko Marko težio na pravdu,
125 Tol'ko moli Jevrosima majka:
„Marko, sine jedini u majke!
Ne bila ti moja hrana kleta!
Nemoj, sine, govoriti krivo
Ni po babu ni po stričevima,
130 Već po pravdi boga istinoga!
Nemoj, sine, izgubiti duše!
Bolje ti je izgubiti glavu
Nego svoju ogrješiti dušu.“
Uze Marko knjige starostavne
135 Pa opremi sebe i Šarina,
Šarinu se na ramena baci.
Otidoše u Kosovo ravno.

¹²⁴ težiti *marati*, koliko — toliko *akoravno* — *vendar*.
¹²⁵ moliti *prošiti*. ¹²⁷ hrana *reja*. ¹²⁹ ni — ni (*neque—n., neve—n.*)
po *sa*, babo = otac *oče*, stričevima = *stricih*. ¹³⁵ opremiti
pripraviti, Šarin, *tudi* Šarac (*t. j. pisan konj*) ime Marko-
vega konja. ¹³⁶ baciti *vrći*.

- Kad su bili kraljevu šatoru,
Reče tade Vukašine kralju:
140 „Blago mene do boga miloga!
Eto mene moga sina Marka!
On će kazat: na mene je carstvo;
Od oca će ostanuti sinu.“
Marko sluša, ništa ne govori,
145 Na šatora ne okreće glavu.
Kad ga vidje Uglješa vojvoda,
Tad Uglješa riječ govorio:
„Blago mene, eto mi sinovca!
On će kazat: na mene je carstvo.
150 Kaži, Marko, na mene je carstvo!
Oba ćemo bratski carovati.“
Šuti Marko, ništa ne besjedi,
Na šatora ne okreće glavu.
Kad ga vidje vojevoda Gojko,
155 Tade Gojko riječ govorio:
„Blago mene, eto mi sinovca!
On će kazat: na mene je carstvo.

¹³⁸ šatoru *dativ. cilja (blisko pri . . .)*. ¹³⁹ reče *aor.*, tade *tedaj*. ¹⁴¹ eto *glej*, mene *dativ.* ¹⁴³ ostanuti *ostati*. ¹⁴⁵ okretati *obraćati*. ¹²⁷ riječ *beseda*. ¹⁴⁸ sinovac *očetovega brata sin (Uglješ je bil brat Vukašinov; Marko tedaj Uglješev sinovec)*.

- Kad je Marko još nejačak bio,
 Ja sam Marka vrlo milovao,
 160 U svilena njedra uvijao
 Kano krasnu od zlata jabuku;
 Kud sam godje na konju hodio,
 Sve sam Marka sa sobom vodio.
 Kaži, Marko, na mene je carstvo!
- 165 Ti ćeš, Marko, prvi carovati,
 A ja ću ti biti do koljena.“
 Šuti Marko, ništa ne govori
 Na šatora ne okreće glavu,
 Pravo ode bijelu šatoru,
- 170 Ka šatoru nejaka Uroša.
 Dogna Šarca caru do šatora,
 Ondje Marko Šarca odsjednuo.
 Kad ga vidje nejaki Urošu,
 Lako skoči sa svilna dušeka,
- 175 Lako skoči pake progovori:
 „Blago mene, eto moga kuma!
 Moga kuma, Kraljevića Marka!

¹⁵⁸ još *še*, nejačak *slabček*. ¹⁵⁹ vrlo *močno*, milovati *ljubiti*. ¹⁶² kud — godje *koder koli*. ¹⁶³ sve *vedno*. ¹⁶⁶ do koljena biti *prvi za kom biti*. ¹⁶⁹ pravo *na ravnost*, ode *primer. slovn. §. 9. B. b) opombo*. ¹⁷⁴ dušek *blazina za sedenje*. ¹⁷⁵ pake *pak*.

- On će kazat na kome je carstvo.¹⁸⁰
Ruke šire, u grla se grle,
180 U bijelo cjelivaju lice,
Za junačko pitaju se zdravlje,
Pa sjedoše na svilna dušeka.
Tako malo vreme postajalo;
Danak prodje, tavana noćca dodje.
185 Kad u jutru jutro osvanulo,
I pred crkvom zvona udariše,
Sva gospoda došla na jutrenje.
U crkvi svu službu savršili,
Izljegoše iz bijele crkve,
190 U stolove pred crkvu sjednuli,
Šećer iju a rakiju piju.
Marko uze knjige starostavne,
Knjige gleda a govori Marko:
„A moj babo, Vukašine kralju!
195 Malo l' ti je tvoje kraljevine,
Malo l' ti je? Ostala ti pusta!
Već s' o tudje otimate carstvo.
A ti striče, despote Uglješa!
Malo l' ti je despotstva tvojega,

¹⁸⁰ cjelivati ljubiti. ¹⁸¹ tavan tamen. ¹⁸⁵ osvanuti sasvetiti. ¹⁸⁶ zvono = zvon. ¹⁸⁷ jutrenje = „jutrenja.“ ¹⁹¹ šećer sladkor, iju jejo, rakija ōganje. ¹⁹⁴ a oj. ¹⁹⁷ tudj tuj.

- 200 Malo l' ti je? Ostalo ti pusto!
Već s' o tudje otimate carstvo.
A ti striče, vojevoda Gojko!
Malo l' ti je vojvodstva tvojega,
Malo l' ti je? Ostalo ti pusto!
- 205 Već s' o tudje otimate carstvo.
Vidite li — bog vas ne vidio! —
Knjiga kaže: na Urošu carstvo,
Od oca je ostanulo sinu,
Djetetu je od koljena carstvo.
- 210 Njemu carstvo care naručio
Na samrti, kad je počinuo.“
Kad to začu Vukašine kralju,
Skoči kralju od zemlje na noge
Pa potrže zlačena handžara,
- 215 Da ubode svoga sina Marka.
Bježi Marko ispred roditelja,
Jer se njemu, brate, ne pristoji
Sa svojim se biti roditeljem,
Bježi Marko oko bjele crkve,
- 220 Oko bjele crkve Samodreže;

²⁰⁹ koljeno *rod.* ²¹⁰ naručiti *isročiti.* ²¹¹ samrt *smrt.*

²¹⁴ potrgnuti *potegniti* (aor.), handžar *velik nož*, (handžara *prim. slovn. §. 5. b β*). ²¹⁶ roditelj *otec.* ²¹² pristojati *spodobiti.* ²¹⁹ oko *okoli.*

- Bježi Marko a čera ga kralju,
Dok su triput kolo sastavili
Oko bjele Samodreže crkve.
Gotovo ga bješe sustigao,
225 Al iz crkve nešto progovara:
„Bjež' u crkvu, Kraljeviću Marko!
Vidiš dje ćeš danas poginuti,
Poginuti od svog roditelja,
A za pravdu boga istinoga.“
230 Crkvena se otvoriše vrata.
Marko bježi u bijelu crkvu;
Za njime se vrata zatvorila.
Kralj dopade na crkvena vrata,
Po direk uđari handžarom,
235 Iz direkta krvca pokapala.
Tad se kralju bio pokajao
Te je riječ bio govorio:
„Lele mene do boga jednoga,
Dje pogubih svoga sina Marka!“
240 Al iz crkve nešto progovara:

²²¹ čerati *tirati*, kralju *sa nom.* ²²² triput *trikrat*, sastavili *naredili*. ²²⁴ gotovo *skoro*, sustići *doiti*. ²²⁵ nešto *nekaj*, progovarati *govoriti*. ²²⁷ dje *da*. ²³⁰ otvoriti — zatvoriti *odpreti* — *zapreti*. ²³³ dopadnuti *priskociti*. ²³⁴ direk *steber*. ²³⁵ pokajati *skesati*. ²³⁸ lele *joj*, do *pri*.

- „A čuješ li, Vukašine kralje?
Ti nijesi posjekao Marka,
Već posječe božjega andjela.“
Na Marka je vrlo žao kralju
245 Te ga ljuto kune i proklinje:
„Sine Marko, da te bog ubije!
Ti nemao groba ni poroda!
I da bi ti duša ne ispala,
Dok turskoga cara ne dvorio!“
250 Kralj ga kune, car ga blagosilja:
„Kume Marko, bog ti pomogao!
Tvoje lice svjetlo na divanu,
Tvoja sablja sjekla na mejdanu,
Nada te se ne našlo junaka!
255 Ime ti se svuda spominjalo,
Dok je sunca i dok je mjeseca!“
Što su rekli, tako mu se steklo.

²⁴³ posječe (*aor.*) ²⁴⁴ žao jeven, kralju *na nom.* ²⁴⁵ is-
pala *ispadla.* ²⁴⁶ dvoriti *streći komu.* ²⁴⁷ car (*Uroš*), blago-
siljati *blagoslavljati.* ²⁴⁸ divan *stol pri turskemu caru.* ²⁴⁹ mej-
dan *dvoboj, bojišće.* ²⁵⁰ nada *nad.* ²⁵¹ svuda *posvud.* ²⁵² steći
sgoditi.

II.

Marko Kraljević i Musa kesedžija.

- Vino pije Musa Arbanasa
U Stambolu u krēmi bijeloj.
Kad se Musa nakitio vina,
Onda poče pijan besjediti:
5 „Evo ima devet godinaica,
Kako dvorim cara u Stambolu,
Ni izdvorih konja ni oružja
Ni dolame nove ni polovne.
Al tako mi moje vjere tvrde!
10 Odrvé ću se u ravno primorje,
Zatvoriću skele oko mora
I drumove okolo primorja,
Načiniću kulu u primorju,
Oko kule gvozdene čengele,
15 Vješaću mu hodže i hadžije.“

kesedžija *tolovaj*. ¹ Arbanasa *Albanec*. ² nakititi *napiti*.
³ dolama *dolga spodnja obleka*, polovan *obnošen*. ⁴ skela
brod, loka. ⁵ drum *cesta*. ⁶ kula *stolp*. ⁷ čengel *sakriven*
klin, gvozdin *železen*. ⁸ hodža *turski pop*, hadžija *romar*.

- Štogodj ture p'jano govorilo,
To trijezno bješe učinilo.
Odvvrže se u primorje ravno,
Pozatvora skele oko mora
20 I drumove okolo primorja,
Kud prolazi carevina blago,
Na godinu po trista tovara.
Sve je Musa sebe ustavio,
U primorju kulu načinio,
25 Oko kule gvozdene čengele,
Vješa caru hodže i hadžije.
Kada caru tužbe dodijaše,
Posla nanj'ga Ćuprilijé vezira
I sa njime tri hiljade vojske.
30 Kad dodjoše u ravno primorje,
Sve polomi Musa u primorju
I uhvati Ćuprilijé vezira,
Saveza mu ruke naopako
A sveza mu noge ispod konja
35 Pa ga posla caru u Stambola.
Stade care mejdandžije tražit,

¹⁶ ture (*saničljivo*) turek. ²¹ prolaziti *skov iti*, carevina *darek*, blago *denar*. ²² tovar *tovor*. ²⁷ dodijati *presedati*.
²⁸ vezir *carov namestnik*. ²⁹ hiljada *tisoc*. ³⁰ uhvatiti *uloviti*.
³² naopako *na hrbet*. ³⁶ stade *sacne*, mejdandžija *boritelj*.

- Obećava nebrojeno blago,
Tko pogubi Musu kesedžiju.
Kako koji tamo odlažaše,
40 Već Stambolu on ne dolažaše.
To se care ljuto zabrinuo,
Al mu veli hodža Čuprilijću:
„Gospodine care od Stambola!
Da je sada Kraljeviću Marko,
45 Zgubio bi Musu kesedžiju.“
Pogleda ga care poprijeko
Pa on proli suze od očiju:
„Prodji me se, hodža Čuprilijću!
Jer pominješ Kraljevića Marka.
50 I kosti su njemu istrunule.
Ima puno tri godine danâ,
Kako sam ga vrgo u tavnicu;
Nijesam je više otvorio.“
Veli njemu hodža Čuprilijću:
55 „Na milosti, care gospodine!
Šta bi dao onome junaku,

³⁹ —lažati *hajati*. ⁴¹ to *sató*, zabrinuti se v *skrbí priti*, ljuto *hudo*. ⁴⁴ da je *prim. slovníc. §. 11.*) ⁴⁵ zgubiti = pogubiti (*končati*). ⁴⁶ poprijeko *stranski*. ⁴⁷ proliti *preliti*. ⁴⁸ proći *isogniti*. ⁵⁰ i *tudi*, istrunuti *sprhneti*. ⁵¹ ima puno je *puno* . .
⁵² tavnica *jeća*. ⁵³ više *već*.

Koji bi ti živa kazô Marka?⁶⁴

Veli njemu care gospodine:

„Dao bih mu na Bosni vezirstvo

60 Bez promjene za devet godina,

Da ne tražim pare ni dinara.⁶⁵

Skoči hodža na noge lagane

Te otvori na tavnici vrata

I izvede Kraljevića Marka,

65 Izvede ga pred cara čestitog.

Kosa mu je do zemljice crne;

Polu stere, polom se pokriva.

Nokti su mu, orati bi mogo.

Ubila ga memla od kamena;

70 Pocrnio kao kamen sinji.

Veli care Kraljeviću Marku:

„Jesi l' djegodj u životu, Marko?⁶⁶

„Jesam, care, ali u rdjavu.⁶⁷

Sjede care kazivati Marku

75 Što je njemu Musa počinio,

Pa on pita Kraljevića Marka:

⁶⁰ promjena *prememba*. ⁶¹ tražiti *tirjati*, pare ni dinara *ne groša ne krajcarja*. ⁶² lagan = lagan *lahek*. ⁶⁴ izvesti *ispeljati*. ⁶⁵ kosa *lasi*. ⁶⁷ pola *polovica*, sterati *rasgrinjati*. ⁶⁹ memla *blato (?) primer. rečnik*. ⁷⁰ sinji *siv*. ⁷² djegodj *kjekoti*, život *čivljenje*. ⁷³ rdjav *slab*. ⁷⁴ sjednuti *šacetiti*. ⁷⁵ počiniti *storiti*.

- „Možeš li se, Marko, pouzdati
Da otideš u primorje ravno,
Da pogubiš Musu kesedžiju?
80 Daću blaga koliko ti drago.“
Veli njemu Kraljeviću Marko:
„Aja bogme, care gospodine!
Ubila me memla od kamena;
Ja ne mogu ni očima gledat,
85 Kamo l' s Musom mejdan dijeliti!
Namjesti me djegodj u mehanu,
Primakni mi vina i rakije
I debela mesa ovnujskoga
I beškota hljeba bijeloga.
90 Da posjedim nekoliko dana,
Kazaću ti kad sam za mejdana.“
Car dobavi tri berbera mlada;
Jedan mije, drugi Marka brije,
A treći mu nokte zarezuje.
95 Namjesti ga u novu mehanu,
Primače mu vina i rakije
I debela mesa ovnujskoga

⁷⁷ pouzdati se upati se. ⁷⁸ aja ne! ⁷⁹ ni se ne. ⁸⁰ mejdan dijeliti *biti se*; kamo l' kako se neki (*geschweige denn*). ⁸¹ namjestiti *djati*, mehana *krčma*. ⁸² rakija *čganje*. ⁸³ ovnujski *ovnovski*. ⁸⁴ beškot *brašno*. ⁸⁵ da *kudar*. ⁸⁶ dobaviti *dobiti*, berber *brijač*.

- I beškota hljeba bijeloga.
Sjedi Marko tri mjeseca dana,
100 Dok je život malo povratio.
Pita care Kraljevića Marka:
„Možeš li se veće pouzdati?
Dosadi mi ljuta sirotinja
Sve tužeći na Musu prokletog.“
105 Veli Marko caru čestitome:
„Donesi mi suve drenovine
Sa tavana od devet godina,
Da ogledam, može li što biti.“
Doneše mu suhu drenovinu.
110 Steže Marko u desnicu ruku,
Pršte drvo na dvoje na troje,
Al iz njega voda ne udari.
„Bogme, care, jošte nije vreme.“
Tako stade jošte mjesec dana,
115 Dok se Marko malo ponačini.
Kada vidje da je za mejdana,
Onda ište suhu drenovinu.
Donesoše drenovinu Marku.

¹⁰² veće še. ¹⁰³ dosaditi = dodijati v 27, ljut preubog.
¹⁰⁷ tavan pod(nadstropje). ¹⁰⁹ doneti = donesti. ¹¹⁰ stegnuti (aor.)
stianiti (namreč: drenovino). ¹¹¹ prsnuti (aor.) zdrobiti se.
¹¹⁴ stade je ostal. ¹¹⁵ ponačiniti popraviti ¹¹⁷ iskati prositi za.

- Kad ju steže u desnicu ruku,
120 Pršte pusta na dvoje na troje,
I dvje kaplje vode iskočiše.
Tada Marko caru progovara:
„Prilika je, care, od mejdana.“
Pa on ode Novaku kovaču.
- 125 „Kuj mi sablju, Novače kovaču!
Kakvu nisi prije sakovao.“
Dade njemu trideset dukata.
Pa on ode u novu mehanu,
Pije vino tri četiri dana,
- 130 Pak pošeta opet do Novaka.
„Jesi l', Novo, sablju sakovao?“
Iznese mu sablju sakovanu.
Veli njemu Kraljeviću Marko:
„Je li dobra, Novače kovaču?“
- 135 Novak Marku tijo govorio:
„Eto sablje a eto nakovnja!
Ti ogledaj sablju, kakva ti je!“
Mahnu sabljom i desnicom rukom
I udari po nakovnju Marko;
- 140 Nakovnja je polu presjekao.
Pa on pita Novaka kovača:

¹²⁰ pust lahek. ¹³¹ Novo skrajšano za Novače. ¹³⁵ tijo
tijo. ¹³⁶ nakovanj nakovalo.

- „Oj boga ti, Novače kovaču!
Jesi l' ikad bolju sakovao?“
Veli njemu Novače kovaču:
- 145 „Oj boga mi, Kraljeviću Marko!
Jesam jednu bolju sakovao,
Bolju sablju a boljem' junaku.
Kad s' odvrže Musa u primorje,
Što sam njemu sablju sakovao,
- 150 Kad udari njome po nakovnjū,
Ni trupina zdrava ne ostade.“
Ražljuti se Kraljeviću Marko
Pa govori Novaku kovaču:
„Pruži ruku, Novače kovaču!
- 155 Pruži ruku, da ti sablju platim!“
Prevari se, ujede ga guja;
Prevari se, pruži desnu ruku.
Mahnu sabljom Kraljeviću Marko,
Osječe mu ruku do ramena.
- 160 „Eto sada, Novače kovaču!
Da ne kuješ ni bolje ni gore.
A naj tebe stotinu dukata,
Te se hrani za života tvoga!“
Dade njemu stotinu dukata

¹⁴⁸ ikad *kedaj*. ¹⁵¹ trupina *klada*. ¹⁵² ražljutiti *razjesiti*.
¹⁵⁴ pružati *stegniti*. ¹⁵⁸ guja *kača*. ¹⁶¹ gore *slabše*. ¹⁶² naj *na*.

- 165 Pak posjede Šarca od mejdana,
Ode pravo u primorje ravno.
Sve se skita a za Musu pita,
Jedno jutro bješe poranio
Uz klisuru tvrda Kačanika.
- 170 Al eto ti Muse kesedžije!
Na vrančiću noge prekrstio,
Topuzinu baca u oblake,
Dočekuje ti bijele ruke.
Kad se jedan drugom' prikučiše,
- 175 Reče Marko Musi kesedžiji:
„Deli Musa! uklon' mi se s puta,
Il s' ukloni il mi se pokloni!“
Al govori Musa Arbanasa:
„Prodji Marko, ne zameći kavage,
180 Il odjaši, da pijemo vino!
A ja ti se ukloniti neću,
Ako t' i jest rodila kraljica
Na čardaku na meku dušeku,
U čistu te svilu zavijala

¹⁶⁷ skitati se okoli hoditi. ¹⁶⁸ poraniti rano oditi. ¹⁶⁹ uz na, klisura gorati klanec. ¹⁷¹ vrančić črnc, prekrstiti prekrišati. ¹⁷² topuzina bat, bacati metati. ¹⁷⁴ prikučiti približati. ¹⁷⁶ deli junak. ¹⁷⁹ zametati kavgu prepir sačeti. ¹⁸⁰ odjašiti s konja skočiti. ¹⁸² ako i ako tudi. ¹⁸³ čardak stolp.

- 185 A zlaćenom žicom povijala,
Odhranila medom i šećerom.
186 A mene je ljuta Arnautka
Kod ovaca na ploči studenoj,
U crnu me struku zavijala.
190 A kupinom lozom povijala,
Odhranila skrobom ovsenijem;
191 A još me je često zaklinjala,
Da se nikom' ne uklanjam s puta.¹⁸⁸
Kad to začu od Prilipa Marko,
195 On tad pušća svoje bojno koplje
Svome Šarcu izmedju ušiju
196 Deli Musi u prsi junačke.
Na topuz ga Musa dočekaao,
Preko sebe koplje preturio,
200 Pak poteže svoje bojno koplje,
Da udari Kraljevića Marka.
201 Na topuz ga Marko dočekaao,
Prebio ga na tri polovine.
Potegoše sablje okovane,
205 Jedan drugom' juriš učiniše.

¹⁸⁵ žica nit. ¹⁸⁷ ljut prim. v 103, Arnautka *Albanka*.
¹⁸⁸ ploča ploša. studen mrzel. ¹⁸⁹ struka plašč. ¹⁹⁰ kupinom
lozom s kopinino trto. ¹⁹¹ skrob moćnik. ¹⁹⁵ koplje sulica sa
metati. ¹⁹⁹ turiti vrći. ²⁰⁰ potegnuti sagnuti. ²⁰⁵ juriš naskok.

- 185 Mahnu sabljom Kraljeviću Marko;
Deli Musa buzdovan podbaci,
Probi mu je u tri polovine
Pak poteže svoju sablju naglo,
210 Da udari Marka Kraljevića.
Al podbaci topuzinu Marko
I izbi mu sablju iz balčaka.
Potegoše perne buzdovane,
Stadoše se njima udarati,
215 Buzdovan'ma pera oblomiše,
Baciše ih u zelenu travu.
Od dobrieh konja odskočiše,
Šćepaše se u kosti junačke
I pognaše po zelenoj travi.
220 Namjeri se junak na junaka,
Deli Musa na Kraljića Marka.
Niti može da obori Marka
Nit' se dade Musa oboriti.
Nosiše se ljetni dan do podne.
225 Musu bjela pjena popadnula,
Kraljevića bjela i krvava.
Progovara Musa kesedžija:

²⁰⁷ buzdovan = *topuz(ina)* v 172. ²⁰⁸ je *jo*. ²¹² balčak
roč na sablji. ²¹³ peran *pernat*. ²¹⁸ šćepati *sprijeti*. ²²² oboriti
na tla vrći. ²²⁴ nositi = *boriti*.

- „Mahni, Marko, ja li da omahnem.“
Omahuje Kraljeviću Marko
230 Al ne može ništa da učini.
Tad omahnu Musa kesedžija,
Udri Marka u zelenu travu
Pak mu sjede na prsi junačke.
Al procvilje Kraljeviću Marko:
235 „Dje si danas, posestrimo vilo?
Dje si danas? Nidje te ne bilo!
Eda si se krivo zaklinjala,
Djegodj mene do nevolje bude,
Da ćeš mene biti u nevolji?“
240 Javi mu se iz oblaka vila:
„Zašto, brate Kraljeviću Marko,
Jesam li ti, bolan, govorila
Da ne činiš u nedelju kavge?
Sramota je dvome na jednoga.
245 Dje su tebe guje iz potaje?“
Glednu Musa brdu i oblaku,
Odkud ono vila progovara.
Mače Marko nože iz potaje

²²⁸ mahnuti *premešiti*. ²²⁹ omahovati *majati*. ²³⁷ eda *ali*.
²³⁸ nevolja *stieka*. ²⁴⁰ javiti *oglasiti*. ²⁴² bolan *ubog*. ²⁴⁵ iz po-
taje *skrite*. ²⁴⁶ brdo *gora*. (dat. = *proti brdu*). ²⁴⁸ maknuti
reći.

- Te raspori Musu kesedžiju
250 Od učkura do bijela grla.
Mrtav Musa pritisnuo Marka,
I jedva se iskopao Marko.
A kad stade Marko premetati,
Al u Musi tri srca junačka,
255 Troja rebra, jedna na drugijem.
Jedno mu se srce umorilo,
A drugo se jako razigralo,
Na trećemu ljuta guja spava.
Kada se je guja probudila,
260 Mrtav Musa po ledini skače.
Još je Marku guja govorila:
„Moli boga, Kraljeviću Marko!
Dje se nisam probudila bila,
Dok je Musa u životu bio.
265 Od tebe bi trista jada bilo.“
Kad to vidje Kraljeviću Marko,
Proli suze niz bijelo lice.
„Jao mene do boga miloga,
Dje pogubih od sebe boljega!“
270 Pa on Musi odsiječe glavu

²¹⁹ rasporiti *rasparati*. ²⁶⁰ učkur *hlacnik*. ²⁵² jedva *komaj*. ²⁵⁷ igrati *skakati*. ²⁶⁵ jad *šalost*.

I baci je Šarcu u zobnicu,
Odnese je bijelu Stambolu.

Kad je baci pred cara čestitog,
Car je od strâ na noge skoćio.

275 Veli njemu Kraljeviću Marko:

„Ne boj mi se, care gospodine!

Kako bi ga živa doćekao,

Kad od mrtve glave poigravaš?²⁷⁴

Car mu dade tri tovara blaga.

280 Ode Marko bijelu Prilipu,

Osta Musa uvrh Kaćanika.

²⁷¹ zobnica *torba za oves, ovsenica.* ²⁷⁴ strâ = *straha.*

²⁷⁸ poigravati *odskakati.*

III.

Marko Kraljević i Djemo Brdjanin.

- Slavu slavi Kraljeviću Marko,
Slavu slavi svetoga Djordjija.
U Marka su mloge uzavnice:
Dvjesta popa, trista kaludjera,
5 I dvanaest srpskijeh vladika,
I četiri stare patrijarhe.
Od ostalog ni broja ne ima.
Svemu dosta piva i jestiva,
Al govori starac kaludjere:
10 „Hvala tebe, Kraljeviću Marko!
Svega imaš u bijelu dvoru,
Još da imaš ribe od Ohrida.“
Mučno bješe Kraljeviću Marku,
Pa doziva slugu Bogosava,
15 Dodaje mu čašu i mataru:

¹ slavu slaviti *pravnik praznovati*. ² Djordjij *Juri*.
³ mlog — *mnog*, uzavnica — *uzvanica (gost)*. ⁴ kaludjer *menih*.
⁵ vladika *biskup*. ⁶ patrijarha *nadbiskup*. ⁸ pivo *pijaca*, jestivo
jedi. ¹² da imaš *ko bi imel*. ¹⁵ matara *čutara*.

- „Toči vino, Bogosave slugo!
Redom čaše oko sovre daji!
Nemoj koga preskočiti, slugo!“
Pa on ode niz bijelu kulu
20 Te opremi Šarca od mejdana.
Za njim stara pristanula majka
Pa je Marku tijo besjedila:
„Ja moj sinko, Kraljeviću Marko!
Nemoj nosit ništa od oružja!
25 Ti se jesi krvi naučio,
Učinićeš krvcu o prazniku.“
Nuto Marku velike nevolje!
Mučno mu je ići bez oružja,
A još gore ne poslušat majke.
30 Nešće uzet ništa od oružja,
Već posjede Šarca od mejdana,
Okrenu ga niz polje zeleno,
Ode pravo bijelu Ohridu.
Kad je bio vodi na ćupriju,
35 Al eto ti jednoga junaka!
Na doratu noge prekrstio,
Topuzinu baca u oblake,

¹⁷ sovrá *mísa*. ²¹ pristanuti *pristopiti*. ²³ ja *oj*.
²⁵ naučiti *navoditi*. ²⁷ nuto *glej*. ³⁴ ćuprija *most*. ³⁶ dorat
tamen konj.

Dočekuje u bijele ruke.

Božju pomoć nazivaše Marku;

40 Lijepo mu Marko prihvatio.

Veli junak od Prilipa Marku:

„Oj boga ti, neznana delijo!

Nijesi li otud od Prilipa,

Od hodžaka Kraljevića Marka?

45 Je li Marko kod bijela dvora?

Ima l' Marko dosta uzavnica?“

Veli njemu Kraljeviću Marko:

„Oj boga ti, neznani junače!

Ja sam jutros od Prilipa bila.

50 Kod dvora je Kraljeviću Marko,

Slavi Marko svoga svetitelja,

Ima Marko dosta uzavnica.“

Veli njemu neznani dobar junak:

„Neka ima, neznana delijo!

55 Ako bog dá i sreća junačka,

Sovra će mu u krv ogreznuti.

Boga mi, ću njega objesiti

Baš o vratim' bijela Prilipa.

Davno mi je brata pogubio,

60 Pogubio Musu kesedžiju.“

⁴⁰ prihvatiti *odzdreviti*. ⁴¹ hodžak *dvor*. ⁴⁶ dosta *mного*.

⁴⁵ jutros *danas jutro*, bila—*bjela*. ⁵¹ svetitelj *svetnik*. ⁵⁵ baš *ravno*.

- Pa okrenu konja doratasta.
Osta jadan Marko gledajući,
Svakojako misli i premišlja:
Da bi mu se kazivao Marko,
65 Hoće njega ture pogubiti,
Jer ne ima ništa od oružja;
Da ga pusti bijelu Prilipu,
Hoće isjeć mloge uzavnice
A tražeći po hodžaku Marka.
70 Sve mislio, na jedno smislio,
Pa on viknu iz grla bijela:
„Kud ćeš tamo, Djemo Brdjanine?
Evo, more, Kraljevića Marka!“
Povrati se Djemo Brdjanine.
75 Pouzda se Kraljeviću Marko
Da će uteć na svome Šarinu,
Pa pobježe poljem širokijem.
Za njime se Djemo naturio.
Brz je Šarac, uteći mu šćaše.
80 Al poteže Djemo topuzinu
Pa zaljulja pokraj sebe njome
Jadna Marka medju pleći žive.

⁶³ svakojako *vsako*. ⁶⁴ tražiti *iskati*. ⁷³ evo *glej*, more tako gospodar svoje hišnike nagovarja. Med drugim ljudmi je toraj *psocka*. ⁸¹ zaljuljati *pognati*, pokraj *poleg*.

- Pade Marko u zelenu travu,
Pade Marko a Djemo dopade,
85 Sveza Marku naopako ruke.
Pa izvadi sindžir iz egbeta,
Okova ga sve u gvoždje ljuto,
A na noge dvoje bukagije,
A na ruke dvoje belenzuke,
90 A na grlo sindžir gvoždje teško.
Pa posjede njegova Šarina
A dorata vodi u povodu.
Privezao Marka za dorata,
Ode pravo bijelu Ohridu.
95 Pod Ohridom vješala ogradi,
Da objesi Kraljevića Marka.
Moli mu se gospoda hrišćanska:
„Bogom brate, Djemo Brdjanine!
Tu nam nemoj objesiti Marka!
100 Neće rodit vino ni šenica.
Evo tebe tri tovara blaga!“
Uze Djemo tri tovara blaga,
Vodi Marka gradu Vučitrnu

⁸⁶ izvaditi *vzeti*, sindžir *veriga*, egbeta *bisage*. ⁸⁷ gvoždje *šelezo*. ⁸⁸ bukagije *lesice sa na noge*. ⁸⁹ belenzuke *rokavi; tu: lesice*. ⁹⁰ u povodu *sraven sebe*. ⁹¹ ograditi *postaviti*. ⁹² hrišćansk *kršćansk*.

- Pa pod gradom vješala ogradi.
105 Hoće Djemo da objesi Marka.
Moli mu se gospoda hrišćanska:
„Bogom brate, Djemo Brdjanine!
Tu nam nemoj objesiti Marka!
Neće rodit vino ni šenica.
- 110 Eto tebe tri tovara blaga!¹⁴¹
Uze Djemo tri tovara blaga,
Goni Marka bijelu Zvečanu.
I tu Djemo vješala ogradi,
Da objesi Kraljevića Marka.
- 115 Moli mu se gospoda zvečanska:
„Bogom brate, Djemo Brdjanine!
Tu nam nemoj objesiti Marka!
Neće rodit vino ni šenica.
Evo tebe tri tovara blaga!¹⁴²
- 120 Uze Djemo tri tovara blaga.
Otale se Djemo podigao
Kroz nekakvu Janjinu planinu.
Teško Djemo ožednjeo bješe,
Deli Marku tijo govoraše:
- 125 „Znaš li, Marko, vode ja mehane?
Teško me je osvojila žedja.“¹⁴³

¹⁴¹ otale *odtad*, podignuti *vdigniti*. ¹⁴² ožednjeti *šeden postati*. ¹⁴³ ja *ali*. ¹⁴⁴ osvojiti *premagati*.

Veli njemu Kraljeviću Marko:

„Tako, Djemo, ne rade junaci,

Već zakolju konja ja sokola,

130 Napiju se krvi od gr'oca.“

Veli njemu Djemo Brdjanine:

„Nit' ću klati konja ni sokola,

Već ću zaklat tebe Kraljevića

Pa se napit krvi od gr'oca.“

135 Pa poteže sablju okovanu,

Da zakolje Kraljevića Marka.

Veli njemu Kraljeviću Marko:

„Ima, Djemo, bijela mehana;

I prokleta krčmarica Janja —

140 Sad će mi se osvetiti Janja.

Dosta sam joj vina potrošio

A nijesam dao ni dinara.“

To je Djemo jedva dočekao.

U to doba pali pred mehanu.

145 A ispade krčmarica Janja.

Kad sagleda savezana Marka,

Marko na nju očim' prevaljuje.

Nasmija se krčmarica Janja:

¹²⁸ raditi *delati*. ¹³⁰ gr'oca *čitaj trozložno: gr — o — ca — grla*. ¹⁴⁰ osvetiti *maščevati*. ¹⁴⁷ očim' prevaljivati *krivo gledati*.

- „Be aferim, junak od junaka!
150 Bože mili, na svemu ti hvala!
Kad ja vidjeh savezana Marka,
Pojiću te, Brdjanine Djemo,
Bez bijele pare i dinara
Baš ak' hoćeš tri bijela dana.“
155 Pa pod Djemom konja uhvatila,
Odvede ga u mehanu bilu,
Donese mu vina i rakije.
Pije vino Brdjanine Djemo
A nazdravlja Kraljeviću Marku,
160 Nazdravlja mu, ali mu ne daje.
Kad se Djemo nakitio vina,
Donese mu krčmarica Janja
Rujna vina od sedam godina,
Meće u njeg' bilje svakojako.
165 Pade Djemo glavom bez uzglavja.
Skoči Janja na noge lagune,
Na svom pobru gvoždje otvoraše,
A na Djema Marko udaraše.
Kad udari sindžir gvoždje teško,
170 Pa zasjede piti rujno vino.
Udari ga čizmom i mahmuzom:

¹⁴⁹ be aferim *of pravo!* ¹⁵³ rujna rumen. ¹⁶⁷ pobro *sa po-*
bratim. ¹⁶⁸ udarati *devati.* ¹⁷¹ čizma *čevelj,* mahmuza *ostroga.*

- „Ustan', Djemo, da pijemo vino!“
Kad pogleda Djemo Brdjanine
Više sebe Marka Kraljevića
- 175 A na vratu sindžir gvoždje teško,
Skoči Djemo na noge lagane.
Sindžir gvoždje zemlji pritezaše.
On poteže rukam' i nogama ;
Popucuju ruke iz ramena,
- 180 Popucuju noge iz koljena ;
Al je tvrdo gvoždje uhvatilo.
Sjede Djemo na zemljicu crnu.
Marko sjede piti mrko vino
A nazdravlja Djemu Brdjaninu,
- 185 Nazdravlja mu, ali mu ne daje.
Kad se Marko nakitio vina,
Onda Šarca sveza za dorata
A za Šarca Djema Brdjanina,
Pa usjede Djemina dorata,
- 190 Ode pravo gradu Vučitrnu.
Izilazi gospoda hrišćanska:
„Bogom brate, Kraljeviću Marko!
Objesi nam Djema Brdjanina!
Evo tebe tri tovara blaga!“

¹⁷⁹ pucati *pokati*. ¹⁸¹ uhvatiti *držati*. ¹⁸³ sjednuti *saceti*
mrk *črn*. ¹⁸⁹ usjednuti *sasesti*. ¹⁹¹ izilaziti *vun priti*.

- 195 Marko njima tri tovara vrati,
Što su dali Djemu Brdjaninu,
Pa on ode bijelu Zvečanu.
Tu gospoda srpska izilazi:
„Bogom brate, Kraljeviću Marko!
200 Objesi nam Djema Brdjanina!
Eto tebe tri tovara blaga!“
Marko njima tri tovara vrati,
Što su dali Djemu Brdjaninu,
Ode Marko bijelu Ohridu.
205 Tu izlazi gospoda hrišćanska:
„Bogom brate, Kraljeviću Marko!
Objesi nam Djema Brdjanina!
Evo tebe tri tovara blaga!“
Marko neće da uzima blaga,
210 Već on njima tri tovara vrati,
Što su dali Djemu Brdjaninu.
Kod Ohrida načini vješala
I objesi Djema Brdjanina,
Pa on uze ribe od Ohrida,
215 Ode pravo bijelu Prilipu
Te on slavi svoga svetitelja.

IV.

Marko Kraljević i Arapin.

- K**ulu gradi crni Arapine,
Kulu gradi od dvadest tavana
Ukraj sinjeg mora debeloga.
Kad je Arap kulu načinio,
5 Udario stakla u pendžere,
Prostr'o je svilom i kadifom,
Pa je onda kuli govorio:
„Što ćeš pusta u primorju, kulo,
Kad po tebe nitko šetat nema?
10 Majke nemam a sestrice nemam,
A jošte se oženio nisam,
Da po tebe ljuba moja šeće.
Al tako me ne rodila majka,
Već kobila, koja bedeviju,
15 Zaprošiću u cara djevojku.
Jal će mi je care pokloniti

² ukraj *kraj*. ³ pendžer *okno*. ⁴ kadifa *baršun*. ¹² ljuba *šena*. ¹⁴ bedevija *arapska kobila*. ¹⁵ u *pri*.

Jali će mi na mejdan izići.“

To je Arap kuli izrekao.

Pa on odmah sitnu knjigu piše

20 Te je šalje caru u Stambola:

„Gospodine care od Stambola!

Kod mora sam kulu načinio,

Po njojzi mi nitko šetat nema,

A jošte se oženio nisam.

25 Pokloni mi šćercu za ljubovcu!

Ako l' mi je pokloniti nećeš,

A ti hajde na mejdan junački!“

Dodje knjiga caru čestitome.

Kada vidje što mu knjiga kaže,

30 Stade care tražit mejdandžije,

Obećava blago nebrojeno,

Ko pogubi crna Arapina.

Mejdandžije mloge odlaziše,

Al Stambolu nijedan ne dodje.

35 Nuto caru velike nevolje!

Veće njemu nesta mejdandžijâ

Sve pogubi crni Arapine.

Ni tu nije goleme nevolje,

Al s' opremi crni Arapine

¹⁹ odmah *brz.* ²⁰ njojzi *njej.* ²⁵ ljubovca — ljuba *šena.*

³² ko *kdo.* ³⁶ nestati *smanjkati.* ³⁸ golem *velik.* ³⁹ opremiti

- 40 Iz primorja sa bijele kule.
On s' obuče u ruho gospodsko
A pripasa sablju okovanu.
Pa opremi sivu bedeviju,
Poteže joj sedmere kolane,
45 Zauzda je uzdom pozlaćenom.
Pa priveza čador u terkiju
I sa strane tešku topuzinu,
Kobili se na ramena baci.
Pa uprti koplje ubojito,
50 Ode pravo bijelu Stambolu.
Kad je došo pred Stambolska vrata,
Pred vratima koplje udario
A za koplje svezô bedeviju.
Pak pozape bijela čadora
55 I na Stambol on nametnu namet:
Sve na noćcu po jalovu ovcu
I furunu hljeba bijeloga,
Jedan čabar žežene rakije,
Po dva čabra crvenoga vina.

odpraviti. ⁴¹ ruho *oblačilo*. ⁴⁴ potegnuti *vrci na . . .*, kolan *pas od sedla*. ⁴⁶ čador — *šator*, terkija *neka štramba na sedlom*, *prim. rečnik*. ⁴⁹ uprtiti *na hrbet djati*, ubojito — *bojno*. ⁵⁴ pozapeti *raspeti*. ⁵⁵ namet *davek*. ⁵⁷ furuna *peč*. ⁵⁸ žežen *žgan*. ⁵⁹ crven *rdec*.

- 60 Tako drža tri mjeseca dana.
Ni tu nije golema zuluma.
Arap uzja tanku bedeviju,
Naćera je kroz Stambol bijeli,
Dodje pravo pod careve dvore,
- 65 Viće cara iz grla bijela:
„More care, izvodi djevojku!“
Pa poteže tešku topuzinu,
Njome lupa careve dvorove,
Sasu njemu stakla u pendžere.
- 70 Kad se care vidje na nevolji,
Dade njemu curu na sramotu.
Sjede Arap svadbu ugovarat:
„Do petnaest bijelijeh dana,
Dok otidem u primorje ravno
- 75 I sakupim kitu i svatove.“
Pak posjede tanku bedeviju
I otide u primorje ravno,
Da on kupi kićene svatove.
Kad to začu careva djevojka,
- 80 Cvili jadna kako ljuta guja:

⁶¹ zulum *sila*. ⁶² uzjati *zasesti*. ⁶³ naćerati *nagnati*.
⁶⁴ vikati *klicati*. ⁶⁵ more *prim. III 73*. ⁶⁶ lupati *tolći*. ⁶⁷ sasuti
zasipati. ⁷¹ cura *dektica*, na sramotu *po sili*. ⁷² ugovoriti *po-*
goditi. ⁷⁵ kita i svatovi — kićeni svatovi *kinćani svatje*.

- „Jao mene do boga miloga!
Za koga sam lice odgajila?“
U to doba i noć omrknula.
San usnila gospodja carica
- 85 Dje joj na snu čovek govorio:
„Ima, gospo, u državi vašoj
Ravno polje, široko Kosovo,
I grad Prilip u polju Kosovu,
U Prilipu Kraljeviću Marko.
- 90 Hvale Marka da je dobar junak.
Pošlji knjigu Marku Kraljeviću,
Posini ga bogom istinijem,
Obreci mu blago nebrojeno,
Nek ti otme šćercu od Arapa!“
- 95 Kad u jutru jutro osvanulo,
Ona trči caru gospodaru
Te kazuje što je u snu snila.
Kad je care rječi razumio,
Brže piše sićana fermana
- 100 Te ga šalje bijelu Prilipu
Na koljeno Kraljeviću Marku.
„Bogom sinko, Kraljeviću Marko!
Hodi mene bijelu Stambolu,

⁸² odgajiti *odgojiti*. ⁸³ san usniti *sanjati*. ⁸⁴ obreci *ob-*
ljubiti. ⁸⁵ trčati *teći*. ⁸⁶ sićan *droben*, ferman *ukaz, pismo*.

- 105 Pogubi mi crnog Arapina,
Da mi Arap ne vodi djevojku!
Daću tebe tri tovara blaga.“
Ferman ode Kraljeviću Marku.
Kada Marko sićan ferman primi
I kad vidje šta s' u njemu piše,
110 On govori carskom' tatarinu:
„Idi s bogom, carev tatarine!
Pozdravi mi cara poočima!
Ja ne smijem na Arapa doći.
Arapin je junak na mejdanu.
115 Kad mi uzme sa ramena glavu,
Što će mene tri tovara blaga?“
Ode tatar caru čestitome
Te kazuje što je reko Marko.
Kad to čula carica gospodja,
120 Ona gradi drugu sitnu knjigu
Te je šalje Kraljeviću Marku:
„Bogom sinko, Kraljeviću Marko!
Ne daj mene šćercu Arapinu!
Evo tebe pet tovara blaga!“
125 Knjigu primi Kraljeviću Marko.
Kada vidje što se u njoj piše,

¹¹⁰ tatarin *tatarski pismonosec*. ¹¹² smijem *prim. l. 17.*,
na *nad.* ¹²⁰ gradi = *piše*.

- On govori carskom' tatarinu:
„Idi natrag, carev tatarine!
Idi kaži mojoj pomateri:
130 Ja ne smijem na Arapa doći.
Arapin je junak na mejdanu,
Skinuće mi glavu sa ramena,
A ja volim moju rusu glavu
Neg sve blago cara čestitoga.“
135 Ode tatar i kaza carici
Što je reko Kraljeviću Marko.
Kad to začu careva djevojka,
Skoči mlada na noge lagane
Pak dohvati pero i hartiju.
140 U lice je perom udarila,
Od obraza krvi otvorila,
Marku sitnu knjigu napisala:
„Bogom brate, Kraljeviću Marko!
Bratimim te bogom istinijem
145 I kumim te bogom istinijem
I vašijem svetijem Jovanom.
Ne daj mene crnu Arapinu!
Evo tebe sedam tovâr blaga,
I evo ti sedam boščaluka!

¹³⁸ natrag *nasaj*. ¹³² skinuti *sneti*. ¹³³ volim *hoćem raji*.
¹³⁹ hartija *papir*. ¹⁴⁰ boščaluk *darilo srajc, gat, splot tkanine*.

- 150 Nit' su tkani niti su predeni
Već od čista zlata saljevani.
I daću ti od zlata siniju.
Na siniji opletena guja,
Povisoko glavu izdignula,
- 155 U zubima drži dragi kamen,
Pored kog se vidi večerati
U pó noći kao u pó dana.
I daću ti sablju okovanu,
Na kojoj su tri balčaka zlatna,
- 160 I u njima tri draga kamena.
Valja sablja tri careva grada.
Još ću carev pečat udariti,
Da te vezir pogubit ne može,
Dok čestitog cara ne zapita.¹⁵⁴
- 165 Posla Marku knjigu po tataru.
Kada Marku sitna knjiga dodje
Te on vidje što mu knjiga kaže,
Onda stade Marko govoriti:
„Jao mene, moja posestrimo!
- 170 Zlo je poći a gore ne poći.
Da s' ne bojim cara i carice,
Ja se bojim boga i Jovana.

¹⁵¹ saljevati *slivati*. ¹⁵² sinija *nieka mivica*. ¹⁵³ pored
pri. ¹⁵⁷ po = *pol*. ¹⁷⁰ gore *huje*.

- Baš ću poći, da neću ni doći.“
On opremi natrag tatarina
175 Nit' mu reče doći ni ne doći.
A on ode na tananu kulu
Te oblači na se odijelo,
A na pleći ćurak od kurjaka,
A na glavu kapu od kurjaka.
180 Pa pripasa sablju okovanu,
Jošte uze koplje ubojito,
I on sidje u podrume Šarcu,
Poteže mu sedmere kolane,
Pa natoči jedan mijeh vina,
185 Objesi ga Šarcu s desne strane
A s lijeve tešku topuzinu,
Da ne kriva ni tamo ni amo.
Tad se baci Šarcu na ramena,
Ode pravo bijelu Stambolu.
190 Kada dodje bijelu Stambolu,
On ne ide caru ni veziru,
Veće ide u Novoga hana.
U hanu je konak učinio.

¹⁷³ baš *vendar*. ¹⁷⁶ tanan *tanek*. ¹⁷⁸ ćurak *košuh*, kurjak *volk*. ¹⁸² siti (sići) *dol iti*, podrum *hram*, *prim. rečnik*.
¹⁸⁷ krivati *nagnjen biti*, amo *sèm*. ¹⁹¹ han *postaja*. ¹⁹² konak *prenoćenje*, *prim. rečnik*.

- Kad je bilo ispred tavisne noći,
195 On povede Šarca na jezero,
Da ga hladne napoji vodice.
Al mu Šarac vode piti neće,
Već pogleda često oko sebe.
Al eto ti turkinje djevojke!
- 200 Pokrila se zlaćenom mahramom.
Kako dodje na jezero mlada,
Pokloni se zelenu jezeru
Pak jezeru stade besjediti:
„Božja pomoć, zeleno jezero!
- 205 Božja pomoć, moja kuća vječna!
U tebe ću vijek vjekovati,
Udat ću se za tebe, jezero,
Volim za te nego za Arapa.“
Javi joj se Kraljeviću Marko:
- 210 „Oj gospodjo, turkinjo djevojko!
Što nagoni tebe u jezero?
Zašto l' ćeš se udat za jezero?
Kakva ti je golema nevolja?“
Progovara turkinja djevojka:
- 215 „Prodji me se, gola dervišino!

¹⁹⁴ ispred *pred.* ²⁰⁰ mahrama *ruta.* ²⁰⁶ vijek vjekovati
širjenje šiveti. ²⁰⁷ udati *omogućiti.* ²¹⁵ derviš(ina) *turski me-*
niš.

- Što me pitaš, kad pomoć' ne možeš? ¹⁹⁵
Sve mu kaza od kraja do konca,
Od šta mlada bježi u jezero:
„Najposlije kazaše mi Marka
220 U Prilipu gradu bijelome
I kazaše da je junak Marko,
Da bi mogo Arapa zgubiti.
Ja sam njega bogom bratimila
I kumila svetijem Jovanom
225 I dare mu mloge obricala,
No zaludu; nešće doći Marko,
Nešće doći, ne došao majci!“
Al govori Kraljeviću Marko:
„Ne kuni me, moja posestrimo!
230 Ja sam glavom Kraljeviću Marko.“
Kad to začu lijepa djevojka,
Objesi se Marku oko vrata:
„Bogom brate, Kraljeviću Marko!
Ne daj mene crnu Arapinu!“
235 Reče njojzi Kraljeviću Marko:
„Posestrimo, turkinjo djevojko!
Dok je mene i na mene glave,
Ne dam tebe crnom' Arapinu.

¹⁹⁵ od šta sakaj. ²¹⁵ zaludu sastoj. ²³⁰ glavom v re-
snici.

- Nemoj drugom' kazivati za me,
240 Veće kaži caru i carici,
Nek mi štogodj za večeru spreme,
Al neka mi vina ne omale,
Nek mi pošlju u Novoga hana.
Kad Arapin sa svatovi dodje,
245 Neka njega ljepo dočekaju
I nek tebe dadu Arapinu,
Da u dvoru ne zameće kavge.
A ja znadem dje ću te oteti,
Ako Bog dá i sreća junačka.“
250 Ode Marko u hana Novoga
A djevojka u careve dvore,
Pa kazuje caru i carici
Da je došo Kraljeviću Marko.
Kad to začu care i carica,
255 Spremiše mu gospodsku večeru,
I spremiše crvenoga vina
I poslaše u Novoga hana.
Sjede Marko piti rujno vino.
A Stambol se stade zatvorati.
260 Dodj' handžija, da zatvori vrata.
Pita njega Kraljeviću Marko:

²⁴¹ spremiti *pripraviti*. ²⁴² omaliti *premalo dati, prikrajšati*.

²⁵⁵ večera *večerja* (za r izpada j). ²⁶⁰ handžija *čuvar hana*.

„Što se tako rano zatvorate?“

Handžija mu pravo kazivaše:

„Oj boga mi, neznani junače!

265 Arapin je šćercu isprosió

Na sramotu u cara našega;

Večeras će doći po djevojku.

Od njegova straha velikoga

Mi se tako rano zatvoramo.“

270 Ne dá Marko zatvoriti vrata,

Već on stade, da vidi Arapa

I njegove kićene svatove.

Stade jeka bijela Stambola.

Al eto ti crna Arapina

275 Na kobili, tankoj bedeviji,

I za njime pet stotina svatâ,

Pet stotina crnijeh arapa!

Arap djever, stari svat arapin,

A arapin crni mladoženja.

280 Skače pusta pod njim bedevija,

Ispod nogu kamen izlijeće

Te razbija hane i dućane.

Kad su bili ispred Novog hana,

Onda Arap sam sebe govori:

²⁷¹ stade je ostal. ²⁷² jeka šum. ²⁷³ djever dever, svak.

²⁸⁰ pust lep. ²⁸¹ izlijeće isleta. ²⁸² dućan štacuna.

- 285 „Bože mili, čuda velikoga!
Cijel Stambol jeste pozatvoran
Od mojega straha velikoga
Osim vrata od Novoga hana.
Da l' u njemu nidje nikog nema?
- 290 Da l' je kako ludo i mahnito,
Koje jošte za moj strah ne znade?“
Ode Arap pred careve dvore;
I tu tavnu noćcu prenoćiše.
Kad u jutru jutro osvanulo,
- 295 Car izvede Arapu djevojku
I opremi ruho djevojačko,
Natovari dvanaest tovara.
Podje Arap kroz Stambol bijeli
Sa djevojkom i sa svatovima.
- 300 Kad su bili ispred Nova hana,
Opet hanska vrata otvorena.
Arap nagna tanku bedeviju,
Da pogleda tko ima u hanu.
Marko sjedi naspred Novog hana
- 305 Te on pije crveniku vino.
Ne pije ga čim se vino pije,

²⁸⁶ jeste = *jest*, pozatvoran = *pozatvaran*; oboje: *praes. pass.* ²⁸⁸ osim račun. ²⁹⁹ lud, mahnit *neumen*. ³⁰⁶ ruho djevojačko *bata*. ²⁹⁸ počí *oditi*. ³⁰² ima *je*. ³⁰⁶ čim = *s čem*.

- Već ledjenom od dvanaest okâ.
Pola pije, pola Šarcu daje.
Šćaše Arap da zametne kavgu,
310 Ali Šarac svezan na vratima
Ne dade mu unutra ući,
Već kobilu bije po rebrima.
Arapin se u svatove vrati,
Pa odoše niz Stambol-čaršiju.
315 Tada usta Kraljeviću Marko.
On izvratu ćurak od kurjaka
I izvratu kapu od kurjaka,
Svome Šarcu pôteže kolane
Pa objesi mješinu sa vinom,
320 S druge strane tešku topuzinu,
Da ne kriva ni tamo ni amo.
On uzima koplje ubojito
Pak se skače Šarcu na ramena,
Iščera ga na Stambol-čaršiju.
325 Kada stiže arapske svatove,
Odmah stade zametati kavgu
I progonit stražnje mimo prve.
Kad dočera Šarca do djevojke,

³⁰⁷ ledjen *posoda za umivanje, oka mera in teča.* ³¹⁴ čaršija *trg, ravnica v mestu.* ³¹⁹ mješina *meh.* ³²¹ iščera *istira.*
³²⁵ stići *dojti.* ³²⁷ stražnji *sadni.*

On pogubi kuma i djevera.

330 Glas dopade crnom' Arapinu:

„Zla ti sreća, crni Arapine!

Stiže junak u tvoje svatove.

Konj mu nije, konji kakvino su,

Veće šaren kako i goveče.

335 Nit' je junak kô što su junaci;

Na njemu je ćurak od kurjaka,

Na glavi mu kapa od kurjaka,

Nešto mu se u zubima crni

Kao jagnje od pola godine.

340 Kako stiže, on zametnu kavgu

I progoni stražnje mimo prve,

Pogubi ti kuma i djevera.“

Vrati Arap sivu bedeviju

Pa govori Kraljeviću Marku:

345 „Zla ti sreća, neznani junače!

Koji te je djavo navratio,

Da ti dodješ u moje svatove,

Da pogubiš kuma i djevera?

Ili si lud i ništa ne znadeš?

350 Il si silan pak si poludio?

³³⁰ kum *tu* — *starešina*. ³³³ kakvino *kakoršni*. ³³⁴ šaren *pisan*, goveče *goved*. ³⁴⁰ djavo *vrag*, navratiti *nagnati*. ³⁵⁰ poluditi *snoretí*.

- Ili ti je život omrznuo?
A tako mi moje vjere tvrde,
Potegnuću dizgen bedeviji,
Sedam ću te puta preskočiti,
355 Sedam otud a sedam odovud,
Pak ću onda tebe odsječ glavu.“
Al govori Kraljeviću Marko:
„Bre ne laži, crni Arapine!
Ako bog dá i sreća junačka,
360 Ti do mene ni doskočit nećeš,
A kamo li mene preskočiti?“
Al da vidiš crnog Arapina!
Kad pokupi dizgen bedeviji
Pak je udri oštrom bakračlijom,
365 Doista ga preskočiti šćaše.
Al ne dade Šarac od mejdana,
Već se prope on na noge stražnje
I kobilu na prednje dočeka,
I malo je dohvati zubima
370 Te joj uvo desno odadrije.
Sva kobila u krvi ogreznu.
Da je kome stati te vidjeti,

³⁵¹ omrznuti *ostuditi*. ³⁵² dizgen *vajeta*. ³⁵³ bre *aj!*
³⁶³ pokupiti *nategniti*. ³⁶⁴ oštar *oster*, bakračlija *stremen*.
³⁶⁵ doista *sares*. ³⁶⁷ propeti *speti*. ³⁷⁰ odadrije *odere*.

- Kad udari junak na junaka,
Crni Arap na Kraljića Marka!
375 Niti može pogubiti Marka
Nit' se daje Arap pogubiti.
Stoji zveka britkijeh sabalja,
Ćeraše se četiri sahata.
Kada vidje crni Arapine
380 Da će njega osvojiti Marko,
On okrenu tanku bedeviju
Pa pobježe kroz Stambol-čaršiju.
Za njime se naturio Marko.
Al je brza pusta bedevija,
385 Brza mu je kao gorska vila,
I htijaše da uteče Šarcu.
Pade Marku na um topuzina,
Pak zaljulja pokraj sebe njome,
Stiž' Arapa medju pleći žive.
390 Arap pade, a Marko dopade,
Odsiječe od Arapa glavu
I uhvati tanku bedeviju.
On se vrati kroz Stambol-čaršiju.
Al od svatâ nigdje nikog nema.
395 Sama stoji lijepa djevojka,

³⁷⁷ stoji nastane, zveka škropot. ³⁷⁸ sahat ura. ³⁸³ na-
turiti erći.

- I oko nje dvanaest tovara
Lijepoga ruha djevojačkog.
Vrati Marko lijepu djevojku,
Odvede je u careve dvore
- 400 Pa govori caru čestitome:
„Eto, care, lijepe djevojke,
A eto ti od Arapa glave,
A eto ti dvanaest tovara,
Što s' spremio ruha uz djevojku!“
- 405 Pa on vrati svojega Šarina,
Ode pravo bijelu Prilipu.
Kad u jutru jutro osvanulo,
Sprema care sedam tovar blaga,
A djevojka sedam boščaluka.
- 410 Nit' su tkani niti su predeni
Ni u sitno brdo uvodjeni,
Već od čista zlata saljevani.
Poslaše mu od zlata siniju.
Na siniji ispletena guja,
- 415 Povisoko glavu izdignula,
U zubima drži dragi kamen,
Kod koga se vidi večerati
U pó noći kao u pó dana.
Poslaše mu sablju okovanu,

⁴⁰⁴ uz orucen. ⁴¹¹ brdo na tkalskem stolu.

420 Na kojoj su tri balčaka zlatna,
I u njima tri draga kamena
I medj' njima carev pečat stoji,
Da ga vezir pogubit ne može,
Dok čestitog cara ne zapita.

425 Sve poslaše Kraljeviću Marku:

„Eto, Marko, blaga nekoliko!

Ako l' tebe ponestane blaga,

Opet dodji poočimu tvome!“

V.

Sestra Leke kapetana.

- Od kako je svijet postanuo,
Nije veće čudo nastanulo,
Ni nastalo ni se djegodj čulo,
Što kazuju čudo u Prizrenu
5 U nekakva Leke kapetana,
Kažu čudo, Rosandu djevojku.
Ja kakva je! jadâ ne dopala!
Što je zemlje na četiri strane,
Butun zemlje turske i kaurške,
10 Da joj druge u svu zemlju nije,
Ni bijele bule ni vlahinje,
Niti ima tanane latinke;
Ko j' vidio vilu na planini,
Ni vila joj, brate, druga nije.

Kapetan *vladar pokrajine*. ¹ od kako *kar.* ⁴ kazivati što o čem *pripovedati*. ⁷ ja *ali*, jad *žalost*, *neareća*, dopasti *dobiti*. ⁹ butun *adj. cel*, kaursk *neveren v turskem smislu*. ¹⁰ drug *enak*. ¹¹ bula *turs. žena*, vlahinja *vlaška ž.* ¹² latinka *taljanka*.

- 15 Djevojka je u kavezu rasla,
Kažu rasla petnaest godina,
Ni vidjela sunca ni mjeseca.
Danas čudo ode po svijetu,
Ode haber od usta do usta,
- 20 Dok se začu u Prilipa grada,
Začu junak Kraljeviću Marko.
To je Marku vrlo milo bilo.
„Nju mi fale, a njega ne kude,“
Misli Marko; „bila bi mu ljuba,
- 25 A Leka je krasan prijatelj.
Imao bi s kime piti vino
I gospodsku riječ progovorit.“
Zove Marko sestru i prizivlje:
„Nu pohitaj, sestro, na čardake
- 30 Te otvori sanduk na čardaku,
Izvadi mi gospodsko odjelo,
Što sam, sestro, bio pripremio,
Kad s' oženim, ja da se obućem!
Mislim, sestro, danas polaziti
- 35 U Prizrena pod Šaru planinu,
Da isposim u Leke djevojku.

¹⁵ kavez kajba. ¹⁹ haber glas. ²² kuditi grditi. ²⁴ ljuba — žena. ²⁵ prizivati klicati. ²⁹ nu gor! pohitati hiteti. ³⁰ sanduk škrinja. ³⁴ polaziti oditi.

- Kad isprosim, sestro, i dovedem,
I tebe ću onda udomiti.⁴⁸
Brže sestra trči na čardake,
40 Otvori mu sanduk na čardaku,
Razloži mu gospodske haljine.
Kad s' obuče Kraljeviću Marko,
Udri čohu i udri kadifu,
I na glavu kalpak i čelenku,
45 I na noge kovče i čakšire,
Svaki čifti od dukata žuta.
I opasa sablju dimiskiju,
Zlatne kite biju po zemljici,
U zlato je sablja oblivena,
50 U ostricu ostra i ugodna.
A sluge mu konja izvedoše,
Osedlali sedlom od pozlate,
Pokrili ga čohom do kopita,
Povrh svega puli risovina;
55 Zauzdali djemom od čelika.

⁴⁸ udomiti *omogućiti*. ⁴¹ haljina *obleka*. ⁴³ udriti *djati (na se)*, čoha *sukno*. ⁴⁴ kalpak *kosmata kopa (čamer)*, čelenka *srebrno pero*. ⁴⁵ kovče *poglice*, čakšire *hlace*. ⁴⁶ čifti *dvójica (namreč poglic)*. ⁴⁷ dimiskija *damaščenka*. ⁴⁸ kita *čopek*. ⁵⁰ ostrica *ostri kraj*, ugodan *pripraven*. ⁵² sedlo od pozlate *postlačeno sedlo*. ⁵⁴ puli *slatorumen*, risovina *risova koža*. ⁵⁵ djem *uoda*, čelik *jeklo*.

Na pohodu Marko ištetio.

Viknu sluge, trči podrumdžija,

Medju sobom vino doniješe,

Do dva čabra crvenoga vina.

60 Jedan daše konju od megdana,

Drugi popi na pohodu Marko.

Krvav konjic do ušiju dodje,

Krvav Marko do očiju dodje.

A kad hala halu pojahala,

65 Fatio se polja prilipskoga.

Prodje polje i prodje planine,

Stiže Marko blizu do Kosova.

Nešće Marko ravnoj Dmitrovici

No okrenu prvoj raskrsnici,

70 Ode pravo k pobratimu svome,

Pobratimu vojvodi Milošu.

A kad bio poljem ispod grada,

Vidje njega vojvoda Milošu,

Vidje njega sa bijele kule

75 Te prizivlje svoje mloge sluge:

⁵⁶ pohod *odhod*, ištetiti *krivo storiti*. ⁵⁷ podrumdžija *glej rečnik*. ⁵⁸ donijeti *prinesti*. ⁶⁰ megdan = *mejdan*. ⁶² dodje *postane*. ⁶⁴ hala *smaj* (*Šarac je ena, Marko druga hala*). ⁶⁵ fatiti *prijeti*. ⁶⁶ prodje *prejde*. ⁶⁹ raskrsnica *raspotje*. ⁷² poljem *na polju*.

- „Sluge moje, otvor'te kapiju,
Izidite polju širokome,
Ufatite druma širokoga!
Kape, djeco, tur'te pod pazuhe,
80 Poklon'te se do zemljice crne!
Eto k mene pobratima Marka!
Nemojte mu skutu obiskivat,
Nemojte mu sablju prihvatati,
Ni vi k Marku blizu prilaziti!
85 Može biti da je ljutit Marko,
Može biti da je pijan Marko
Pa vas može s konjem pregaziti
I grdnijeh, djeco, ostaviti.
Dok uidje Marko u kapiju
90 I sa mnom se u lice poljubi,
Ondaj Marku konja prifatite!
A ja ću ga vodit na čardake.⁷⁶
Brže sluge otvoriš' kapiju
I u polju susretoše Marka.
95 Ali Marko sluge ne gledaše,
No mimo njih konja progonjaše,

⁷⁶ kapija *vrata*. ⁷⁸ ufatiti *prim.* 65. ⁷⁹ turiti *djati*.

⁸² skut *obleka*, obiskivati *potipati*. ⁸³ prihvatati *prijemati*.

⁸⁵ ljutit *jeven*. ⁸⁷ pregaziti *pohoditi*. ⁸⁸ grdan *grd*, ostaviti *sapustiti*. ⁸⁹ susresti *srećati*, pričakati.

- 140 U kapiju konja prigonjaše,
U kapiji konja odjanuo.
A išeta vojvoda Milošu,
- 100 Srete Marka pobratima svoga.
Ruke šire te s' u lica ljube.
- 145 Pozivlje ga Miloš na čardake.
Zape Marko, neće na čardake:
„Neću tebe, pobro, na čardake,
- 105 Nemam kade, pobro, gostovati.
No al čuješ ali i ne čuješ
- 150 U Prizrenu u bijelu gradu
Poglavicu Leku kapetana,
I u Leke čudno čudo kažu,
- 110 Čudno čudo, Rosandu djevojku.
Što je zemlje na četiri strane,
155 Butun zemlje turske i kaurške,
Da joj druge u svu zemlju nema,
Ni bijele bule ni vlahinje,
- 115 Niti ima tanane latinke.
Ko j' vidio vilu na planini,
Ni vila joj, brate, druga nije.
A nju fale a i nas ne kude.

⁹⁹ išeta = *išeta*. ¹⁰³ zapeti *ponosen postati, odreći*.
¹⁰⁵ nemam kade *nimam časa, gostovati gostiti se*. ¹⁰⁶ čuješ *sa perfect*. ¹⁰⁸ poglavica *poglavar*. ¹¹¹—¹¹⁷ *prim. 8—14*.

- A danas smo oba pobratimi,
120 Desili se oba neženjeni.
Gori nam se, brate, posmijaše,
I gori se od nas iženiše,
Iženiše i porod imaše;
Mi ostasmo, brate, za ukora.
125 Mi imamo trećeg pobratima,
Krilatoga Relju u Pazaru
Više Raške, više vode hladne.
Mi smo braća vjerna od postanja.
No s' obuci što se možeš ljepše
130 I ponesi blaga nekoliko,
Pones' zlatan prsten na djevojku!
Pozvaćemo Relju Krilatoga,
Kad odemo zdravo u Prizrena,
Nek nas vidi Leka i djevojka,
135 Neka podje za koga joj drago,
Jedan da je hitar djuveglija,
A dvojica da su dva djevera,
S Lekom da smo glavni prijatelji.⁴
Začu Miloš i milo mu bilo,

¹²⁰ desiti najti. ¹²² iženiše — *iženiše*. ¹²⁴ ukor *sramota*. ¹²⁶ krilat *s krili, peretnicami*. ¹²⁸ postanje *vačetek*.
¹³⁰ ponesti *saboj odnesti*. ¹³² djuveglija *čenin*. ¹³⁶ glavni *posebni*.

- 140 Ostavio u avliji Marka.
Miloš ode na tanke čardake
Te oblači divno odijelo:
Samur-kalpak i čekrk-čelenku,
I na sebe tri kata haljina,
145 I prigrnu kolastu azdiju,
Koje danas ni u kralja nema.
Otišlo je tridest česa blaga,
Dok iznutra udrio postavu;
A s lica joj ni hesapa nema.
150 Tu je mlogo blago satrošeno.
A sluge mu Ždrala izvedoše.
Dok s' obuče vojvoda Milošu,
Al se Marko vina napojio,
Popio je ravan čabar vina,
155 Drugim čabrom konja napojio.
Ja da ti je okom pogledati,
Pogledati vojvodu Miloša!
Veseo ti Marko djuveglija
Kod ovoga vojvode Miloša!

¹⁴⁰ avlija *dvorišće*. ¹⁴¹ divan *čudnolep*. ¹⁴² samur *sobol*, čekrk čelenka *srebrno pero vrteće se*. ¹⁴³ kat *dvaji*. ¹⁴⁴ kolast *okroglimi pikami*, azdija *dolga obleka*. ¹⁴⁵ česa *mošnja*. ¹⁴⁶ postava *podšitek*. ¹⁴⁷ lice *prav kraj*, hesap *račun*. ¹⁴⁸ satrošiti *porabiti*. ¹⁴⁹ veseo — jadan (*ironično*). ¹⁵⁰ kod *oraven*.

- 160 U visinu da većega nema,
U plećima poširega nema.
Kako li je lice u junaka,
Kake li su oči obadvije,
Kakvi li su oni mrki brci!
- 165 Tanki brci pali na ramena.
Dobrijeh se konja dofatiše,
Otidoše ravnoj Dmitrovici,
Spuštiše se ka Jenji Pazaru
Pokraj Raške pod Reljine dvore.
- 170 Vidje Relja, srete pobratime,
Ruke šire, u lica se ljube.
U kapiji konje razjahaše,
Hitre sluge konje prifatiše.
Pozivlje ih Relja na čardake.
- 175 Nešće Marko no Relji besjedi:
„Mi nećemo, pobro, na čardake,
Ni na čardak ni na tanku kulu.“
Sve mu kaza kud su pohodili:
„Hajde Relja, hajde pobratime!
- 180 Mi ćemo te malo počekati.
Odjeni se što se možeš ljepše!
Nek ti sluge konja osedlaju!“

¹⁶⁵ brci *brke*. ¹⁶⁸ spuštiti = *spustiti*. ¹⁷⁵ pohoditi *oditi*,
kud *kam*. ¹⁸¹ odjenuti *obleći*.

- Relja bio jedva dočekaao.
Ja da ti je okom pogledati,
185 Kad s' obuče jedan krilat junak!
No da vidiš divna djuveglije,
Djuveglije Relje Krilatoga!
Nije šala jedan krilat junak,
Nije šala krila i okrilje.
- 190 A jadan ti prema njemu Marko,
I jadan ti Miloš vojevoda.
Vilovita konja pojahao.
Udariše poljem širokijem
Pokraj Raške, pokraj vode hladne.
- 195 Na brodove vodi udariše,
Prijedjoše vodu Jašanicu,
Sedamdeset i sedam brodova;
Fatiše se sela Kolašina,
Spustiše se ravnoj Metohiji,
- 200 Na Senovca sela udariše,
Na Senovca i pak Orahovca;
Metohiju ravnu prijedjoše,
Fatiše se polja prizrenskoga
Ispod Šare visoke planine.

¹⁸³ jedva komaj. ¹⁸⁷ okrilje bramba kril. ¹⁹² vilovit hiter
ko vila. ¹⁹³ udariti podati se. ¹⁹⁵ brod kjer je plitvo. ¹⁹⁶ prijeći
pre-iti.

- 205 Podaleko u polju bijahu.
A vidje ih Leka kapetane
Pak dohvati durbin od biljura,
Da pogledne, ko je i odkud je,
Eli vidi Leka kapetane
- 210 Valjaane konje i junake.
Kakó durbin na oko turio,
Pozna Leka tri srpske vojvode,
Pozna Leka, za čudo mu bilo,
I malo se Leka prepanuo.
- 215 Viknu Leka iz bijela grla,
Viknu Leka i prizivlje sluge:
„Sluge moje, otvor'te kapiju!
Sluge moje, polju pohitajte!
Idu k mene tri srpske vojvode.
- 220 Ništa neznam, šta je i kako je,
Ništa neznam, je l' nam zemlja mirna.“
Brže sluge otvoriš' kapiju,
Podaleko polju izlaziše,
Pokloniše s' do zemljice crne.
- 225 Al vojvode sluge ne gledaju,
U kapiju konje ugoniše.

²⁰⁵ podaleko *precej daleč*. ²⁰⁷ durbin *dalnogled*, biljur
steklen kamen (kristal). ²⁰⁹ eli *ker*. ²¹⁰ valjaan = valjan *vrč*.
²¹⁴ prepanuti *prestrašiti se*.

- Tada sluge njima dopadoše,
Vitezove konje prifatiše.
A išeta Leka kapetane,
230 U avliji tri vojvode sreće.
Ruke šire te s' u lica ljube,
Za junačko pitaju se zdravlje,
Za bile se ruke uhvatiše,
Idu, brate, na tanke čardake.
235 Kad dodjoše vrhu na čardake,
Kudgodj Marko zemlju prohodio,
Ničemu se nije začudio,
Ni se Marko od šta zastidio;
Tu s' začudi Marko i zastidje,
240 Kad u Leke sagleda čardake
I Lekinu vidje gospoštinu.
Od šta bješe na čardak' prostirka?
Bješe čoha čardaku do vratâ,
A po čosi lijepa kadifa.
245 No kaki su u Leke dušeci!
Kaki li su pod glavu jastuci!
Sve od suha zlata ispleteni.
Po čardaku mlogi čiviluci,
Dje se vješa gospodsko oružje;

²²⁸ vitez *bojni*. ²³⁸ zastidjeti *osrameti*. ²⁴² prostirka *pre-grinjalo*. ²⁴⁸ jastuk *podzglavje*. ²⁴⁸ čiviluk *glej rečnik*.

- 250 Čiviluci od bijela srebra.
Što bijahu na čardak' stolovi?
Stolovi su od bijela srebra
A jabuke od suhoga zlata.
Na čardaku na lijevu stranu,
- 255 Tu bijaše sovra postavljena;
Niza sovru vino natočeno,
U zlaćene kupe napunjeno.
Uvrh sovre jedna kupa sjedi,
Kupa bere devet litâr vina;
- 260 Al je kupa od suhoga zlata.
To je kupa Leke kapetana.
Tome se je Marko začudio.
Pozivlje ih Leka kapetane,
Uvrh sovre mjesto načinio,
- 265 Vojvode je jedva dočekaô.
Onda hitre dopadoše sluge
Te sa sovre kupe podigoše,
U ruke ih daše vojvodama,
A najprvom' gospodaru svome,
- 270 Gospodar, Leki kapatanu.
Dosta bješe vina izdabila
I u sovru svake gospoštine

²⁵¹ stol tu = slov. ²⁵⁶ niza dol po. ²⁵⁷ kupa časa, ko-
sarec. ²⁵⁹ bere droši, litra (rečn). ²⁷¹ izdabila obilo.

- I od mlogo ruku djakonije.
Piše vino pa i začamaše
275 Od nedjelje opet do nedjelje.
Marko često okom pogleduje,
Pogleduje oba pobratima,
A koji će Leki pomenuti,
Progovorit riječ za djevojku.
280 Kako Marko u njih pogleduje,
On' preda se u zemljicu crnu.
Nije lasno Leki pomenuti,
Onakome glavnome junaku.
Kad se Marko vidje na nevolji,
285 Za nevolju riječ pregovori:
„Poglavice, Leko kapetane!
Mi sidjesmo i mi pismo vino,
O svačemu, Leko, besjedismo.
Sve te gledam, sve te oslušujem,
290 A kad ćeš me, Leko, proupitat
Što smo daljnu zemlju prohodili
I mi naše konje umorili.
A ti, Leko, nešće da upitaš.“
Udari se junak na junaka,

²⁷³ djakonija *postrežba*. ²⁷⁴ začamati *ostati*. ²⁷⁵ nedjelja *teden*. ²⁸¹ preda *pred*. ²⁸² lasno *lahko*. ²⁸³ onak *tak*. ²⁸⁵ za *savoľjo*. ²⁸⁷ sidjeti *sedeti*. ²⁸⁸ sve *vedno*. ²⁹² umoriti *vtruditi*.

- 295 Udari se pamet na pamecu,
Te mu Leka čudno odgovara:
„O vojvodo, Kraljeviću Marko!
Kako bih te, brate, upitao,
Kad si, Marko, davno ištetio,
300 Što počešće k mene ne idete,
Da s' za lako zdravje upitamo
I mi rujna vina napojimo
I vidimo, je l' nam zemlja mirna?
Vi ste k mene, ja ću sjutra k vama.“
305 S riječima dočekao Marka.
Za dugo mu Marko ne mučao,
No mu drugu Marko progovara:
„Sve je tako, Leko kapetane.
Al ti drugu hoću besjediti,
310 Besjediti, a dosta je stidno.
Nama teški glasi dosadiše
A u tebe čudo kazujući,
Čudno čudo, ponositu Rosu.
Što je zemlje na četiri strane,
315 Butun Bosne i Urumenlije,
Što je Šama i što je Misira,

²⁹⁵ što *ker*, počešće *bolj po gostu*. ³⁰⁴ sjutra *jutro*.
³¹⁰ stidno *sramotno*. ³¹⁵ Urumenlija *Rumili*. ³¹⁶ Šam *Sirija*,
Misir Egipet.

- Ačonije i Anadolije
I vlaških sedam kraljevina,
Da joj druge u svu zemlju nije.
320 A nju fale a i nas ne kude.
Mi smo došli, Leko kapetane,
Da u tebe prosimo djevojku.
Sva trojica jesmo pobratimi,
Sva trojica jutros neženjeni.
325 Podaj sestru za koga ti drago!
Biraj zeta koga tebe drago,
Jedan da je hitar djuveglija,
A dvojica da su dva djevera,
S tobom da smo glavni prijatelji.“
330 Planu Leka pa se namrdio:
„Prodji me se, vojevoda Marko!
Nemoj prsten vadit na djevojku
Ni vaditi prosačku bukliju!
Što sam junak u boga želio,
335 To sam danas jedva dočekao,
Da ja stečem take prijatelje.
Al da tebe jednu muku kažem!

³¹⁷ Ačonija ime neke zemlje u pesnima, Anadolija jutrova
dečele. ³¹⁸ vlaških valaških. ³²³ trojica trije. ³²⁶ zet tu = še-
nin. ³³⁰ planuti sačarati. ³³³ buklija steklenica, prosačka smu-
bačev. ³³⁸ steći dobiti.

- Što si čuo, ti vojvoda Marko,
Da ljepote ne ima djevojci,
340 Istina je baš što ljudi kažu.
Al je sestra moja samovoljna,
Ne boji se nikoga do boga,
A za brata ni habera nema.
Sedamdeset i četiri prosca,
345 Što su sestri doslen dohodila,
Svacom' sestra nahodi mahanu,
Kod prosaca brata zastidila.
Ne smijem ti prsten prihvatiti
Ni popiti prosačku bukliju.
350 Ako sestra sjutra nešće poći,
Kako ću ti onda odgovorit?³⁴³
Grohotom se Marko nasmijao
Pa ti Leki riječ progovara:
„Avaj Leka, vesela ti majka!
355 A kakav bi bio starješina
Te suditi jednom zemljom ravnom,
Pa se tebe sestra ne bojati?
Kunem ti se i bogom i vjerom:

³³⁸ primisli „enake.“ ³⁴⁰ istina *resnica*, baš *sares*.

³⁴² habera imati *porajtati*. ³⁴⁴ prosac *snubač*. ³⁴⁵ doslen *do sedaj*. ³⁴⁶ nahoditi *najti*, mahana *slabost*. ³⁴⁷ zastiditi *osramotiti*.

³⁵⁴ vesela *prim. v 158*. ³⁵⁶ zemljom — *semłji*.

- Da je moja u Prilipu mome,
360 Pa kad ona ne bi poslušala,
Ja bih njene ruke osjekao
I njezine oči izvadio.
A čuješ li, Leko kapetane!
Ako s' bojiš mile seke tvoje,
365 Molim ti se kao starijemu:
Nu, otidi na bijelu kulu,
Idi, Leka, dje ti sjedi seka,
Te se moli, dovedi je amo,
Neka ona sagleda vojvode.
370 Belči dosle nije ni vidjela.
Tvoju sestru, Leka, oslobodi,
Neka podje za koga joj drago,
A mi braća kavge ne imamo,
Jedan da je djuveglija njezin,
375 A dvojica da su dva djevera,
S tobom da smo krasni prijatelji.⁴
Skoči Leka, riječ ne poreče,
Ode Leka na visoku kulu
Te Rosandi sestri kazivaše:

³⁶⁰ poslušati bogati. ³⁶² izvaditi stakniti. ³⁶⁴ seka se-
strica. ³⁶⁵ starijemu (*compar.*) primisli: „od sestre; kakaj
Leka je starješina“ t. j. glavar svoje rodbine, in zemlje
sodnik ob enem. ³⁷⁰ belči morebiti. ³⁷¹ osloboditi ohrabriti.

- 380 „Hajde, sele, ponosita Roso!
Hajde, sele, na tanke čardake!
Zapalo ti u vijeku tvome
Da obiraš tri srpske vojvode,
Što ih danas u svijetu nema;
- 385 Da ti bratac steče prijatelje,
A ti, sele, da s' udomiš divno.“
Sestra bratu riječ progovara:
„Hajde, brale, na tanke čardake
Te pij š njima vino i nazdravljaj!
- 390 Eto sestre na tanke čardake!“
Ode Leka odmah k vojvodama,
Te sjedjahu braća na čardaku.
Stade zveka visoka čardaka,
Zazvečaše sitni basamac,
- 395 Potkovice sitne na papučam'.
Al eto ti buljuk djevojaka!
Medju njima Rosanda djevojka.
A kad Rosa dodje na čardake,
Sinu čardak na četiri strane

³⁸⁰ sele = *seka*; primeri dole v 388 „brale“ = *bratec*.

³⁸² zapadnuti *k sreći* dogoditi se, vijek *življenje*. ³⁸³ obirati *iz-*
birati. ³⁸⁴ što *kakih*. ³⁸⁵ divno *krasno*. ³⁸⁶ basamak *stopnjica*.

³⁸⁸ papuča *pantofel*. ³⁸⁹ buljuk *trama*. ³⁹⁰ Rosa *skrajšano iz*
Rosanda. ³⁹¹ sinuti *zasvetiti se*.

- 400 Od njezina divna odijela,
Od njezina stasa i obraza.
Poglednuše tri srpske vojvode,
Poglednuše pa se zastidiše,
Zaisto se Rosi začudiše.
- 405 Mlogo Marko čuda sagledao
I vidjao vile na planini
I imao vile posestrime,
Ni od šta se nije prepanuo
Ni s' oda šta Marko zastidio;
- 410 Baš se Rosi bješe začudio.
I od Leke s' malo zastidiše,
Poglednuše u zemljicu crnu.
A to gleda Leka kapetane,
Gleda sestru, pogleda vojvode,
- 415 Neće l' koji junak progovorit
Jali š njime jal s tankom djevojkom.
A kad vidje dje vojvode muče,
On ti sestru razumljuje svoju:
„Biraj, sele, koga tebe drago
- 420 A od ove tri vojvode mlade!
Ti ako si, sestro, naumila
Uzet, seko, dobroga junaka,

⁴⁰¹ stas *postava*. ⁴⁰² vojvode *subj.* ⁴¹⁰ jali *ali*. ⁴¹⁷ dje
da. ⁴¹⁸ razumljivati *podučevati*. ⁴²¹ naumiti *skleniti*.

- Koji će nam obraz osvjetlati,
Osvjetlati na svakom megdanu,
425 Na megdana svakog izlaziti,
Uzmi, sele, Kraljevića Marka!
Hajde š njime u Prilipa grada!
Tamo tebe loše biti neće.
Ako li si, sele, naumila
430 Uzet, sele, dilbera junaka,
Kome snage i ljepote nema
Niti ima stasa i obraza
U svoj zemlji na četiri strane,
Uzmi, sele, vojvodu Miloša!
435 Hajde š njime ka polju Kosovu!
Ni tamo ti loše biti neće.
Ako li si, sestro, naumila
Da ti uzmeš krilata junaka,
Uzmi, sele, Relju Krilatoga!
440 Hajde š njime ka Jenji Pazaru!
Ni tamo ti loše biti neće.“
Ja kad začu Rosanda djevojka,
Po dlanu se dlanom ošinula.
Zveknu čardak na četiri strane.

⁴²⁸ loš slab. ⁴³⁰ dilber lep. ⁴³¹ snaga krepot, moć., kome
nema . . . primisti „enake.“ ⁴⁴² ja ali. ⁴⁴³ ošinuti udariti.
⁴⁴⁴ zveknuti saječati.

- 445 Grdnu Rosa riječ započela:
„Fala bogu, fala istinome!
Svakome se mogu dočuditi
I svakome jadu dosjetiti,
A ne mogu svoj prizrenskoj zemlji,
450 Ja na kome drži kapetanstvo,
Na mahnitom Leki kapetanu.
Kamo pamet? Ti je ne imao!
A u što si, brate, preumio?
Na što si se danas prevario?
455 Voljela bih sjedu kosu plesti
U Prizrenu, našoj carevini,
No ja poći u Prilipa grada,
Markova se nazivati ljuba.
Jel je Marko turska pridvorica,
460 Sa turcima bije i siječe,
Ni će imat groba ni ukopa
Ni će s' Marku groba opojati.
Što će mene kod ljepote moje,
Bidem ljuba turske pridvorice?
465 Ni tu ti se ne bih razljutila

⁴⁴⁸ dosjetiti *razumeti*. ⁴⁵⁰ ja tu samo *vrstico ispolnjuje*.

⁴⁵¹ mahnit *neumen*. ⁴⁵³ preumiti *spremliti*. ⁴⁵⁴ prevariti *smotiti*.

⁴⁵⁵ voljeti *raji hteti*, sjed *siv*. ⁴⁵⁹ jel *ker*, pridvorica *dvornik*, lioun.

⁴⁶² opojati *operati*. ⁴⁶⁴ bidem = budem *bodem*, ljuba *šena*.

- Dje se varaš Marku rad junačtva,
No se na te jesam ražljutila,
Šta s' vidio, šta si smilovao
A na tome vojvodi Milošu,
470 Dje je vidjen, dje je snažan junak.
Jesi l' čuo dje pričaju ljudi
Dje j' Miloša kobila rodila
A nekakva sura bedevija,
Bedevija, što ždrijebi ždrale.
475 Našli su ga jutru u herdjeli,
Kobila ga sisom odojila.
S toga snažan, s toga visok jeste.
Ni tu ti se ne bih ražljutila,
No se jesam, brate, ražljutila,
480 Što mi kažeš Relju Krilatoga.
Kamo pamet? Ti je izgubio!
Kamo jezik? Njim ne govorio!
Što ti, brate, Relju ne upita,
Ko li otac, ko l' njegova majka?
485 Ja sam čula dje pričaju ljudi:
Našli su ga jutru na sokaku;

⁴⁶⁸ smilovati *zaljubiti se.* ⁴⁶⁹ a *prim. ja v 450.*
⁴⁷⁰ vidjen *lep, snažan moćen.* ⁴⁷¹ pričati *priповедати.* ⁴⁷² sur
bled. ⁴⁷³ što = *koja, ždrijebiti kotiti, ždrao konj (sicer*
„črjav“). ⁴⁷⁵ herdjela *konjska čreda.* ⁴⁸⁰ sokak *ulica.*

- Jedjupkinja njega odojila.
S toga ima krila i okrilje.
Neću tome poći nijednome.“
490 To izreče, ode niz čardake.
Zapali se obraz od obraza,
A zastidi junak od junaka.
Planu Marko kao oganj živi
Pa poskoči na lagane noge,
495 Fati britku sablju s čiviluka,
Šćaše Leki glavu da ukine.
Miloš skoči te ufati Marka,
U ruke mu sablju ufatio:
„K sebe ruke, Kraljeviću Marko!
500 Ostav' sablju! Da je bog ubije!
Bi l' ovakog brata ištetio,
Koji nas je krasno dočekao,
I svu Leki zemlju rasplakao?“
Neda Miloš Leki kidisati.
505 Vidje Marko pa se dosjetio,
Nešće njemu sablju otimati,
No poglednu pinjal za pojasom
Pa potrča niz tanke čardake.

⁴⁸⁷ jedjupkinja *ciganica*. ⁴⁹¹ zapaliti *uđgati*. ⁴⁹⁶ ukinuti *sneti*. ⁵⁰⁰ ostaviti *pustiti*. ⁵⁰¹ ištetiti *pogubiti*. ⁵⁰² dočekati *po-
streći*. ⁵⁰⁴ kidisati *nemilo postopati s kim*. ⁵⁰⁷ pinjal *neki nož*.

- Kad se Marko zemlje dohvatio
510 I na zemlji kamene kaldrme,
Ali Rosa blizu kule bila.
Opkolile Rosandu djevojke,
470 Drže skute i drže rukave.
Vidje Marko pa iz grla viknu:
515 „O djevojko, ponosita Roso!
A tako ti te mladosti tvoje,
Nu odbaci od sebe djevojke
485 A obrni k mene tvoje lice!
E se, Roso, jesam zastidio
520 Na čardaku od brata tvojega
Te te, Roso, dobro ne sagledah.
A kad dodjem u Prilipa grada,
490 Hoće mene sestra dosaditi
Pitajući kakva bješe Rosa.
525 Obrni se, da ti vidju lice!“
A djevojka odćušnu djevojke,
Povrati se i obrne lice:
495 „Vidji, Marko, i sagledaj Rosu!“
Ljutit Marko, pa se pridruo,
530 Jednom kroči i daleko skoči

⁵¹⁰ kaldrma *tlak*. ⁵¹² opkoliti *obdati*. ⁵¹⁹ e *ker*. ⁵²⁶ od-
ćušnuti *pahniti od sebe*. ⁵²⁹ pridruiti *raščjutiti*. ⁵³⁰ kročiti
stopiti.

- I za ruku dofati djevojku,
Ostar pinjal vadi od pojasa
Te joj desnu osiječe ruku,
Osječe joj ruku do ramena,
535 Desnu ruku daje u lijevu.
A pinjalom oči izvadio
Pa ih savi u svileni jagluk
Pa joj turi u desno njedarce,
Pa joj Marko riječ progovara:
540 „Biraj sade, Rosanda djevojko,
Biraj sade koga tebe drago!
Ja ti drago tursku pridvoricu,
Ja ti drago Kobilic Miloša,
Ja ti drago Relju kopilana.“
545 Pišti Rosa, daleko se čuje,
Svoga brata Leku pominjaše:
„A moj brate, Leka kapetane!
Ta l' ne vidiš dje pogiboh ljuto
Od silnoga Kraljevića Marka?“
550 Čuje Leka na tanke čardake,
Muči Leka kako kamen studen,
Ne smijaše ništa progovoriti,

⁵³⁷ saviti saviti, jagluk navezen prtič. ⁵⁴⁰ sade sedaj.
⁵⁴² ja ali. ⁵⁴⁴ kopilan najdenec. ⁵⁴⁵ pištati brliogati. ⁵⁴⁶ pominjati tu — nagovarjati. ⁵⁴⁸ ta l' ali res.

- Jel i Leka može poginuti.
510 Viknu Marko, nešće na čardake,
555 Viknu Marko oba pobratima:
„Hajte, braćo, k zemlji niz čardake,
Pones' te mi sablju u rukama!
Zeman dodje da mi putujemo.“
515 Pobratimi Marka poslušajte,
560 Dopadoše k zemlji i kaldrmi.
Pod čardakom Marko sablju paše.
Na dobre se konje dohvatiše,
Otidoše poljem širokijem.
Osta Leka kako kamen studen,
565 Osta Rosa grdna kukajući.

VI.

Smrt Kraljevića Marka.

- P**oranio Kraljeviću Marko
U nedjelju prije jarkog sunca
Pokraj mora Urvinom planinom.
Kada Marko bio uz Urvinu,
5 Poče njemu Šarac posrtati,
Posrtati i suze roniti.
To je Marku vrlo mučno bilo,
Pa je Marko Šarcu govorio:
„Davor', Šaro, davor' dobro moje!
10 Evo ima sto i šeset ljeta,
Kako sam se s tobom sastanuo,
Još mi nigda posrnuo nisi;
A danas mi poče posrtati,
Posrtati i suze roniti.
15 Neka bog zna, dobro biti neće.

¹ poraniti *ogodaj odrinuti*. ² jarak *šarek*. ³ posrtati
(od posrnuti) *šibati se*. ⁴ davor *gor! daj!* ⁵ šeset *šestdeset*.

- Hoće jednom' biti prema glavi,
Jali mojoj jali prema tvojoj.“
To je Marko u riječi bio,
Kliče vila s Urvine planine
20 Te doziva Kraljevića Marka:
„Pobratime Kraljeviću Marko!
Znadeš, brate, što ti konj posrće?
Žali Šarac tebe gospodara,
Jer ćete se brzo rastanuti.“
25 Ali Marko vili progovara:
„Bjela vilo, grlo te boljelo!
Kako bih se sa Šarcem rastao?
Kad sam prošo zemlju i gradove
I obišo istok do zapada,
30 Ta od Šarca boljeg konja nema
Nit' nada mnom boljega junaka.
Ne mislim se sa Šarcem rastati,
Dok je moje na ramenu glave.“
Al mu bjela odgovara vila:
35 „Pobratime Kraljeviću Marko!
Tebe nitko Šarca otet neće,
Nit' ti možeš umrijeti, Marko,

¹⁶ prema glavi *sa glavo*. ¹⁷ žaliti *občalovati*. ¹⁸ rasta-
nuti *ločiti*. ¹⁹ istok *ishod (soluca)*. ²⁰ ta *vendar*. ²¹ nada
nad. ²² oteti *vseti*.

- Od junaka ni od oštre sablje,
Od topuza ni od bojna koplja;
40 Ti s' ne bojiš na zemlji junaka.
Već ćeš, bolan, umrijeti, Marko,
Ja od boga, od starog krvnika.
Ako l' mi se vjerovati nećeš,
Kada budeš visu na planinu,
45 Pogledaćeš s desna na lijevo,
Opazićeš dvije tanke jele.
Svu su goru vrhom nadvisile,
Zelenijem listom začinile.
Medju njima bunar voda ima;
50 Ondje hoćeš Šarca okrenuti.
S konja sjaši, za jelu ga sveži,
Nadnesi se nad bunar, nad vodu,
Te ćeš svoje ogledati lice
Pa ćeš vidjet kad ćeš umrijeti.⁴¹
55 To je Marko poslušao vile.
Kad je bio visu na planinu,
Pogledao s desna na lijevo,
Opazio dvije tanke jele.
Svu su goru vrhom nadvisile,

⁴¹ bolan *ubožec*. ⁴² krvnik *morivec*. ⁴³ visu *vrh* (*ad-verbialno*). ⁴⁶ opaziti *sagledati*. ⁴⁷ nadvisiti *presecati*. ⁴⁸ začiniti *olepšati* (?). ⁵² bunar *studenec*, nadnesti *čez pripogniti*.

- 60 Zelenijem listom začinile.
Ondje Marko okrenuo Šarca,
S njega sjahô, za jelu ga svezô,
Nadnese se nad bunar nad vodu,
Nad vodom je lice ogledao.
- 65 A kad Marko lice ogledao,
Vidje Marko kad će umrijeti.
Suze proli pa je govorio:
„Laživ svjete, moj lijepi cvjete!
Ljep ti bješe, ja za malo hoda,
- 70 Ta za malo — tri stotin' godina.
Zeman dodje da svjetom promjenim.“
Pa povadi Kraljeviću Marko,
Pa povadi sablju od pojasa
I on dodje do konja Šarina,
- 75 Sabljom Šarcu osiječe glavu,
Da mu Šarac turkom ne dopadne,
Da turcima ne čini izmeta,
Da ne nosi vode ni djuguma.
A kad Marko posiječe Šarca,
- 80 Šarca konja svoga ukopao,

⁶¹ ondje okrenuo *tje je krenil.* ⁶² laživ *lažnjiv.* ⁷¹ zeman *čas,* promjeniti *premeniti.* ⁷² povaditi *potegniti.* ⁷³ dopadnuti *v roke pasti.* ⁷⁴ izmet *slučba.* ⁷⁵ djugum *velika posoda.*

- Bolje Šarca neg brata Andriju.
Britku sablju prebi na četvero,
Da mu sablja turkom ne dopadne,
Da se turci njome ne ponose,
85 Što je njima ostalo od Marka;
Da hrišćanluk Marka ne prokune.
A kad Marko britku prebi sablju,
Bojno koplje slomi na sedmero
Pa ga baci u jelove grane.
90 Uze Marko perna buzdovana,
Uze njega u desnicu ruku
Pa ga baci s Urvine planine
A u sinje, u debelo more,
Pa topuzu Marko besjedio:
95 „Kad moj topuz iz mora izišo,
Onda 'vaki djetić postanuo!“
Kada Marko saktisa oružje,
Onda trže divit od pojasa
A iz džepa knjige bez jazije.
100 Knjigu piše Kraljeviću Marko:
„Kogodj dodje Urvinom planinom

⁸⁶ hrišćanluk *kršćanstvo*. ⁸⁷ grana *veja*. ⁸⁸ 'vaki — ovaki, djetić *junak*. ⁸⁹ saktisati *slomiti*. ⁹⁰ trgnuti *potegniti*. ⁹¹ divit *pisno orodje*. ⁹² jazija *pismo (Schrift)*. ⁹³ kogodj *kdorkoli*.

- Medju jele studenu bunaru
Te zateče ovdje deli Marka,
Neka znade da je mrtav Marko.
- 105 Kod Marka su tri čemera blaga.
Kakva blaga! Sve žuta dukata.
Jedan ću mu čemer halaliti,
Što će moje telo ukopati;
Drugi čemer, nek se crkve krase;
- 110 Treći čemer kljastu i slijepu,
Nek slijepi po svijetu hode,
Nek pjevaju i spominju Marka.“
Kada Marko knjigu nakitio,
Knjigu vrže na jelovu granu,
- 115 Od kuda je s puta na pogledu;
Zlatan divit u bunar bacio.
Skide Marko zelenu dolamu,
Prostrije je pod jelom na travi,
Prekrsti se, sjede na dolamu,
- 120 Samur kalpak nad oči namače,
Dolje leže, gore ne ustade.
Mrtav Marko kraj bunara bio
Od dan' do dan' nedjelicu dana.

¹⁰³ zateći *najti*. ¹⁰⁵ čemer *pás*. ¹⁰⁷ halaliti *prepustiti*.
¹¹⁰ kljast *hrom na roki*. ¹¹⁷ skinuti *s sebe vrci*. ¹²⁰ namaknuti
pomaknuti. ¹²¹ dolje *dol*.

- Kogodj prodje drumom širokijem
125 Te opazi Kraljevića Marka,
Svatko misli da tu spava Marko,
Okolo njega daleko oblazi,
Jer se boji da ga ne probudi.
Dje je sreća, tu je i nesreća,
130 Dje nesreća, tu i sreće ima.
A sva dobra sreća iznijela
Igumana svetogorca Vasa
Od bijele crkve Vilindara
Sa svojijem djakom Isaijom.
135 Kad iguman opazio Marka,
Na djakona desnom rukom maše:
„Lakše, sinko, da ga ne probudiš,
Jer je Marko iza sna zlovoljan
Pa nas može oba pogubiti.“
140 Gledeć kale kako Marko spava,
Više Marka knjigu opazio,
Prema sebi knjigu proučio.

¹²⁷ oblaziti *okoli iti*. ¹³¹ iznijeti *gor prinesiti*. ¹³² iguman *predstojnik samostanski*, Vaso = *Vasilij (Basilius)*. ¹³³ Vilindar *Hilindar*. ¹³⁴ djak = *djakon (diakonos, sluga) učenec*. ¹³⁵ mahnuti rukom *djati roko*. ¹³⁷ lakše *bolj polagoma*. ¹³⁸ iza *po*, zlovoljan *slabe volje*. ¹⁴⁰ kale = *kaludjer (menih)*. ¹⁴² prema *pri*, proučiti *prečitati*.

- Knjiga kaže da je mrtav Marko.
Onda kale konja odsjednuo
145 Pa prihvati za deliju Marka.
Al se Marko davno prestavio.
Proli suze proiguman Vaso,
Jer je njemu vrlo žao Marka.
Otpasa mu tri ćemera blaga,
150 Otpasuje, sebe pripasuje.
Misli, misli proiguman Vaso
Dje bi mrtva sahranio Marka;
Misli, misli, sve najedno smisli.
Mrtva Marka na svog konja vrže
155 Pa ga snese moru na jaliju,
S mrtvim Markom sjede na galiju,
Odveze ga pravo svetoj gori,
Izveze ga pod Vilindar crkvu,
Unese ga u Vilindar crkvu,
160 Čati Marku što samrtnu treba,
Na zemlji mu telo opojao.
Nasred bjele crkve Vilindara,
Ondje starac ukopao Marka.

¹⁴⁶ prestavio = umrl. ¹⁴⁷ proiguman = iguman. ¹⁵² sahraniti pokopati. ¹⁵³ najedno na enkrat. ¹⁵⁵ snesti dol nesti, jalija breg. ¹⁵⁶ galija ladja. ¹⁵⁷ odvesti odpeljati, pravo na ravnost. ¹⁶⁰ čatiti čitati, samrtan mrter.

Biljege mu nikakve ne vrže,
165 Da se Marku za grob ne raznade,
Da se njemu dušmani ne svete.

Rečnik

nekterih drugih besed.

¹⁶⁴ biljega znamenje (spomenik). ¹⁶⁵ raznati svredeti.
¹⁶⁶ dušmanin neprijatelj.

144 Die so njom dainam no waind...
 Al...
 145 Die bi...
 146 Pa...
 147 Die...
 148 Die...
 149 Die...
 150 Die...

Die...
 Die...
 Die...

Rečnik

nekterih tujih besed.

Recnik

nekoliko knjiga bez

O p o m b a.

Za rabo tega rečnika, kakor za razumevanje srbskih pesni sploh so pomenljive sledeče opazke g. Kociančiča: „Največo težavo delajo pri srbskih pesnikih tujke, ktere pogosto pri njih nahajamo. Nekaj malo jih je iz madjarskega in taljanskega, največ pa iz turskega jezika vzetih, ker so srbi bili in še so v vedni dotiki s turki. Turski jezik pa je tatarsk, skoro bi djal, za dve tretjini pomešan s persijanskimi in arabskimi besedami. Zato se tedaj ni čuditi da je v srbskih in drugih jugoslovenskih pesnih toliko arabskih in persijanskih besed, ktere pa so jugosloveni vse od turkov neposredno prijeli. Toraj ne bode morebiti odveč, ako v kratkem nekaj povemo o izpeljavanju besed v turskem, persijanskem in arabskem jeziku. a) trsk. končnica *lar* ali *ler* kaže množino, n. p. *kiz* (devojka),

kizlar (devojke); od tod *kizlar-aga* (oskrbnik devojek) pri Gunduliću v „Osmanu;“ — b) trsk. *dži* ali *džija* in persijanske končnice *čar* in *dar* kažejo človeka, ki se s čem peča, n. p. *kapu* ali *kapi* (vrata), *kapidži* (vratar); *zulum* (sila), *zulumčar* (silnik); *diz* (grad), *dizdar* (gradnik); — c) *han*, *hane*, *an*, *ane* pomeni v persijanskem „hišo“, od tod *tophane* (topovska tvornica); *me* ali *mei* (vino), od tod *mehane* (krčma); — d) trsk. *li*, *lu* znamekuje posestvo in kakost ter priloge stvarja, n. p. iz *at* (konj) *atli* (konjski, konjik); iz *džam* (steklo) *džamli* (steklen); — e) trsk. *lik* ali *luk* ste podobni naši končnici *stvo*: *pašalik* ali *pašaluk* (pašestvo, t. j. ali *čast* ali *pokrajina* paše); — f) persijanski končnici *istan* in *dan* značite mesto ali kraj, n. p. *adžem* (persijanec), *adžemistan* (persijanska dežela); *kalem* (pero), *kalemđan* (pisno orodje). — g) arabska končnica *i*, *ija* je turski *li* enaka, n. p. iz *adžem* (persijanec) *adžemi* ali *adžemija* (persijansk, v turskem = nevéden); tako v blgarskih narodnih pesnih; — h) trsk. *džik* ali *džuk* pomanjšujete besede n. p. *el* (roka), *eldžik* (ročica). — Take končnice se celo slovanskim besedam pridevajo, n. p. *siledžija* tudi *silesija* (silnik).“ Tako učeni g. Kociančić.

Ker nijeden slovanski rečnik vseh takih tujk ne obsega, zato se mi je primerno zdelo vsaj končnice sèm postaviti, da si take tujke, posebno kadar so slovenske korenine, čitatelj lože razloži.

Pomen nekterih skrajšanj v rečniku:

arab. = arabska (beseda)

blg. = b(o)lgarska

gršk. = grška

lat. = latinska

madj. = madjarska

pers. = persijanska

talj. = talijanska

trsk. = turska.

- A**ferim trsk. slava! bravo!
azdija trsk. dolga obleka, langes Kleid;
bakračlija trsk. stremen, Steigbügel;
balčak trsk. roč na sablji, Säbelgriff;
basamak trsk. stopnjica, Treppenstufe;
baš trsk. ali pers. ima različne pomene: ravno, gerade, vendar doč, zares fürwahr;
be trsk. oj! ha!
bedevija arab. (*bedev* puščava, *bedev*—*i* puščavni) arabska kobila, arabishe Stute;
belči trsk. morebiti, vielleicht;
belenzuke (plur.) trsk. prav za prav „rokavi“ Armbänder, v pesni pa „lesice za na noge“ Handseffel;
berber pers. brivec, Barbier, (beseda je izvorno lat.);
bidem blg. = *budem* bodem, ich werde. V blg. nar. pesnih je *bidem* navadno;
biljeg, -a adj. znamenje, Zeichen, znamenik Deufmal;
biljur trsk. steklen kamen, Kristall;
boščaluk trsk. *bošča*, *bohča* tkanina, — *luk*) tkano blago, gewebte Waaren;
bre trsk. bá! geh!
bukagije (plur.) trsk. lesice za na noge, Fußseifen;
buklija blg. *b'kel*, čutara, platte Glasche;
bula trsk. turska „žena“ sploh, türkisches Weib;

- buljuk trsk. truma, Schaar;
bunar trsk. studenec, Brunnen, Quelle;
butun trsk. cel, gauz;
buzdovan trsk. bat, Streitkolben;
čabar madj (?) čeber, Zober (Eimer zu 50 Maß.)
čador pers. šator, Zelt, tudi madj.;
čakšire (plur.) trsk. hlače, Beinkleider;
čardak, čardaci trsk., tako se posebni del poslopja imenuje, ein abgefondertes Stodtwerk;
čarsija trsk. trg v mestu, Platz;
čaša (morebiti = arab. *čas* ali *kejas*) kozarec, Trinfbecher;
čauš trsk. in pers. posel, strežaj, Amtsdienet, Bediente;
čekrk trsk. vreteno, Spulrad. Čekrk čelenka glej:
čelenka trsk. srebrno pero, Silberfeder, čekrk čelenka vrteče se (na kalpaku) srebrno pero, silberne Drehfeder auf der Kappe;
čelik trsk. jeklo, ocel, Stahl;
čengel trsk. zakrivljen klin, Saften;
čifti trsk. dvojica, Paar;
čiviluk trsk. (iz čivi obešati, — luk kraj obešanja) klini za obešanje, Nägel zum Aufhängen.
čizma madj. čevlji, Stiefel, tudi trsk.;
čoha trsk. sukno, Tuch;
čomer trsk. pás, Gürtel;
čuprija trsk. most, Brücke;

- óurak trsk. kožuh, Pelz;
 davori trsk. (?) hajdi! daj! auf!
 deli, - ja trsk. junak, Held;
 derviš, - ina turski samostavnik, türkischer Mönch;
 dilber trsk. lep, schön;
 dinar arab. (prav za prav lat.) v teh pesnih po-
 meni „krajcar, sold“ Kreuzer, soldo;
 direk trsk. steber, Pfeiler;
 divan arab. zbor na carskem dvoru, kaiserliche Rath-
 versammlung;
 divit trsk. pisno orodje, Schreibzeug;
 dizgen trsk. vajeta, Bügel;
 djem trsk. uzda, Gebieß am Baume;
 djugum trsk. velika posoda, großes Gefäß;
 djuveglja trsk. ženin, Bräutigam;
 dolama trsk. dolga gornja obleka, großes Ober-
 fleid;
 durbin trsk. dalnogled, Fernrohr;
 dušek trsk. blazinasta klop, Sopha;
 dušman(in) pers. neprijatelj, Feind;
 džep madj. ali trsk. žep, Tasche;
 egbe,-eta trsk. bisaga, Quersack;
 ferman pers. ukaz, Befehl, tudi list, Brief;
 furuma talj. peč, Ofen;
 golem blg. pa tudi staroslov. velik, groß;

- haber arab. glas, Nachricht; V 343 „haber imati“
porajtati, adten;
hadžija arab. romar, Pilger;
hala najbrže arab. strašna zver, Unthier, zmaj, Drache;
halaliti (iz arab. *halal* dovoljeno je) odstopiti, abtreten;
haljina (iz trsk. *hali*) pletenica, obleka, Kleid;
han(e) pers. hiša, v kateri se postaja in prenočuje,
Absteigehaus, prim. IV 193;
handžija trsk. hanski čuvaj, Aufseher des Hau;
handžar pers. velik nož, großes Messer;
hartija trsk. (prav za prav talj.) papir, Papier;
herdjela trsk. konjska čreda, Herde Pferde, Vuk:
kobilišče, Gestüte;
hesap arab. račun, Rechnung;
hodža trsk. a) gospodar, Herr, b) turski pop, türfi-
scher Pope;
hodžak trsk. dvor, Hof;
hrišćanluk trsk. krščanstvo, Kristenheit;
jagluk trsk. navezen prtič, gesticktes Schweistuch;
jalija trsk. breg, Ufer;
jastuk trsk. podzglavje, Kopffissen;
jazija trsk. pismo, Schrift;
juriš trsk. naskok, Sturm, Angriff;
kadifa trsk. baržun, Sammt;
kaldrma trsk. tlak, Steinpflaster;

- kalpak** madj. kosmata kapa (čamer), Pelzkappe, tudi trsk;
kandžija pravilnije *kamdžija* trsk. bič, Peitsche, (Knete);
kapija trsk. vrata, Thor;
kat trsk. dvoji, doppelt;
kavez trsk. kajba, Kuffig;
kavga trsk. prepir, Streit;
kesedžija trsk. (iz arab. *kesa* mošnja) tolovaj Vuk:
„ein türkischer Straßentäuber zu Pferde;“
kidisati trsk. nemilo postopati, rauh verfahren, prim.
kajdisati blg.
kolan (talj. (?) *collana* šaloband), pás od sedla, Bauchgurt;
konak trsk. stan, Quartier, prim. IV 193;
kovče, blg. *kopče*, poglice, Haften;
kula trsk. stolp, Thurm, Blockhaus; navadno pa =
grad, Schloß;
ledjen pers. posoda za umivanje, Waschbecken;
litra gršk. četrtnina oke, $\frac{1}{4}$ Ofa;
mahana (mahana, mâna) pers. madež, Macel;
mahmuza (mehmuza) arab. ostroga, Sporn;
mahrana trsk. ruta, Tuch;
matara trsk. čutara, platte Glasche;
mehana pers. (glej „opombo“) krčma, Schenke;
mejdán (megdan) trsk. dvoboj, Zweikampf;
mejdandžija trsk. dvobojnik, Zweikämpfer;
memla, ako je arab. pomeni „množ“, Fülle, ako pa

ne, je morebiti iz talj. *melma*, blato nastala, Schlamm;

more (beseda neznane korenine), tako nagovarja starešina, t. j. gospodar svoje hišnike. Med enakimi ali med podložnim proti predstavljenemu je psovka. oka trsk. poltretji funt, $2\frac{1}{2}$ Wiener Pfund;

papuča trsk. kakor v slovensk. Pantoffel.

para trsk. denar, ktereга četvero gre na eden naših soldov (novčičev); tudi = groš, prim. II 61 „ni pare ni dinara“ ne groša ne krajcarja (solda), ungefähr ein Groschen;

pendžer pers. okno, Fenster;

pinjal (morebiti iz talj. *pugnale* bodalo), oster nož, scharfes Messer;

podrum (iz po + drum?); *podrumovi* so sploh spodnji del poslopja, Erdgeschoss;

podrumdžija oskrbnik podrumov, Aufseher des Erdgeschosses;

puli trsk. zlatorumen, goldgelb;

rakija = irakija arab. (t. j. irakiški ali babilonska pijača) žganje, Brauntwein;

sahat (saat, sât) arab. ura, Stunde;

saktisati morebiti = sakatisati trsk. (*sakat* hrom, — *isati* blg. in srb. glagolska končnica = gršk. — *κτεω*) zlomiti, zerbrechen;

- samur** arab. sobol, Zobel;
sanduk pers. škrinja, Kiste, Truhe;
sindžir trsk. veriga, Kette;
sinija trsk. nizka mizica, niederer fleiner Tisch;
skela pravilnije *iskele* trk. brod, Ueberfuhr, tudi loka, Hafen;
skrob, (morebiti slovanska) močnik, Mehlmuß, prim. valaško *skrobjele*, Stärkmehl, *skrobire*, stärken;
sokak arab. ulica, Gasse;
sovra (sofra) trsk. miza, Tisch;
Stambol (Istambol) skrajšano iz Konstantinopolis, kakor Skender iz Aleksander;
šećer (šeker) arab. sladkor, Zucker;
tavan trsk. nastropje, Dachboden, sploh gornji del poslopja;
terkija trsk. remen za sedlom, Riemen am hintern Sattel;
topuz(ina) trsk. bat, prim. *buzdovan*;
učkur trsk. hlačnik, Hosensband;
vezir arab. (prav za prav: tovoronosec, Saumträger), carski namestnik, Stellvertreter des Sultan;
zeman arab. čas, Zeit;
zulum arab. sila, Gewalt, Bedrückung.

Valenštajnov ostrog.

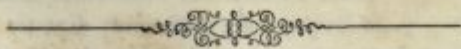

Spisal

Miroslav Šiler.

Poslovenil i založil

France Cegnar.

Tisk Egerjev v Ljubljani.

1864.

... ..
... ..
... ..

Valencijski orlog

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

... ..
... ..

Dr. J. J. J. J.

1911

...

Prolog.

Govoril se je v Vajmarji vinotoka meseca 1798. leta, ko se je gledališče zopet odprlo.

Podob šaljivih in ozbiljnih igra,
Kej radi nastavljali ste uhó,
Okó i dušo mehko njoj pojili,
Združila nas v dvorano to je spet. —
I glej! vso novo, prerojêno zdaj
Umetnost v hram je boder okrasila,
Da harmoníje duh visoki veje
Iz blagovrstnih nam le-téh stebróv,
Slovesne čute v prsih obujáje.

A vendar to je še gledišče staro,
Moči mladôstne marsiktere zibel
I mnogih darovítih gláv poprišče.
Mi smo še stári, ki se v pričo vas
Goréčim trudom izobraževásmo.
Umetnik stal je tukaj plemenít,
Umetnostijo vas i stvarnim umom

Zamíkal na višave rádostne.

O, da prostora nova zdaj dostojnost

Vabila najdostojnejše bi k nam;

Da up, ki dolgo smo gojili ga,

Sijájno razodél bi se izpolnjen!

Visòk izgled posnémalce budí,

Soditelju zakone više daje.

Naj ta okrog nam, to gledišče novo

Kazálo bi dovršeno umetnost!

Kje um izkušal moč bi svojo rajši,

I kje mladil bi rajši staro slavo,

No tukaj v pričo plemenite družbe,

Ki čarovne umetnosti udarec

Prošine jo, da gibkim čutom duh

Iz najbegôtnejše lovi prikazni!

Le naglo, brez sledú igrálčeva

Umetnost divna spred očí izgine;

Naredba dlétna pak i pésem pevska

V prihodnjih tisočlétiih živéta.

Čaroba tu z umetnikom ugasne,

I kakor glas donèč umrè v ušési,

Tak hipa nagla odšumi stvaritev;

Ne traja slava njé v nobenem déli.

Težká je ta umetnost, kratke céne!

Igrálcu pozni svét ne plete vencev;
 Zato sedanjestijo skopovati,
 Podani hip ves napolniti mora,
 Živočih zagotoviti se krepko,
 I v čute src najblážih si, najboljših
 Sezidati spomínek živ. — Ták večnost
 Iménu jemlje si užé poprej,
 Ker kdor najboljšim svojega je časa
 Ustregel, ták je živel za vse čase.

Umetnosti Taliinej se doba
 Nocoj začenja na tem odri nova,
 Ka smélost daje pesniku, da staro
 Stezó pustivši, iz navadnega
 Živenija preozkih mej vas dene
 V okroge više, vredne hipov slavnih,
 V katerih se boréči gibljemo,
 Ker le početije veliko more
 Protresnoti človeštva dno globoko.
 V okrogli tesnem se razum oži;
 Z naménom večim tudi človek raste.

I zdaj, ko nam ozbiljno vék minéva;
 Ko i resnica se prominja v basen;
 Ko sil velmožnih borbo gledamo,

K naménom tehtnim krepko hrepenéčih;
 Ko za človeštva céno je veliko,
 Za svóbedo i za gospostvo boj;
 Na svojem sénčnem odri še umetnost
 Vzletéti v zrake više smé i mora,
 Da ne osramotí je žizni oder.

Denašnji dnevi so razdrli trdno
 Podobo staro, ktero dal Evropi
 Pred sto i petdesétimi je léti
 Želnó sprejeti mir, prežalostljíve
 Tridesetlétne vojne dragi sad.
 Še enkrat pesnikova fantazija
 Naj pélje mimo vas to mrklo dobo;
 Vi pa se veselejši ozirájte
 V sedánjest i prihódnjest uponosno.

V te vojne srédo zdaj vas pesnik deva.
 Užé šestnajst lét pustotí se zemlja,
 Ter pléni v stiskah i nadlogah bojnih.
 Razbegan ves i zmešan vrè še svet;
 Mirú ne sije ni od daleč up.
 Orožije brenkoče po Nemčii;
 Podrta mesta so, Devín je gromblja;
 Umetnost in obrt sta poteptána;

Meščán je rob a sam vojščák gospod;
 Prodrznost roga npravom se brez kazni;
 Surove jate, oduréle v vojni
 Predolgej, zdaj ležé po tleh puščôbnih.

Na dnu temotne dobe té se žári
 Počétije oholosti prodrzne
 I mož poguma strmoglávega.
 Znan smélih vam je čét stvoritelj — on,
 Ki vojnom je malík, deželam šiba,
 Opôra i trepèt cesarju bil,
 Prečuden sreče opotočne sín.
 Dvigáli k višku so ga časi vgodni,
 Da slave je najviše vrh dorastel.
 Ko dalje vedno je nesit hrepênel,
 Čestí pekoči glad ga je uničil.
 Motná od črta i ljubezni strank
 Spodób mu v zgodovini omahuje;
 A vašim naj očém ga zdaj umetnost
 I sreca vašemu pripelje bliže,
 Ker ona, ka meji ter veže vse,
 V prirodu vrača spet izkrajnjest vsako,
 Človeka vidi v bojevitej žízni,
 Ter krivd njegovih večo polovico
 Nesrečnim zvezdam odvalí v odgovor.

Nocoj ne bode njega na ta oder;
 A v trumah drznih, ke mogočno vodi
 Njegov ukáz, ke duh njegov oživlja,
 Podoba sénčna sréte vas njegova,
 Dokler vam samega bojéča muza
 Ne dene pred oči v telesi živem;
 Ker le oblast mu srce zapeljuje;
 Ostrog njegov le greh njegov razkriva.

Torej prizanesite pesniku,
 Da precej ne potegne vas na konec
 Dejan'ja tega, no velíko zgodbo
 V podobah več le zaporédoma
 Očém odgrinjati se vašim upa.
 Nocojšnje igre nenavadni glas
 Naj srcu in ušesu se prikupi,
 Naj v tisto dobo vas nazaj premakne,
 Na tuji, bojeviti oder tisti,
 Ki čini svojimi ga naš junák
 Napolni skoro.

Če nocoj spet muza,
 Plesú i pesmi boginja svobodna,
 Pravice stare nemške, stikov igre,
 Ponižna se loti — ne grájajte!
 Hvaléžni mar bodíte, da resnice

Podobo mrklo v radostni okrog
 Umetnosti prestavlja, zmoto svojo
 Odkrito sama niči, videza
 Resnici prevarljivo ne podméta.
 Život ozbiljen, bodra je umetnost.

Treba,

Puška

Strelal

Dva Holkova lara Krjaka

Naletel na puško

Samostrelski na žvečnega jela

Ostrelski na letel

Ostrelski na letel

Novaka

Elanč

Kovak

Načrt

Novak

Kovak

Kovak

Kovak

Kovak

Kovak

Kovak

Kovak

Prostovoljno na letel

Pořádko mluvy v. radostně okřídlené
Uměními přetvářející smutno-živost
Ohrnito křemí uhlí, vřelá a
Bohyně provoněná ne-
Některé okřídlené, božské je smutně
Na
Když se
Když se
Když se

Učím se
Děje
V
O
N
S
K
N
N
N

Co
P
D
P
P

O s o b e.

- Stražnji glavár, } od karabinskega polka, kemu ukazuje
 Trobár, } Trčki.
 Puškar.
 Strélci.
 Dva Holkova lovca konjika.
 Butlarjevi dragonci.
 Samostrélniki od Tifenbahovega polka.
 Oklopnik od lombardskega }
 Oklopnik od valonskega } polka.
 Hrvatije.
 Ulanci.
 Novák.
 Meščán.
 Kmet.
 Kmetov sin.
 Kapucíneec.
 Vojáški učitelj.
 Krčmarica.
 Strežájka.
 Vojáški otroci.
 Hobojisti.

Pred Pólnzujjo na Češkem.

Prvi nástop.

Krčmarski šatori, pred kterimi so prodalnice z novim blagom
i starinaj. Vojaci raznih barv i znamenij se gnjetó sem ter tje;
polno jih je okoli vseh miz. Hrvatije in ulanci kuhajo pri ognji;
vojaški otroci kockajo na bobni; v šatori pojó.

Kmet i njegov sin.

Sin.

Oče, tu huda nama bude péla;
Pustiva ta vojaška krdéla.
Ti pajdaši so ošábniki pravi;
Da le ne bi dobila po glavi.

Kmet.

E nu! Menim, da naju ne požró,
Če tudi se nékamo drzno vedó.
Vidiš? nova ljudstva od Sale i Ména
Prišla so, prinesla nam pléna,
Kaj redkih i kaj dražih stvari!
Zvijáča podá jih nama v pesti.
Za stotnikom, kega je drug bil zaklál,
Pri meni je sréčen kober ostál,

I denes tukaj naj mi oznani,
 Moč li v sebi stáro še hrani.
 Na jok se drži, briši okó,
 Ker ljudijé naglosrčni so to;
 Po hvali se radi ozirajo krog,
 I kakor dobodo, tako jim teče iz rok.
 Če nam po vagánih odnašajo žitni vršáj,
 Mi žlicoj ga moramo grebsti nazáj;
 Če mahajo mečem oni srdito,
 Mí se pa dobrikamo, védemo zvíto.

(V šatori pojó i vriskajo.)

Kakó pa tam vriskajo — Bog se usmili!
 Vse to so s kmetove kože dobili.
 Mesecev osem užé ta roj leží
 Po hlevih nam i po naših posteljah spí;
 Široka planota vsega okroga
 Zdaj kljuna več nejma niti ne róga,
 Da gladni moramo i goli
 Glodáti lastne svoje kosti.
 Nadloga nas hujša nej odirála,
 Ko sáska truma je tod ropotála;
 Pa vendar cesarska se imenuje le-tá!

S i n.

Oče, tam-le gresta iz kuhinje dvá;
 Ne kaže, da mnogo bi s sáboj nosila.

Kmet.

Češka je zemlja ta dva porodila;
 Karabinca Trčkine sta čéte,
 V šatore le-té uže davno sprejéte.
 Vseh totéh krdél ta četa najhuje
 I najoholéje se napihúje,
 Ker méni, da precej se ognjusi,
 Če s kmetom kozarec vina pokusi.
 Poglej, na desnej tamkaj sedé
 Pri ognji brzi strelci trijé.
 Gotovo domá na tirolskih so tléh;
 Le pojdi, Vanek! lotiva se téh.
 Veseli ptíci so, radi kramljájo,
 Lepó se oblače, pa novce imájo.

(Odideta k šatoru.)

 Drugi nástop.

Poprejšnja. Stražnji glavár. Trobár. Ulanec.

Trobár.

Kaj bi rad, kmet? Poberíta se, potepuha!

Kmet.

 Gospódiye, kapljico vina, rezá nec kruha!
 Nič toplega nejsva še denes kosila.

Trobár.

He, vedno pa rada bi žrla i pila.

Ulanec (s kozarcem).

Nič nejsta še jedla? Pes, ná, pij!

(Kmeta odvéde v šator; óna dva stópita naprej.)

Stražnji glavár (trobárju).

Ka meniš, da to se kar takisto godí,
Da nam denes priboljšek so dali,
Samó naj pili bi, naj prepeváli?

Trobár.

Saj vojvodíco denes k nam pripeljó
I ž njoj gospodičino knéževo —

Stražnji glavár.

Le zdi se takó;

Toda iz tujih pokrajin krdéla
Semkaj so v Polzenj k nam prišuméla,
Pa treba, da naša jih vojska napase,
Pijačoj prikléne jih precej náse,
Da ne bi se tukaj nič jim tožilo,
Temuč pajdaštvo jih z nami spojilo.

Trobár.

Da, zopet se nekaj gotovo snuje.

Stražnji glavár.

Gospódije tabórniki i generali —

Trobár.

V zavétii nejsmo ne, kakor se čuje.

Stražnji glavár.

Ki množno so tu med nami se zbrali —

Trobár.

Prodájat nejso prišli dolzega časa.

Stražnji glavár.

I kar se pripravlja, kar šepetá —

Trobár.

Vse res!

Stražnji glavár.

Kodélja z Dunaja mrtvolása

Od včeraj tod okoli hlačá,

Za vratom jej zlata grívna visi —

V njej stávim da skriven pomén tíči.

Trobár.

Pazite dobro, to spét je vohonski pes;

Za vojvodej lazi, podoben je vés.

Stražnji glavár.

Nu, vidiš? Vére nejmajó v nas,
Pláši jih vojvodin skrivni obráz;
Prišél je do prevelike slave,
Sklatili bi radi ga z višáve.

Trobár.

A mi ga držimo po konci, mi,
Če misle vsi drugi, ko jaz i ti!

Stražnji glavár.

Naš polk i štirije tisti še z nami,
Kim vlada Trčka, vojvodin šurják,
Truma najbistrejša nad vsemi vrstámi,
Vse njemu je verno, udán mu je vsák.
Sam nas gojil, međ nami je vedno stal;
Vse stotnike nam le on je odbrál;
Zatôrej pa vsak bi rad zanj živénije dal.

Tretii nástop.

Hrvat prinese grívno (ovratno verižico). Za njim pride strélec. Prejšnja.

Strélec.

Kje si to grívno ukradel, Hrvat?
Čemú je tebi? Jaz kupim jo rad;
Zánjo ta dva samokrésa ti dam.

Hrvat.

Odlazi! Ti me varaš, ja znam.

Strélec.

Nu, višnjjevo po vrhi še kapo ná,
Prinesla je tódi mi jo loterija;
Lepote dovolj za vsako godišče imá.

Hrvat (obrne grívno na solnee).

Do duše, biseri sami su i granati.
Evo, kako u suncu se lanac sija!

Strélec (vzame grívno).

Še čutaro vzemi, če te veseli.

(Progledáva jo.)

Do tega mi je, ker takó se blešči.

Trobár.

Kakó pa Hrvata cigáni le-tá!
Vsak pol, strélec, pa hočem molčáti.

Hrvat (pokrívši kapo).

Ja kápieu tvoju htéo bih ípak imáti.

Strélec (pomignováí trobárju).

Bog daj sréčo! Za priči sta vídva obá.

Četrty nástop.

Prejšnji. Puškar.

Puškar (stopi k stražnjemu glavárju).

Nu, brat karabinec, kove pa vaše so misli?
 Doklé si tu roke še bodemo gréli,
 Ko vragi so krog se užé razletéli?

Stražnji glavár.

Čemú je taka teginja? Kdo vas sili?
 Še nejsó pótije se ugladili.

Puškar.

Kar tiče se mene, léga mi je v čisli;
 A sèl je prišèl, donesel nam vest,
 Da Ratisbona pala vragu je v pest.

Trobar.

He, torej pa bodemo skoro sedláli.

Stražnji glavár.

Da morda za Bávarca bi se maháli,
 Ki nej bil knezu prijatelj nikdár?
 Prenaglo ne bodemo k njemu dirjáli.

Puškar.

Ka rés ne? — Vam je pač znana vsaka stvar.

Péti nástop.

Prejšnji. Dva lovca. Potem krčmarica. Vojaški otroci. Učitelj. Strežajka.

Prvi lovec.

Pogléj nu, pogléj, tam pa sedi
Glasna družba vesélih ljudi.

Trobár.

Od kot sta pač zelénca ta,
Ka hodita lična po konci obá?

Stražnji glavár.

Holkovca; rés pa srebrnih, ke sta si prišila,
V Lipski na semnji si nejsta kupila.

Krčmarica (prinese vina).

Gospóda, sréčen príhod!

Prvi lovec,

Kaj? stréla!

Pa vendar nej Krepenikova Jéla?

Krčmarica.

Kako pa! I če prav se mi zdí,
Triplatov dolgovézni Peter ste ví,
Ki v Glikštati naše ste vojne gostil,
Očetove zlate rumenčke zapíl,
Mošnjico v noči veselej ožél.

Prvi lovec.

Odvrgel peró ter za puško prijél.

Krčmaríca.

Midvá sva stara znanca tedáj!

Prvi lovec.

I spét sva na Češkem dobíla se zdaj.

Krčmaríca.

Denès le-tód, prijatelj, jutri drugód —
 Kakor po tléh širocega svéta
 Rázkava metla nas bojna pométa;
 Hodíla sem jaz úže marsikód.

Prvi lovec.

Kaj ne bi? Jako verjétno je to.

Krčmaríca.

Promérivši ogersko širno zemljó
 Pred Temešvarjem sem krčmaríla,
 Ko Mansfelda vojska je pred sebjó podíla;
 Z vojvodoj sem pri Stralsundi stala,
 Kjer vso mi je robo nesréča pobrala;
 Pred Mantovoj bila s trumoj pomoznih čet,
 Od koder vrnóla se s Feríjoj spét;
 Pa z nekim španskim regimentom

Mudila nekoliko sem se pred Gentom:
 No zdaj po taborjih té deželé
 Potérjala rada bi stare dolgé,
 Če vojvoda mi pomóč nakloní.
 Tam-le pa moja krčma stoji.

Prvi lovec.

Tu imaš vkup dolžnike — to pravi je pot!
 Kam pa ti izginol je mož, tvoj Škot,
 Ki nekdam pri tebi je vedno bil?

Krčmaríca.

Slepár! Kako me grdó je navíl.
 Več nej ga. Obral me je, pa je utékel,
 Pustivši mi ónega sámó lenéta!

Vojaški deček (priskače).

Mati! imaš-li v mislih očeta?

Prvi lovec.

Nu, nu! saj tega je cesarju redíti,
 Ker vojska se vedno mora sama plodíti.

Učítelj (pride).

Tecíte, páglavci! Hajd' v učílišče!

Prvi lovec.

Le malo jih mika tesno stanišče.

Strežajka (pride).

Teta, odšli bi radi.

Krčmarica.

Zdaj zdaj!

Prvi lovec.

Poglej, kdo pa je srčni obrazek tá?

Krčmarica.

Moje sestre hči je, v Nemcih domá.

Prvi lovec.

Preljubeznjiva sinovka tedaj?

(Krčmarica odide.)

Drugi lovec (déklico drže).

Ostani, ljubče, vendar malo pri nas.

Strežajka.

Imámo tam pivee, brani mi čas.

(Iztrga se ter odide.)

Prvi lovec.

Prosnéto je zálo to deklè! —

Pa teta njena — bes te opali!

Kakó so nekđaj vojáci se

Pulili vsi zánjo, kakó zavidáli!

A kako naglo čas nam beži. —

Kaj moral čakati bodem še!

(Stražnjemu glavárju i trobárju.)

Gospóda, na zdravije, mózi Bog vama!

Ne dasta-li malo prostora nama?

Šesti nástop.

Lovca. Stražnji glavár. Trobár.

Stražnji glavár.

Prelepa hvala. Na radost največo.

Zmekníva se. Bog daj na Češkem srečo!

Prvi lovec.

Vi tukaj na gorcem ste mirno sedéli,

Mi dosti v sovražnej deželi trpéli.

Trobár.

Prelišpana sta, da bi vama verjéli.

Stražni glavár.

Da, da, po Mišnji pa tamkaj ob Sali

Vam slave gospodom nejso speváli.

Drugi lovec.

Molčíta mi! Kdo bi takisto govoril?

Hrvat je delo pred nami bil storil,

Le páberki nam so za njím ostajáli.

— Trobár.

Ovrátnike zobci prelépi vama krasé,
 I hlače se vaju kaj pristojno drzé!
 Klobúkovò périje, tenka preobléka,
 Kovo to moč imá do človeka!
 Da sreča le vam bi se vedno smijala.
 Nam tacega kaj nikoli nej dala!

Stražnji glavár.

A nam pa Fridolančev polk se pravi,
 I vse nas česti, nas jako spoštuje.

Prvi lovec.

To druge vojáke vrlo malo radúje,
 Ker mi smo njegovega tudi imena.

Stražnji glavár.

Vi spadate res takisto k njegovej množávi.

Prvi lovec.

Kaj da ste vi posebnega pleména?
 Samó na suknjah je vsa razlíka,
 A meni je moja zadosti velíka.

Stražnji glavár.

Kako se mi, lovec, vendar smilite vi,
 Da zunaj med kmeti živíte vse dní;

Uglájene šege, običaje prave
 Nahajaš le blizu tabornikove glave.

Prvi lovec.

Kar vi ste od njega učili se, vam preséda.
 Pač znate, kak hrka i pljuje, to se vé da,
 Kaj tacega urno vsak zagléda;
 Mogočnega dúha, ni bistrega uma
 Nej pridobila si straže njegove truma.

Drugi lovec.

Grom te udári! vprašájte, če vam je dragó,
 Divije nas Fridolančeve lovce zovó,
 Iména le-téga nikdár ne grdímo —
 Prodrzni v pláho deželo vršimo
 V prijateljsko i sovražno polje zeléno,
 Skoz mlado setev, skoz pšenico ruméno —
 Za Holkov lovski rog vsi znajo povsód! —
 V trenóti naglem hitímo tod i drugod,
 Liki strašnje povodenj, prinese nas pot —
 Ko svitli požár v tihoti mrkle noči
 Zapali hiše, v kterih vse mirno spí —
 Vse nič ne pomaga, ni vpor, ni bég,
 V bezrédi ni sramežljivost, ni jék.
 Zvija se — milosti vojska ne zna —
 Devica nam v žilavih rokah, i trepetá —

Vprašajte, ne govorim, da bi se hvalil,
 Kakó je naš roj v Barúti pátil;
 Kakó po Vestfálii smo vojevali —
 Otroci se bodo i vnuci spominjali,
 Ko mine sto i druzih sto lét,
 Še zmérom Holka i njegovih čet.

Stražnji glavár.

Poglej ga! Vedno le dir in dej!
 Ka morda vojaku druzega tréba nej?
 Mére je treba, čuta i spretnosti,
 Razuma, naména, umetnosti.

Prvi lovec.

Svobóde je treba. Vse drugo je slama!
 O tem je zastónj govoričiti nama. —
 Ménda uk zató na kljuko sem dèl,
 Da v taborji vojnem bi zopet našèl
 Tlako i galéjo trdó?
 Da v tesno pisalnico spet me zapró?
 Tu v rádoti plavati lén čem i nevozlán,
 Vidévati kaj novega dan na dán,
 Tekočemu hipu odpírati sluh,
 Minolim, bodočim pa uram slep i gluh —
 Zató sem kožo svojo cesarju prodál,
 Skrbí nobene da ne bi se bal.

Zdaj precej v bitvo naj idem srdito
 Skoz Rene deroče vodó valovito,
 Vsak tréti mož naj pade v kri prolíto;
 Ne bodem se dolgo vam obotávľjal. —
 Sicer pa moram prošiti vas,
 Da ne bi nihče mi zopet zabavľjal.

Stražnji glavár.

Nu, nu, ničesa nečete sicer od nas?
 To vam bi lehkò pod mojoj suknjoj dobili.

Prvi lovec.

Kakó so nas trli, kakó nas gulíli
 Pri Gustavi, pri ljudotrápnem Švedi,
 Ki tabor, ko cerkev, imél je v redi!
 Naj padel je mrak, naj zor je poknol rudèč,
 Med bobnanijem smo morali skupaj moliti;
 A če hotéli smo kolikaj se veselíti,
 Sam nas je okaral, na kljuséti sedèč.

Stražnji glavár.

Resnica, da pobožen gospód je bíl.

Prvi lovec.

Dekléta je posebno vražil;
 Vsak moral je svójo peljáti pred oltár.
 Prebiti mogel več nejsem, bežal sem kar.

Stražnji glavár.

Zdaj ni tamkaj neté več takisto živéti.

Prvi lovec.

Na to prejáhal pa k zveznej sem čéti,
 Ko se napravljála Devín je prijéti.
 Drugače nam bilo je tam, pošteno res,
 Svobôde z vrhom, zadosti veselija vmés,
 Pijačo, igró pa deklin so nam dali;
 Kako smo poskočno se vêdli, kakó rajáli!
 Tili bil poglavár je bistrih očés,
 Držal je v tesnih brzdah le svoje teló,
 Vojaka pestil nikdár nej ostró,
 Da le njegove bolélo nej mošnjíce;
 Rékal je: živi sam, drugim ne kradi žlice!
 A to je, da sreča mu nej ostála zvesta —
 Udárila ga je nezgoda lipskega mesta.
 I kar počénjali smo od tiste dobe,
 Vse nam je hodílo povsod na róbe;
 Kjer koli smo trkali, nej se odprlo,
 Nobeno se v nas pozdravljáje okó nej ozrlo;
 Od mesta smo do mesta ponižni taváli,
 Nikoder se ljudijé nas nejso več bali. —
 Odbegnóvši zopet sem hitel med Sase,
 Misléč, da sreča tam še le dobra mi vzrase.

Kralj Jovo Stražnji glavár.

Nu, k Sasom o pravem časi bil ste prišël,
Rubili so Čehe.

Prvi lovec.

Slabó sem zadèl.

V pretrdem so strahi nas vedno iméli,
Nejsmo ko pravi sovražniki delati smeli;
Pred carskimi grádi nam bilo na straži je stati,
Oprézati, súkati, viti se, pripogibáti;
Vsa vojna je lézla, kakor otrôčija šala,
Zató nam pa níkdar nej duše užgála.
Nikogar se nejsmo krepko lotili —
S kratka, le malo čestí smo dobili,
Takó, da srcé mi dajálo nej več mirú,
K pisalnej mizi hotel sem teči domú;
Glej, takrát pa Fridolanec je vstál,
Po cestah i potih vojakov iskál.

Kralj Jovo Stražnji glavár.

Doklé pa ménite vendar prebiti pri nás?

Prvi lovec.

Šaljivec! dokler on vladal bode, ves čas
Ne mislim, za dúšo, níkdár uskočiti.
More li kje se vojaku bolje godíti?

Tu ide vse, kakor na vojski je red,
 Vse mérjeno je na véliko péd,
 I duh, ki v totem zbranem krdéli živi,
 Najmanjšega konjika silno drevi,
 Liki vetrovni viharji, s sebjó.
 Kjer koli sem, pogum je vedno z menój;
 Teptáti drzno meščáne smem i ratárje,
 Ko vojvoda kneze i svítle vladarje.
 Meč je edin gospod bil nekdáj,
 I takisto pri nas je zopet sedáj.
 Med nami le ena grehóta je, zlo samo êno:
 Objéstno vpréti se temu, kar je naročêno.
 Kar nej prepovedano, to je vse dopuščêno;
 Kaj véruješ, tega živ te krst ne vpraša;
 Ter sploh samó se o dvéh rečéh govori:
 Kaj hoče i kaj neče vojska naša;
 Ter le k prapôru drzé me vezi.

Stražnji glavár.

Zdaj ste mož, lovec! To so prave beséde,
 Konjika fridolanskega vrédne.

Prvi lovec.

Poveljstvo mu nej za dolžnóst ali dar,
 Ni za oblast, katero podál mu je cár!
 Na službo cesarjevo malo misli;

Kdaj bil mu cesarjev dobiček je v čisli?
 Morda je moč njegovih bojnih krdél
 Branila kdaj, varovála dežél?
 Vojaško državo hotel je osnováti,
 Zapáliti svet in otrovátí,
 Najdrznejšo igro pogumno igrátí —

Trobár.

Molčíte! Kdo upal bi tacih beséd se lotiti!

Prvi lovec.

Kar mislim, to vendar smém govoríti.
 Beseda je svôbodna, rekel je vojvoda nám.

Stražnji glavár.

Takó je; od njega sem često slišal sam:
 „Beséda naj svobôdno se glasí,
 Dejánije naj molčí, naj pokornost ne gléda,“
 To resnično je ust njegovih beseda.

Prvi lovec.

Ne vé m, je-li to govorjenije rés njegovo;
 A kakor praviš, takó je ta reč gotovo.

Drugi lovec.

Junaška mu sreča se ne iznevéri,
 Kar drugim se tako rado priméri.

Tili je svojo nadživel slavo,
 Za bojno Fridolančevo pak zastávo
 Dobro vém, da zmaga jo vedno spremljúje.
 Prisilil je srečo, da poleg njega stoji.
 Kdor koli pod njegovim prapôrom vojúje,
 Krepé ga i brane posebne moči.
 Saj to pač veliko i málo zna,
 Da zlodeja v službi iz pekla imá.

Stražnji glavár.

Resnica je, da ga meč ne more zatéti,
 Ni kopije mu ni puška ne kože načéti.
 Ko bilo pri Licni krvavo streljánije,
 Jezdaril ti je skoz ognjéno bliskánije
 Sem ter tjekaj mirnosrčán.
 Klobúk je krogkami razvotlján
 Ovrátnik probít i škorno imèl,
 Lehkò na obéh si známen'ja štèl;
 Nobeno mu zrno telesa nej obrazílo,
 Ker brani ga peklénsko mazílo.

Prvi lovec.

Kaj še! Precej se morajo čuda goditi!
 Ovrátnik iméva iz losovíne,
 Ktere nobena krogla ne prošíne.

Stražnji glavár.

O ne, mazila so čarodéjne travé,
Ka se o bajálnih besedah varé.

Trobár.

Samó ob sebi to pač ne more biti!

Stražnji glavár.

Da tudi na zvezde gleda, svét govori,
Beróč prihodnje bližnje i daljne stvarí;
A jaz pa bolje véim, kakó je to:
Možiček sív bojéva k njemu kesnó
Po noči skozi trdno zaprte duri;
Večkrat ogovárjala straža je v nočnej ga uri,
I kadar prišél sivosúknjik v stan je njegóv,
Kak velik dogodek je vselej bil potlej gotóv.

Drugi lovec.

Da, zapisal v zvezo se je s hudiči;
Zató smo tudi mí tak veseli ptiči.

Sédmi nástop.

Prejšnji. Novák. Meščán. Dragonci.

Novák

(stopi iz šatora; na glavi ima kositarjevo lebko, v roci vinsko steklenico.)

Pozdrávi očeta i strice domá. Jaz idem;
Voják sem, domú nikdár več ne pridem.

Prvi lovec.

Pogléj, nováka lè-sem peljó!

Meščán.

France! verjemi, žal ti bode zató.

Novák (poje).

Bobni, piščáli,

Trombe doné!

Da potováli

V daljne zemljé

Z mečem o boki

Bodemo v skoki,

Konje igraje,

Srčno sukáje

Brezi skrbi,

Ko ptica živi

Na vejah drevésnih

I v zracih nebésnih!

Hej, k Fridolanecu prišél sem na boj!

Drugi lovec.

Poglej ga, vrlo prinesel je srce s seboj!

(Pozdravlja ga.)

Meščán.

Pustite ga! ljudijé njegovi so pošteni.

Prvi lovec.

Ni mi za plotom nejsmo rojeni.

Meščán.

Verújte, mnogo posest mu je vredna.
Potipljite suknjo, kakó je tenka i čédna.

Trobár.

Suknja cesarska na zemlji najviša je čast.

Meščán.

Málo krznarijo dobode v last.

Drugi lovec.

Svôbodna volja človéku nad vse je draga.

Meščán.

Od bábice prodálnico polno blága.

Prvi lovec.

Sramota! Kdo bi prodájal gobo kresílno!

Meščán.

Od kume tudi vina obilno;
V hrami dvanajst velicih posód leží.

Trobár.

S tovarši veselimi jili posuší.

Drugi lovec.

Pojdi v moj šator stanóvat, čuješ me, tí!

Meščán.

Nevesta mu toči brezúpna solzé.

Prvi lovec.

To je prav, da železno ima srcé.

Meščán.

Od žalosti babica pojde pod zemljó.

Drugi lovec.

Kaj to! Vsaj precej pograbi njeno blagó.

Stražnji glavár

(modróstno pristopi ter nováku roko položí na lebko).

Vidiš! Dobro si sklenol o svojeji réči.

Zdaj novega moral človeka si obléči;

Bistri meč i šlem te vrstíta

Med krdéla mogočnočestíta.

Obkriliti mora ponosen te duh —

Prvi lovec.

Posebno pa nikdar ne bodi skopúh!

Stražnji glavár.

Sreči si naménil se v čoln

Stopíti pogumnosti poln,

Vesoljni svet zdaj pred táboj leží;

Kdor se ne tvéga, naj upa nikár ne gojí.

V óbrten védno vrté se meščáni,
 Léni i tópi, ko vóli na próso zagnani;
 Vojniku do vsega odprta je cesta,
 Ker vojska države krotí zdaj i mesta.
 Pogláj pač m e n e, družega ne govorim!
 V tej suknji cesarsko pálico držim.
 Vsa moč i vse gospostvo, dobro me pázi,
 Iz gole pálice je porojêno;
 Celó v kraljévej roci žezlo rumeno
 Le palica je, to vé, kar hodi i lazi.
 I kdor je desétnik, stojí na gredéh
 Do najviše oblásti pri zémskih ljudéh,
 Kar čaka tudi še tebe, če kaj veljáš.

Prvi lovec.

Ako le brati i písati znaš.

Stražnji glavár.

Precej lehkó ti v izgled podám,
 Kar videl na svoje oči sem nedavno sam.
 Butlar se zove povéljnik dragonskej čéti,
 A pred kacimi tridesetými léti
 V Kelni sva renskem bila obá še prostáka,
 Zdaj pa vse tabórni tisočnik mu pravi,
 Zató, ker dobrega se je pokazal junaka,
 Da čudi širni svét se njegovej slavi;

A moje zasluge le skrite so bile povsód.
 Celó Fridolanec sam, naš vojskovód,
 Vidiš, ki zdaj oblasten je gospód,
 Najprvi mogotec i velikáš,
 Prej le máli bil je plemenitáš;
 Pa ker je vojaškej se boginji zavézal,
 Zató do višáve je tolike vzplézal.
 Cesarjev doglávnik je imenován,
 A morda ni zdaj njegov nej ték dokonán;
 (šegavo.) Kajti jutri bode tudi še dán.

Prvi lovec.

Da, z nizkega res visoko stojí.
 V Altdorfi, ko je v učilnici drgnol klopi,
 Ne bodi ponóšeno, kar bodem pravil —
 Vpiját je bil i nekamo lehke krvi,
 V jezi je svojega skoro slugo zadavil,
 I norimberška gospôda mu je prisodila,
 Naj bi ga kar ječa pokorila.
 Bila je nova, trébalo je jo krstiti,
 Imé od prvega prebivalca dobiti.
 I kakó je obrnol? Vse je nasmódil!
 Promišljeno psa je najprvo v trančo zapódil.
 Pa še dan denes pásije nosi imé;
 To naj si prava grča vtisne v srcé.

Med njegovimi vsemi velikimi čini

Meni ostal je ta v posebnem spomini.

(V tem je deklica prišla stréč; drugi lovec se šali z njoj.)

Dragonec (stópi médnja).

Tovarš, mirúj! Kaj ti mar je deklè!

Drugi lovec.

Ki zlodej more vtikati se!

Dragonec.

Deklè je moje, poslušaj za vselej enkrát!

Prvi lovec.

Ta sam bi hranil si ljubico rad!

Dragonec, kam pa vendar pamet si děl?

Drugi lovec.

V ostrogi sam bi rad kak posebek imèl.

Vsake déklice lepota

Mora vseh biti, kakor solnčna gorkota!

(Poljubi jo.)

Dragonec (deklè strani potegne).

Ponavljam, da prepovedujem to!

Prvi lovec.

Vesèlije! rádost! Pražáni gredó!

Drugi lovec.
 Pripravljen sem, če morda hočeš prepír!

Stražnji glavár.

Poljúb je svobôden! Gospóda, mir!

Osmi nástop.

Rudarji nastope i zagodó valcer, iz prva počasi, potlej pa čedalje hitreje. Prvi lovec pleše sè strežájkoj i krčmarica z novákom; deklíca uteče, lovec pa za njoj, da bi jo ujél, ter se zaletí v kapucínca, ki pristopi.

Kapucíneec.

Júheja! Hópsasa! Dideldidám!

To je ropòt! Prišél sem tudi jaz k vam!

Ti vojščáki da so kristijani?

Ka Turci smo, ali smo psijani?

Mordà je to na čast presvete nedélje?

Ali roké so Bogú oboléle,

Da né more užgáti več stréle?

Zdaj li čas je vinom se zaliváti,

Pojédati i praznováti?

Quid hic statis otiosi?

Čemú brez dela tu križem róke držíte?

Ob dunajskej réki vojne rohné gromovité;
 Sovražnik je trdni bavorski jéz požrl,
 Nohti je v Ratisbono zadrl;
 Vojska pa tukaj med Čehi leži,
 Trebuh si pase ter nič ne skrbi;
 Rajša brénka steklom nego jeklom,
 Jezik če rajša brusiti nego sablje ostríti,
 Rajša z babami se jezdihá,
 Rajša govéda žre nego Švéda.
 V pepéli i prahi krščanstvo drgetá,
 Voják pa le grabi i v torbo nabíra.
 Svét joče, ker ga nadloga zatíra,
 Na nébi vidimo čuda i prikazni,
 Krvaví plašč je vòjskine bojázni
 Obesil Bog v obláke nám nad glavó;
 Vteknòl v nebéško je ôkno goréčo metló,
 Ko šibo, ktera grozí nám strašnó;
 Po zemlji stiske i žalosti je brez mére,
 Po krvi plava ládija svete vére.
 Bogú se usmíli! — rimska država
 Zdaj bi se morala zvati rimska mršava;
 Šuméča Rena je krvavéča péna;
 Samostanišča so prazna gnjezdíšča,
 Vladikovínstva samo še jadikovínstva;
 Opatíje i vérski zalógi

Razdrtije so zdaj i tatinski brlôgi; O
 Vse nemške oblážene krajine S
 Promenjêne so v obnážene pustine. — S
 Zakaj pa je to? Vam hočem jaz oznaniti:
 To zarad vaše hudobe je moralo priti,
 Zarad gnjusa i zarad poganskih mlak,
 Po katerih se valja čestník i prosták;
 Kajti greh je magnetni kamen,
 Ki vléče v deželo železo i plámen.
 Za krivicoj se plázi gorjé,
 Kakor za trpkoj čebúloj solzé;
 Za ukánijem hodi vekánije,
 To uči abecédno znánije.

Ubi erit victoriae spes,
 Si offenditur Deus? Kakó bi zmagáli,
 Ko v cerkvi nikoli nej vaših ušés,
 Ker brani k božijej besédi vam plés,
 I k maši vam brane vinski bokali?
 Evangeljska bila ženica
 Našla izgubljeni denár je spét,
 Savel očetove oslice sléd,
 Jožef poredne brate spét;
 A med vojaki nihčè ne ugléda
 Ni božijega strahú ni lepega reda,
 Ni sramežljivosti kratko ni malo,

Pa naj bi se mu sto svetilnic prižgalo.
 K oznanjevalcu v puščavi,
 Kakor sveti evangelist nam pravi,
 Tudi vojaci so tekáli,
 Pokorili se i krstiti dajáli,
 Vprašáje ga: quid faciendum est?
 Kaj treba, da pridemo k Abrahamu sést?
 Et ait illis. Ter odgovori:
 Neminem concutiatis,
 Nikár ne odírajte ljudi,
 Neque calumniam faciatis,
 Opravljívo*st* i grde laži krotíte;
 Contenti estote, zadovoljni bodíte
 Stipendiis vestris, da se plača vam dáde;
 Odslovíte vse hudobne razváde.

Zapoved uči: ne kvási
 Imena božjega o nepotrebnem časi!
 A kje se toliko proklinja i psuje,
 Ko tu, kjer Fridolanec šatorúje?
 Naj vsak obzvoníti bi morali sákramént
 I vsako strelo v deželi i plent,
 Kar se izproži jih z vaših jezikov,
 Hitro imeli bi premalo zvoníkov;
 Naj vam zarad vražije vsake molítve,
 Ktera iz ust umázanih vam rogovíli,

Padel iz glave bi lásec, brez noža in brítve
 V enej bi noči gladko pléšo dobili,
 Pa ko bi Absalonove kodre nosili.
 Saj tudi Józuva bil je voják;
 Gólijata je usmrtil David junák:
 A kje pa kdo je zapisano bral,
 Da jima jezik je zlodej majál?
 Ménim, da ust nej treba širje odpréti
 Na: „Bog pomágaj!“ nego na: „hudič prokléti“!
 A česar v sebi posoda preveč imá,
 To kipí iz njé, to iz nje vrvrá.
 Še druga zapoved veléva: ne krádi!
 Zarés, to po črki dopolnjujete radi,
 Ker úzmate vse spred oči ljudém.
 Vašim grabljivim, jástrebiim nohtém,
 Vašim zvijačam, vašim urnim pestém
 Nej spravljeno v zaprtej skrinji blagó,
 Ni skrito v kravi teléčije nej mesó;
 Z jajcem še kuro umáknete v svojo rokó.
 Kaj pravi oznanjeválec? Contenti estóte,
 Bodite veséli, da komisa dobote.
 Ali kdo bi hlapcem pohvalo dajál,
 Ker médnje glavár je greh zasejál!
 Kakoršni udije, taka je glava;
 Kaj on veruje, to se še zdaj povprašáva!

Prvi lovec.

Pop! če se v nas vojáke zadíraš,
Glej, da vojskovoda nam ne obíraš.

Kapucíneec.

Ne custodias gregem meam!
Pravi Ahab je in Jerobéam,
Ki narodom sveto vero odpravlja,
Namesti njé pa malike postavlja.

Trobár i novák.

Tvoj nam jezik tega naj več ne ponavlja!

Kapucíneec.

Pravi Bramarba, pravi lomást,
Ki hoče vse trdne gradove dobiti v last.
Brezbožno se ustil je svojeji čéti,
Da mesto Stralsund mora vzeti,
Naj tudi verige pripnó ga v nebó.

Trobár.

Kakó, da ust ne zamaší mu kdó?

Kapucíneec.

Pravi Savel, ki hude duhove roti,
Pravi Jehu i Holofern je to;
Kakor Peter, Gospóda taji:
Zató petelin'jega pétija se boji —

Oba lovca.

Pope! zdaj ti gré za glavó!

Kapucíneec.

Pravi zavítec, lisiják Heród —

Trobár in oba lovca (nanj planovši).

Molči! Žív ne pojdeš od tod!

Hrvatije (stope vmés).

Ne boj se, pope, ne boj se, ostáni,
Izusti reću, i nam ju obznani.

Kapucíneec (glasneje kriči).

Pravi oholi Nebuhodonožár,
Grešnikom oče, plesnjiv krivoverski slepár,
Veléva si rékati Valenštajn;
Saj res je na pot zaváljen panj
Da vse pohujšuje, zadéva se vanj,
I dokler od vójske ga cesar ne požene domú,
Dotléj v deželo ne bode mirú.

(Med poslednjimi besedami, ktere govori krepkim, povzdignem glasom, začenja se počasi umikati; a Hrvatije ga brane družih vojakov.)

Deveti nástop.

Poprejšnji brez kapucínca.

Prvi lovec (stražnjemu glavarju).

Povédite, kaj o petêhi govori,
Da vojvoda slišati se ga bojí?
Menda to pravi, da njemu le rógal bi se?

Stražnji glavár.

Jaz vém, zakáj. Nej vsega prazno to ne!
Vojskovòd je čudnih lastnosti zarés,
Posebno pa jako srblijivih ušés:
Máčiuh glásov ne more trpéti,
I zóna ga ima, ko sliši kura zapéti.

Prvi lovec.

Ni lev ne čuje rad petelína.

Stražnji glavár.

Krog njega mora biti néma tíšina,
Kar stražam vedno vsem ukazúje,
Ker pregloboke reči promišljúje.

Glasovi (v šatorí. Hrup).

Držite sleparja! Udríte, udríte!

Kmetov glas.

Na pomagánije! Milost!

Drugi glasovi.

Nikár ne tepíte!

Prvi lovec.

Pásija dlaka! Tam je tepéžen dán!

Drugi lovec.

Jaz moram tjekaj! (Oba tečeta v šator.)

Krčmarica (pride iz šatora).

Slepár i tat zažgán!

Trobár.

Gospodínja, kaj vas je takó razkačilo?

Krčmarica.

Raztrganec! pritepúh strupovíti!

Da v mojej to krčmi se moralo je pripetíti!

Vsem častnikom bode me sramotílo.

Stražnji glavár.

Kaj pa je, strina?

Krčmarica.

Kaj néki? Kmeta imájo,

Pa ga nadévajo in uhájo,

Ker je krivične kobre prinesel v igró.

Trobár.

Njega i sina semkaj vleko.

Deseti nástop.

Vojáci privlekó kneta.

Prvi lovec.

Ta mora viséti!

Streleci i dragonci.

K profosu! k profosu!

Stražnji glavár.

Še le nedavno so ukáz nam dali.

Krčmaríca.

Ni ura ne mine, ko bodo ga obešáli!

Stražnji glavár.

Po slabem déli nej dobrega plačila.

Prvi samostrélník (druzemu).

To sama brezupnost je storíla.

Pomislíte, do pólti slekó jih najpréj,

Potem pa mogoče brez tatbe živéti jim nej.

Trobár.

Kaj? Kaj? Vi še celó zagovarjate psà?
Hudič je omámil vam glávo morda?

Prvi samostrelnik.

Človek je — takó rekóč — tudi kmet.

Prvi lovec (trobárju).

E molči! Tifenbáhovca sta;
Sami krajáci so to z rokavičarji vrèd!
V Brigi so žedéli na posádi;
Kaj vedó, kakó je na vojski v navádi?

Enajsti nástop.

Poprejšnji. Oklopnika.

Prvi oklopnik.

Mir! Kaj hočete kmetu? Kaj je zakváril?

Prvi strelec.

Slepár je; krivično je igrál.

Prvi oklopnik.

Morda je tebe oslepáril?

Prvi strelec.

Do dobrega me je okožuhál.

Prvi oklopnik.

Ka ti si Valenštajnov? To je lepó,
 Da moreš takó se pod nôge dajáti,
 Da sram te s kmetom nej igráti!
 Teče naj, kar podplátije ga nesó.
 (Kmet pobegne; vojáci se zberó.)

Prvi samostrélnik.

Ta je nagel i kratkih besedi;
 Takó se mora z le-témi ljudmi!
 Od kod je? S Češkega vém da ne.

Krčmarica.

Njega pošténiju čast! Valonec je!
 Papenhajmov nekđaj oklopnik je bil.

Prvi dragonec (pristopivši).

Zđaj Pikolomínovič njih je glavárstvo dobíl,
 Ker v bitvi pri Lipski prav sami,
 Ko Papenhájma so izgubíli,
 Za polkóvnika so si ga izvolíli.

Prvi samostrélnik.

Ka prodrzníli so se do tacih reči?

Prvi dragonec.

Polku temu večé oblasti so dane;
 Prvi je vselej bil, kjer so pádale rané.

Ima svojo posebno sodnjo pravico;
Valenštajn ljubi ga, kakor v očesi zenico.

Prvi oklopnik (druzemu).

Če je le res? Kdo vam je povedal novico?

Drugi oklopnik.

Sam polkovnik, torej smo gotovi.

Prvi oklopnik.

Da te hudič! Saj nejsmo psi njihôvi.

Prvi lovec.

Kaj neki je? Kakó se grozita!

Drugi lovec.

Gospóda, nas tudi li tiče se, kar govorita?

Prvi oklopnik.

Nobenega nej, da bi mogel se veseliti.

(Vojaci pristopajo.)

Na Nizozemsko hoté nas posodíti;
Oklôpnikov, lovcev i strélcev na konjéh,
Vseh osem tisíc naj odíde v malo dnéh.

Krčmarica.

Kaj? Kaj? Da treba je spét na nogé?
Iz Flandrije prišla sem včeraj še lé.

Drugi oklopnik (dragoncem).

Butlarci, morali boste i vi sedláti.

Prvi oklopnik.

Posebno pa mí Valonci naj hitímo.

Krčmarica.

Potlej pa trume najboljše izgubímo.

Prvi oklopnik.

Milančana tjekaje nam je spremljáti.

Prvi lovec.

Kraljeviča! To se kaj čudno mi zdi!

Drugi lovec.

Popa! To so prokléte reči.

Prvi oklopnik.

Da Fridolanca mar bi puščáli,

Ki skrb za vojnika takó po gosposki imá,

Za Španijola skópega se bojeváli,

Ko ga črtímo iz živega srcá?

Tega ne! Rajši bežimo drugám.

Trobár.

Kaj, za vraga, délali bodemo tam?

Cesarju svojo prodali smo kri;

Španski rudéči klobuk nas malo skrbi.

Drugi lovec.

Na Fridolančevo besedo samó,
Na véro njegovo med kónjike smo stopili;
Da mí ne maramo zanj takó,
Za Ferdinanda nas bi zastonj lovili.

Prvi dragonec.

Nej-li nas moč Fridolančeva ustanovila?
Njegova naj sreča nas bode vodila.

Stražnji glavár.

Pazíte me, da vam dopovém.
Prazne besede malo koriste možém.
Jaz dalje vidim, nego kdo izmed vas;
V hudo past lové i njega i nas.

Prvi lovec.

Molčíte! „Ukázne bukve“ govoré!

Stražnji glavár.

Strinka, požírek z mélniške goré
Najprvo vtočíte, da si dušo priklénem;
Potlej misli vam svoje razodénem.

Krčmaríca (toči).

Náte, gospod glavár! Strah me proléta.
Menda se vendar nič hudega ne obéta!

Stražnji glavár.

Gospôda, res je, tudi to nekaj veljá,
 Da vsak promišlja, kar baš na dláni imá;
 Toda, kakor naš vojvoda pravi,
 Celôta naj vselej na téhtnico se postavi.
 Vojska vsi Fridolančeva se zovêmo;
 Pod svojo streho nas jemlje meščán,
 Postréženi jémo pri njem i pijêmo;
 Kmetič vóli, kljuséta nam noč i dan
 Naprezati mora pred bojne vozove,
 Nič ne pomagajo tožbe njegove.
 Če se iz daleč okrožiju kake vasí
 Poddesétnik z vojaki sedmémi približúje,
 On je gospod, í kakor njemu se zdí,
 Takó gospodari in ukazúje.
 Za vraga! vendar pa strmo glédajo nas,
 Da bi videli rajši hudičev obraz,
 Nego ovratnike naše rumêne;
 Grom te ubij! zakaj nas nihče ne požene?
 Saj na števenije mnogo jih je več,
 Grjača jim rabi, kakor nam britki meč;
 Zakaj se jim drzno v zóbe režimo?
 Ker v strahovitem krdéli stojimo!

Prvi lovec.

Res, v celôti moč je, v celôti samó!

To Fridolancu posebno se je odkrilo,
 Ko cesárju — pred leti osmémi je bilo —
 Nabiral je presílno vojskó.
 Dvanájst le tisoč so jih prvič hotéli iméti;
 On reče: ti nejmajo ob čem živéti;
 A šestdeset hočem tisoč jih nabráti,
 Pa vé m, da ne bode jim treba stradáti.
 I takó smo njegovo suknjo oblékli.

Stražnji glavár.

Na priliko, naj bi odsékli
 Od petih prstov, ktere imám,
 Na desnici meni mazinec sam,
 Ka ménite, da le mazí nec ste mi ločili?
 Ne, za hudnika, vso róko ste mi shromíli!
 Okršek ostál je, pobegnola moč.
 Takó tudi kónjikov teh osem tisoč,
 Ki naj poslové se, od nas jahajóč,
 Našej vojski le mazínček so máli,
 I če odidó, porečéte mordà:
 Saj le petíno od sebe smo dali?
 Kakó pa! celôta je ž njimi šla.
 Spoštovan'ja ne bode ni straha več ne,
 A kmetu grebén se zopet napné,
 I z Dunaja potlej brzo ukaže nam se:
 Kje spati smemo, kaj se nam k ognju pristavi,

Pa zopet stáro beraštvo nam bode na glavi!
 Doklé pak ostane še potlej takó,
 Da i vojskovoda nam ne vze mó?
 Prijáteljev ima na Dunaji malo;
 Če pride še to, kar vse bi razpálo!
 Kdo pomore potem, da se plača nam dá?
 Kdo, da beseda v pogodbah nam obveljá?
 Kdo je zadosti razumen, zadosti krepák,
 Dovòlj bistrogláv i močán junák,
 Deváje v red vsa naša razna krdéla,
 Iz kósov da vojska teh porodi se cela?
 Na priliko, povej dragonec tí,
 Kje tvoja dédina stoji?

Prvi dragonec.

Daleč v Hibernii rod je mojih ljudi.

Stražnji glavár (oklopnikoma).

Vi ste Valonec, a laške vi deželé,
 To se užé po jezíci vé.

Prvi oklopnik.

Od kod sem jaz? Ne vém, dasi vprašal sem dosti;
 Ukraden bil sem v prvej mladósti.

Stražnji glavár.

Niti vi nejste blizu od tod domá?

Prvi samostrélnik.
 Iz Búhave od jezéra federskega.

Stražnji glavár.

A vi sosed?

Drugi samostrélnik.

V Švicu na svét sem prišél.

Stražnji glavár (družemu lovcu).

Lovec, kje so pa tebe dočili?

Drugi lovec.

Za Vižmarjem zibel sem imél.

Stražnji glavár (kažé trobárja).

Le-tega i mene pak so v Hebi krstili.

Nu, ali pa vidi se, ali se zná,

Da vojska od juga i séverja ta znesêna

V kraje tote je nametêna?

Nejsmo-li, kakor iz enega lesá?

Ali sovražniku se ne vémo braniti,

Kakor zlépljeni, kakor zlíti?

Se-li ne strnemo v hipi, ko mlinski tečaj,

Kadar nam reče ali mígne se vsáj?

Kdo nas je mogel tako trdno skováti,

Da nam nihêé razločka ne more poznáti?

Valenštajn edín je narédil takó.

Prvi lovec.

Kar sem živ, nej bilo na misli mi to,
 Da v tako celôto smo zloženi,
 Ker le neskrbnost bila v čisli je mêni.

Prvi oklopnik.

Glavarju moram stražnjemu pritrđiti.
 Vojáštvo namérjajo do živega priti,
 Vojníka bi radi poteptáli,
 Da potlej sami bi gospodováli.
 Zarotba je to, osnovana skrivàj.

Krčmarica.

Za Boga presvétega! Zarotba tedàj?
 Potem pa gospôda plačáti mogli ne bodo.

Stražnji glavár.

Kaj pa! Vse pojde na boben sedáj,
 Stotnikom, vojvodam mnogim na škodo,
 Ker iz mošnje svoje so polke zbiráli,
 Kajti bili bi radi se pokazáli,
 Pa svoje močí so prenapéli,
 Mislêč, da velik dobiček bodo žéli;
 A novce zdaj pogubé vsi ti,
 Če glava, če vojvoda izpodletí.

Krčmarica.

O svéta pomagálka! To je gorjé!
 Na rováši imam pol vojské:
 Sam grof Isoláni, ta léni plačnik,
 Za dvěsto križeváčev mi je dolžnik.

Prvi oklopnik.

Pajdáši! kaj nam je tedaj počéti?
 Le ena reč more biti pomóč nam dá;
 Združeni bodemo vsi otéti;
 Stójmo vsi vkup za enega možá!
 Ukazom, povelijem se ne klonímo,
 V zémľjo češko petró zasadímo,
 Ne premikájmo se, naj se kar koli zgodí!
 Za svojo čast se voják zdaj bori.

Drugi lovec.

Ne damo se kar takisto po zemľji vodíti!
 Naj semkaj pridó, če hoté izkusíti!

Prvi samostrélnik.

Gospódije ljubi, promíslite, prosim vas,
 Cesar poslal je ta nam ukáz.

Trobár.

Ne bodemo dosti vprašáli cesarja.

Prvi samostrelnik.

Naj tega več jezik tvoj ne izgovarja!

Trobár.

Pa vendar, kar sem rekel, nejsa laži.

Prvi lovec.

Da, da, takó sem slišal povsód,
Da Valenštajn sam je tukaj gospod.

Stražnji glavár.

Res je; takisto v njegovej pogodbi stoji.
Vsa oblást je njegova, morate znáti,
Zavojščiti more i tudi mir sklepáti,
Rubljáva lehkò za srébro i za blágo,
Obéša i milostí, če mu je drágo;
Částnike smé i polkovnike volíti,
S kratka, o vsakej částnej réči sodíti.
Vse to mu podpisal cesar je sam.

Prvi samostrélnik.

Vojvoda veleumen i silen je, znam;
A vendar ostane, kakor vsi mí,
Le hlapec ponižen cesarske moči.

Stražni glavár.

Ne kakor vsi! Tega ne veste vi.
Držávi le slúžen, sicer svobôden vladár,

Samooblásten gospod je, kakor Bavár.
 Morda nejšem pri sebi oči imèl,
 Ko v Brándisi bil sem na stražo prišèl,
 Pa cesar mu sam je rekel glasno,
 Naj knéžijo si pokrije glavó?

Prvi samostrélnik.

Bilo je zarad meklenburške zemljé,
 Ktero v zastavo je vzél iz cesarske roké.

Prvi lovec (stražnjemu glavárju).

Kaj? Pred samim cesarjem pokrit je stál?
 To nej kar bodi, kar ste dejál!

Stražnji glavár (segue v žep).

Če nečete mojej besedi verjéti,
 Resnico vam lehkò je rokój prijéti.

(Pokaže novce.)

Čegáv ta napis je i glava?

Krčmarica.

Pokážite jo!
 He, Valenštajnovec! To déte razsódi.

Stražnji glavár.

Nu, kaj hočete še? Nej dovolj to?
 Nej-li vladár on, kakor kteri si bodi?

Nejma-li, kakor Ferdinand, novčene kovi?
 Nejma-li zêmlje i podložnih ljudi?
 Tudi „njegova svetlôst“ se mu pravi!
 Zatôrej pa mora iméti vojáke v državi.

Prvi samostrélnik.

Saj tega mu niti ne izpodbija nihčè;
 A mi zavezáli cesarju smo se,
 I cesar je tisti, ki novce nam daje.

Trobár.

Z óči v óči zavrnoti moram tè.
 Cesar je tisti, ki novcev ne daje!
 Desét uže mesecev nam obétajo plačo;
 Vendar v žépi še denes imamo kačo.

Prvi samostrélnik.

E kaj? Ne bójte se zarad platéža!

Prvi oklopnik.

* Mir, gospódije! Menda ne bode tepéža?
 Kaj, prepirate se i razgovárjate mar,
 Ali nam cesar je ali ne gospodár?
 Baš zató, ker bi radi pošteni bili,
 Med konjiki vrlimi njemu služili,
 Za črédo mu nečemo biti nikdár;
 Nečemo, da nas bi razpošiljáli,

Dvorjani i popi ustrahovali.
 Sodite! Nej rás, da vladár le dobiček imá,
 Če se vojska njegova pod nóge ne dá?
 Kdo ga dela, razun bojníkov,
 Da najsilnejši on je vseh oblastníkov?
 Mogočno besedo mu daje i čuva povsód,
 Koder koli prebiva krščanski rod?
 Jarem njegov naj vzeli náse bi tisti,
 Ki milosti njegove jedé koristi;
 Ki ž njim gosté se v zlatej dvorani:
 Nam, nam od njegovega bléska ne hrani
 Druzega nič se, nego trud i težave,
 Pa kar si dájemo v srci sami veljave.

Drugi lovec.

Vsi trinogi silni so takisto sodili,
 Ter vsi cesarji, a jako modri so bili;
 Vse drugo skrunili so i teptáli,
 Vojákom se védno prilizovali.

Prvi oklopnik.

Vojaku je treba, da se mora čutíti.
 Kdor gosposkega, blazega nejma srcá,
 Nej za vojsko, naj rajši ostane domá.
 Če hočem glávo v nevarnost vréči srčno,
 Moram še kaj više od njé ceníti,

Ali pa dam se kar zakláti,
Kakor Hrvat — i moram se zaničeváti.

Oba lovca.

Da, prvo skrbéti za čast je, potém za glavó.

Prvi oklopnik.

Nihčé za lopáto, za plug nej meča kovál;
Ne bil bi moder, kdor njim bi orál.
Nam ni bilka ni setev ne zelení;
Brez doma voják se okoli podí,
Ubéžen potúje po širocem svéti,
Ne smé pri svojej se peči gréti;
Mimo bliskotnih mu iti je mést,
Mimo zelenih trat prijazne vasíce;
O žétvi, trgatvi mora le s cést
Iz daleč ozírati se v veselíce.
Povédite, káko blagó i veljávo imá,
Če sam čestiti voják se ne zná?
Nekaj pač mora njegovega biti;
Sicer požigati človek začnè i moríti.

Prvi samostrélnik.

Živénije naše res nej medéno!

Prvi oklopnik.

Vendar ne dám ga za drugo nobéno.
Vidite, mnogo svetá sem oblázil,

Marsikaj slišal i zapazil.
 Užé sem se za Benečána boril;
 Tudi v španske dežele službi
 I pri Napolitanci sem bil:
 A sreče nejsem nikjer imel v družbi.
 Videl trgovce i viteze sem plemeníte,
 Rokodélce in jezuvíte;
 Pa suknje želézne svoje ne hotel bi sléči,
 Med vsemi najboljše mi je po všéči.

Prvi samostrélnik.

Ne! tega bi jaz ne mogel trditi.

Prvi oklopnik.

Kdor misli na zemlji si kaj pridobíti,
 Délati mora, trdó se potíti;
 Kdor vpraša, kje do čestí so vrata,
 Naj húlí se pod breména zlata;
 Kdor želán je zakonske sréče,
 Otročiče bi rad i vnuke ljubéče,
 Naj mirno délo prime v rokó:
 Jaz — jaz bi ne mogel takó.
 Svobôden čem díhati in umréti,
 Nikomur ni prej ni po smrti nič vzéti,
 Na gomázen ozirati se pod sebój
 Neskrbno raz konja, ki dírja z menój.

Prvi lovec.

Takó je! Enako jaz mislim s teboj.

Prvi samostrélnik.

To je da utegne prijétneje biti,
Drugim po glavah konja podíti.

Prvi oklopnik.

Prijatelj, mi v srédi težávnih smo lét,
Od téhtnice dan denes meč je vzét;
Tôrej naj bi se náme nihčè ne obrégnol,
Da rajši po britki meč sem ségnol.
Tudi voják se človeški more vladáti;
A drv pa ne dam na sebi kláti.

Prvi samostrélnik.

Kdo pa je krív, ne mi vojniki,
Da na smetéh so delavci, naši redniki?
Preglávica, vojna i huda zadréga
Šestnajst debélih lét je dežélam nadléga.

Prvi oklopnik.

Brate, kakó bi mogoče bilo,
Da Boga ob enem vse bi hvalilo?
Ta bi rad solnea, ktero družega žge;
Ta suše, uni dežévija če;
Kjer ti nahajaš le stisko, nadlôgo i zlo,

Ondúkaj življenije sije meni vedró.
 Ako meščanu i kmetu se dela krivica,
 Žal mi je, to je gotovo resnica;
 No kaj čem? Saj se pomôci ne dá!
 Ta réč je, kakor tedaj, ko boj vzropotá:
 Konj zarzgáče, v dir se spusti;
 Kdor koli mi sredi poti leži,
 Bodi brat mi, bodi lastni moj sín;
 Dušo naj trga njegovih mi glas bolečin:
 Čezenj moram vihárno zletéti,
 Ne smem ga na láhko strani déti.

Prvi lovec.

E, kdo bi se trudil, za druge skrbéti!

Prvi oklopnik.

I ker se takó je ta réč zasukála,
 Da sréča se nam je nasmijála,
 Moramo se je obema rokáma prijéti;
 Dolgo ne bodemo več razgrajáli po svéti.
 Mir nam prinese morda tiha noč;
 Pa bode pri kraji vsa naša moč:
 Voják razsedlá, a kmétič napréže spet,
 I v hipci povrne stári se réd.
 Zdaj pa smo skupaj še, roj grozèč;
 Še je v naši roci meč:

Toda, ako se damo razkropiti,
Potem ni kropa nam ne dadé osoliti.

Prvi lovec.

Ne, to se nikoli zgoditi ne smé!
Vsi za enega si podájmo roké!

Drugi lovec.

Zmenimo se, česar nam treba se zdí.

Prvi samostrélnik
(izlekši usnjéno mošnjíco, krčmaríci.)

Strinka, plačal rad bi svoje reči.

Krčmaríca.

E, skoro nej vredno besedí!
(Štejeta.)

Trobár.

Dobro, da pojdetá od nas;
Le družbo sta kalíla ves čas.
(Samostrélníka odídetá.)

Prvi oklopnik.

Žal mi je zánje! Sicer so poštenjáki.

Prvi lovec.

A govore pa, kakor pravi bedáki.

Drugi lovec.

Sami smo, zdaj lehkò razložite,
Kakó zavrêmo naklépe jim zvíte.

Trobár.

Kaj? Nikamor ne hodímo od tod!

Prvi oklopnik.

Gospôda, pokornosti je treba povsòd!
Vsak naj k svojej çeti gré,
Tovaršem pametno besedo pové,
Da bodo vse na tanko uméli.
Predaleç bi sézati ne sméli.
Za svoje Valonce sem porok vam jaz;
Vsi ene smo misli, kar je nas.

Stražnji glavár.

Trçkini polki, pešci ino jezdéçi,
Gotovo ta sklep so vsi potrdéçi.

Drugi oklopnik (stopi k prvemu).

Lombard Valonca ne popusti.

Prvi lovec.

Svobòde same se lovec vedno drži.

Drugi lovec.

Moç le podaja svobòdo ljudém.
Za Valenštajna živím i v pogubo grém.

Prvi strelec.

Lorénca s seboj potéza le véliki tok,
Kjer je vesela srčnosť i rádosten skok.

Dragonec.

Ircu pa največ je sréče már.

Drugi strelec.

Tirólčev gospod je samó vladár.

Prvi oklopnik.

Da se toréj za polke vse poskrbí,
Naj bi „pro memoria“ lično spisáli,
Da mí vsi radi bi skupaj ostáli;
Da ni zvijačoj ni siloj nikdár
Od Fridolanca nas ne bi odganjali,
Ker on je vojakom oče i gospodár.
To potlej damo pokorno v roké
Pikolomínu — sinôvi, to se vé —
On take reči kaj dobro uméje,
Fridolanec med najprve ga štéje,
I sama cesaróst ga celó
Čisla posebno i ljubi močnó.

Drugi lovec.

Hajdi! Udárimo v róke, da to se zgodí!
Pikolomínovič zánas naj govori.

Trobár. Dragonec. Prvi lovec. Drugi oklopnik.
Strelci (vsi ob enem).

Pikolominovič zánas naj govori.

(Hoté oditi.)

Stražnji glavár.

Samó en kozarček, tovarši, zdaj še izpraznimo!
Svitlemu Pikolominoviču nazdravimo!

(Pije).

Krčmarica (prinese steklenico vina).

Rada ga dam. To ne pojde na rovâš.
Gospôda, naj srečen bil posel bi vaš!

Oklopnik.

Bojniki naj živé!

Oba lovca.

Redniki naj dadé!

Dragonec i strelca.

Vojska naj bi cvetéla!

Trobár i stražnji glavár.

I Fridolanca za glavarja iméla!

Drugi oklopnik (poje).

Tovarši, na konje, na konje tedâj!

V bojišče, kjer svôboda vlada.

Le v bitvi možák je vréden še kaj,

Tam srce v škodélo pokláda;

Tam zanj se drug nihčè ne bori,
Oprt je le náse, na svoje močí.

(Zadaj stojéci vojaci se med petijem abližajo ter zapojó v zbori.)

Z b o r.

Tam zanj se drug nihčè ne bori,
Oprt je le náse, na svoje močí.

D r a g o n e c.

Svôboda vzéla slovó od svetá,
Zdaj hlapca le zreš i gospoda;
Lokávstvo, zvijáča v oblasti imá
Sinove mekúžnega rôda.
Svobôden mož je bojnič sámó,
Ki smrti glédati more v okó.

Z b o r.

Svobôden mož je bojnič sámó,
Ki smrti glédati more v okó.

P r v i l o v e c.

Trepêt, skrbí odvrže na strán,
Bojáznim prsí zakléne;
Osodi jezdi naproti drzán,
Če denes ne, jutri zadéne;
Če jutri zadéne, pa denes naj vsak
Posréblje še hípov ostanek sladák.

Z b o r.

Če jutri zadéne, pa denes naj vsak
Posréblje še hípov ostanek sladák.

(Kozarce zopet nalijó; trknová pijd.)

Stražnji glavár.

Vesél mu padel je žréb iz nebés,
 Nej tréba se zanj ukvarjáti;
 Tlačán od prstí ne obrne očés,
 Ker méni zaklád izkopáti.
 Pa kôplje i rije, dokler žíví,
 I grêbe, da sam si grob naredí.

Z b o r.

Pa kôplje i rije, dokler žíví,
 I grêbe, da sam si grob naredí.

Prvi lovec.

Ko jezdec pridírja i vranec njegov,
 Vsa družba se zdrzne od straha.
 Po gradi so luči i polno svatov,
 K ženítvi nevábljen prijaha.
 Ne snubi dolgo, ne kaže zlatá;
 Ko mignol bí, zmore trdnjávó srcá.

Z b o r.

Ne snubi dolgo, ne kaže zlatá;
 Ko mignol bí, zmore trdnjávó srcá.

Drugi oklopnik.

Deklè brezupno, kaj plakaš na glas?
 Saj véš, da se mora ločiti!
 Domovija nejma nobena mu vas,
 Ne vtégue zvestobe hraníti:
 Osoda nagla pogánja ga v dir;
 Ž njim ide srcá njegovega mir.

Z b o r.

Osoda nagla pogánja ga v dir;
 Ž njim ide srca njegovega mir.

P r v i l o v e c

(prime oba soseda za roki; drugi storé takisto, i vsi, kateri so govorili,
 stopo v polkrog.)

Tovarši, vrzimo na konja brzdó,
 Naj srce oddáhne se v bóji!
 Šumí živénije, vre še gorkó,
 Na nóge! da krí ne odróji.
 Kdor nej života se tvégal nikdár,
 Za céno mu bilo njegovo nej mar.

Z b o r.

Kdor nej života se tvégal nikdár,
 Za céno mu bilo njegovo nej már.

D r u g i l o v e c.

Na meča konico zdaj svét je opt;
 Mečniki, radóstni bodíte!
 Do sreče, oblásti vam pot je prodrt,
 Če združeni krepko stojíte!
 Nikjér tak visoko nej krone svetlé,
 Da srčen skakáč bi ne skočil do njé.

Z b o r.

Nikjér tak visoko nej krone svetlé,
 Da srčen skakáč bi ne skočil do njé.

(Zagrinjalo pade, predno zbor izpoje.)
